

planinski vestnik 1 1970

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

	Planinska problematika na seji komiteja za turizem IS SR Slovenije	1
	Novoletno voščilo predsednika PZS dr. Miha Potočnika	2
Marko Selan	Evropsko leto varstva narave 1970	3
Stane Belak	Frdamane police	5
Boro Krivic	Strah	12
Tone Strojín	Pod Bavškim Grintovcem	19
Bojan Polak	Vežici	21
Tine Orel	Trije razgovori	22
Ing. Miroslav Črnivec	Afriški izlet na Mt. Meru (4565 m)	25
Avčin-Šegula	Helikopter kot sredstvo za reševanje v gorah	34
Ludvik Zorzut	Novoletna romanca	37
	Društvene novice	38
	Alpinistične novice	44
	Varstvo narave	45
	Iz planinske literature	46
	Razgled po svetu	47

Naslovna stran: Velika planina

Foto prof. Miroslav Kambič

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, prof. dr. Cene Malovrh, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, pp 214. — Tekoči račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312—553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

PLANINSKA PROBLEMATIKA

NA SEJI KOMITEJA ZA TURIZEM
IS SR SLOVENIJE

Sredi razprav o proračunu za l. 1970 je predsednik Komiteja za turizem Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije ing. Franc Razdevšek 11. dec. 1969 sklical sejo komiteja in na prvo mesto dnevnega reda postavil »informacijo o planinstvu in o možnostih za investicijsko vzdrževanje, modernizacijo in razširitev planinskih postojank«. Na seji je v tej točki dnevnega reda sodeloval upravni in nadzorni odbor Planinske zveze Slovenije, predsednik dr. Miha Potočnik pa je v daljšem ekspoziju komiteju za turizem očrtal družbeni pomen planinstva, njegovo organizacijsko shemo, kapacitete planinskih postojank in gospodarjenje z njimi, obisk in promet na njih, problem vzdrževanja starih in izgradnje novih postojank, dotacije in posojila, katere je PZS doslej vlagala v postojanke, program in modernizacijo planinskih postojank po desetletnem načrtu in problematiko planinskih potov. Po poročilu dr. Potočnika je ing. Razdevšek odprl debato, v katero so posegli skoro vsi navzoči člani UO PZS in Komiteja za turizem ter vsak po svoje podprli ugotovitve in predloge na koncu informativnega elaborata, ki sta ga za to sejo pripravila sektor za turizem RS za gospodarstvo in Planinska zveza Slovenije.

Pred povzemanjem debate in oblikovanjem sklepov je spregovoril predsednik, član Izvršnega sveta SR Slovenije, ing. Razdevšek in s svojimi mislimi ob predloženih informacijah prepričevalno podprl prizadevanja planinske organizacije. »Planinstvu je treba priznati,« je dejal, »njegovo važno mesto v turističnem gospodarstvu, posebej pa pionirsko vlogo v zgodovini našega turizma. Nenavaden entuziazem in požrtvovalnost, ki jo je pokazalo slovensko planinstvo pri svojem delu ves čas svojega razvoja, so moralne vrednote, ki jih ne smemo omalovaževati. Dolžni smo prispevati k vzdrževanju tega, kar je, in omogočiti planinskemu gospodarstvu modernizacijo planinskih postojank, ki niso majhna postavka med 57 000 turističnimi ležišči, kolikor jih Slovenija premore. Priznati je treba planinstvu tudi velike zasluge za razvoj smučarstva in s tem prizadevanje, da se turizem razvije tudi v zimski sezoni. Planinstvo je tako za razvoj turizma prispevalo znatne gospodarske pogoje, velike uspehe pa ima tudi pri ustvarjanju psiholoških in kulturnih pogojev. Dolžni smo, da to delo podpremo, da omogočimo moderno valorizacijo našega gorskega sveta, ki ima izredno ugodno lego glede na mednarodne turistične tokove in glede na bližino morja, s katerim bo naša država vsak čas postala turistična velesila.«

Inž. Razdevšek je nato dodal nekaj misli o turistični eksploataciji gorskega sveta, pri čemer je zastopal enako stališče, kakor ga izpovedujejo vse planinske organizacije na svetu tedaj, kadar se upirajo brezdušni tehnizaciji, ali tedaj, kadar branijo zavarovane kraje in krajine prvobitnosti in miru: »Planinski svet ni vrednota, ki je sama sebi namen, zato mora biti turizmu odprt. Čim več ljudi v planine, to je tudi osnova vsega planinskega prizadevanja. Gore niso samo za neko elito, ampak naj nudijo svoje dobrote množicam. Varovati jih moramo z ukrepi varstva narave, poskrbeti za rezer-

vate, za nacionalne parke, a to ne za to, da bi jih pred ljudmi zaprli, marveč zato, da jih za ljudi ohranimo in da jim z eksploatacijo ne bi vzeli njihovih prirodnih, prvobitnih značilnosti in posebnosti.«

Nato je inž. Razdevšek predlagal navzočim članom Komiteja za turizem, da v načelu sprejmejo predloge in priporočila v predloženi »Informaciji« in jih posredujejo Izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije. Tako stališče predsednika komiteja in njegovih članov nam vzbuja upanje, da se bo planinsko gospodarstvo v prihodnjih letih razvijalo v boljših pogojih, to pa bo ugodno vplivalo tudi na ostale planinske dejavnosti.

NOVOLETNO VOŠČILO

PRESEDNIKA PZS DR. MIHA POTOČNIKA

o seji Komiteja za turizem pri Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije dne 11. decembra 1969 sem predsednika PZS ogovoril s tem, da bi ob vtisih s te seje sporočil članom planinskih društev in njihovim upravnim odborom svoja novoletna voščila. Ogovor je bil takle:

»Zdi se mi, da se vendarle nekaj dogaja s planinstvom, o čemer smo dolga leta samo govorili. Ni nas treba biti sram svojega dela in čas je, da se temu delu prizna njegova vrednost in njegov družbeni pomen.«

Dr. Miha Potočnik je takoj povzel:

»Planinstvo je v Sloveniji ena od najmnogičnejših aktivnosti. Njegova družbena koristnost se vedno bolj priznava tudi v neplaninskih krogih, naše delo je mnogo bolj upoštevano. Zastopani smo v Komiteju za turizem IS SR Slovenije in v Komiteju za telesno kulturo, na mnoga važna posvetovanja nas vabijo družbenopolitične organizacije. Tudi sami planinci se ne zapiramo več samo vase.

Pri vrednotenju našega dela in prispevka k družbenemu razvoju Slovenije je razveseljivo, da se zadnje čase vedno bolj poudarja geslo »mens sana in corpore sano« kot pa »panem et circenses«, kar je bilo še nedavno precejšnja moda in tudi zapreka, da se naša prizadevanja niso bolj cenila. Zdaj je na široko prodrlo spoznanje, da so posebno važne tiste organizacije in društva, ki se resno ukvarjajo z mladino in z aktivno množično telesno kulturo in vzgojo.

Dobili smo spet svoje mesto tudi v slovenskem turističnem gospodarstvu. Naši domovi, kočje, zavetišča in planinska pota so na tem, da se jim obeta izdatnejša in redna vsakoletna družbena gmotna pomoč pri vzdrževanju in drugih investicijah. Upamo, da bomo s to pomočjo v nekaj letih lahko močno modernizirali in povečali naše turistične zmogljivosti, s tem pa omogočili novim desetstisočem delovnih ljudi zdravo rekreacijo v naravi.

Naša propagandna, založniška in publicistična dejavnost je s pomočjo sklada za turistično propagando pri Gospodarski zbornici SR Slovenije lažje zadihala. Tako bomo v kratkem z zemljevidi in vodniki zamašili precejšnjo vrzel. Pri popularizaciji planinstva nam odlično pomagajo naši časopisi (zlasti »Delo«), radio in televizija, množe se planinska predavanja, prireditve, razstave. Planinski Vestnik se nam kljub gmotnim težavam lepo razvija in je letos dobil svoj prvi barvni ovitek. Tudi povsem poslovne založbe vse bolj pogosto segajo po planinski literaturi, ker so spoznale, da je te vrste branje zanimivo za mnoge ljudi, za založbo pa donosno.

Naši alpinisti so stali na dveh vrhovih Annapurne, preplezali so ponovno severno steno Eigerja in Grandes Jorasses ter še nekaj najtežjih sten v Zapadnih in Centralnih Alpah ter v Dolomitih, bili so ponovno v Pamiru na vrhu sedemtisočaka Pik Lenina. Veselje nad temi res velikimi uspehi pa nam bridko greni žalost zaradi letošnjih le preštevilnih, predvsem alpinističnih nesreč.

Mnoga naša društva so zlasti od petinsedemdesetletnice naprej razvila živahno in vsestransko delovanje. Razveseljivo je, da je vedno več sredstev in spodbude tudi za negospodarsko planinsko udejstvovanje. In marsikaj bi lahko še naštel, kar nas lahko navdaja z optimizmom! Na ta optimizem naj bo oprto moje novoletno voščilo: Vsem slovenskim planincem, alpinistom, gorskim reševalcem, visokogorskim smučarjem, odbornikom naših društev, naročnikom, sodelavcem in bralcem Planinskega Vestnika, planinskim aktivistom, oskrbnikom, osebju v naših planinskih kočah in društvenih pisarnah, nosačem in številnim našim simpatizerjem želimo zdravo, zadovoljno, prijetno in uspešno novo leto 1970 in še posebno planinsko vnemo v »evropskem letu varstva narave!«

Predsednikovemu voščilu se pridružujejo UO PZS, uprava in uredništvo Planinskega Vestnika.

EVROPSKO LETO VARSTVA NARAVE 1970

MARKO SELAN

ri evropskem svetu (Conseil de l'Europe), posvetovalnem organu, v katerem je večletnih 18 evropskih držav (Jugoslavija ni članica), deluje že več let posebna komisija za varstvo narave in naravnih virov. Ta komisija je razglasila letošnje leto za »evropsko leto varstva narave«.

Od 8. do 14. februarja 1970 bo na sedežu evropskega sveta v Strassbourgu mednarodna konferenca z naslovom »Človek in njegovo okolje«. Povabljenih je čez 150 uradnih delegatov držav članic, pričakujejo pa tudi številne opazovalce, predstavnike raznih strokovnih ustanov in združenj za varstvo narave.

Konferenca ima namen proučevati, kako človek s svojim delovanjem vpliva na naravno okolje; izoblikovala bo osnovna načela, kako ekološko obravnavati varovanje narave, in svetovala svojim vladam politiko regionalnega načrtovanja ter popularizacije varstva narave in vzgoje prebivalstva. Države članice pa bodo poročale o svoji konkretni problematiki. Priporočila, ki jih bo izdelala konferenca, bodo predložena svetu ministrov evropskih držav ter nacionalnim komisijam za varstvo narave. V posameznih državah, ki so članice evropskega sveta, bo potekalo »leto varstva narave« po programih, ki so jih izdelale nacionalne komisije. Že površen pregled teh programov odkrije vso pestrost problematike in pravo revijo različnih metod za popularizacijo varstva narave. V Italiji je npr. prevzelo vodstvo celotne akcije kmetijsko ministrstvo, ki bo koordiniralo vse ostale organizacije. Ustanovili so štiri delovne skupine. Prva, ki je prevzela popularizacijo in vzgojo, bo pripravila posebno poučno brošuro v treh inačicah: za osnovne šole, za nižje in za višje gimnazije. Za študente arhitekture, urbanizma in gozdarstva je pripravljena monografija z naslovom: »Človek v naravnem ravnotežju«. Na vseh šolah bodo priredili slovesen »dan varstva narave«. Razpisali so natečaj za znanstveno študijo o turističnih vidikih varstva narave. Izdelali bodo več dokumentarnih filmov in pripravili posebne radijske in televizijske oddaje.

Druga delovna skupina se bo ukvarjala z zakonodajo. Odločiti se bo treba, ali naj pripravijo poseben zakon o varstvu narave ali pa naj samo dopolnijo z ustreznimi določili sedanje zakone, ki urejajo gospodarjenje z naravnimi viri. Poleg tega bodo izdelali osnutek predpisa o združitvi nacionalnega parka Gran Paradiso s sosednjim francoskim La Vanoise ter nacionalnega parka Stelvio s švicarskim Engadinom. Predlagali bodo tudi posebne ukrepe za varstvo morskih obal pred onesaženjem.

Tretja skupina bo pripravila seznam vseh biotopov (naravnih nahajališč flore in favne), ki bi jih bilo treba v Italiji razglasiti za rezervate. Proučila bo tudi metode za boj proti gozdnim požarom.

Četrta skupina pa obravnava onesnaženje vode in zraka ter varstvo zemljišč pred erozijami. V sodelovanju s higieniki, psihiatri, sociologi, pravniki in ekonomisti bo tudi izdelala priporočila za urbanistično politiko.

V Zahodni Nemčiji ne bodo vodili akcije državni organi, temveč Liga za varstvo narave (Deutscher Naturschutzring), v katero je vključenih 86 združenj za varstvo narave (Naturschutzverbände) z več kot dva milijona člani. Ta združenja bodo priredila najrazličnejše manifestacije na deželni ravni, od simpozijev do kinopredstav. Med drugim se nameravajo lotiti obsežnega raziskovalnega programa o vplivu gozda na podnebje, zemljišče, živalstvo in človeka. Sprožili bodo pobudo za izdajo zveznega zakona o varstvu narave ter posebnega gozdnega zakona. Z zveznim ministrom za pošto se pogajajo za posebno serijo pisemskih znamk itd.

Luksemburški program tudi obsega posebne pošne znamke. Ena naj bi bila posvečena varstvu voda, druge pa bodo prikazovale cvetje in živali, ki so zaščitene v Luksemburgu. Državni muzej bo organiziral potujočo razstavo, ki bo obšla vse večje kraje. Zelo zanimiv je predlog za akcijo, ki nosi geslo: »Očistimo luksemburško pokrajino!« V njej naj bi sodelovalo vse prebivalstvo, zlasti šolska mladina, pa tudi lokalne oblasti in komunalne službe.

Skandinavske dežele so uskladile svoje programe. Izračunali so, na primer, da je koprodukcijska izdelava filmov dražja, zato bo vsaka država zase posnela film z določeno temo. Filme bodo potem sinhronizirali v vseh skandinavskih jezikih in jih izmenjavali; Danska bo posnela film o nordijskem kultiviranem pejzažu, Finska o narodnih parkih, Norveška o rekreaciji v naravi, Švedska pa o močvirski favni in flori. Izvedli bodo skupen program univerzitetnih predavanj s področja biologije in geografije, pri čemer bodo izmenjavali strokovnjake. Celotna akcija, ki vsebuje še obilo odličnih zamisli, uživa izredno podporo vseh prizadetih vlad, saj npr. norveški nacionalni komisiji predseduje sam premier Per Borten.

V Franciji so si »leto varstva narave« zamislili bolj študijsko. Šest znanstvenih skupin bo intenzivno proučevalo vzgojo javnosti, zakonodajo, urbanizacijo, industrijski razvoj, razvoj kmetijstva in turizem, vse seveda s posebnih vidikov varstva narave. Njihov namen je, da dajo znanstveno osnovo vladnim ukrepom. Delovno skupino za turizem vodi M. Davies, predsednik CAF. V programu imajo zanimive teme, na primer trasiranje smučarskih prog, ustrezno lokacijo naravnih kopalnišč ali probleme varstva narave, ki nastajajo pri velikih koncentracijah izletnikov ob vikendih. Geslo: Smotrna in tenkočutna uporaba prostora za turistične namene.

Angleži imajo nekaj originalnih prijemov. Svojo problematiko bodo objavili v posebni »beli knjigi« in z njo pritisnili na javne faktorje. Poslanico s pozivom široki javnosti pa bodo razposlali kar po pošti, na 25 milijonov naslovov v 12 največjih britanskih mestih.

Tudi druge države, članice evropskega sveta, pripravljajo zanimive akcije, vsaka pač po svojih posebnih razmerah in razpoložljivih silah. A po originalnosti vsekakor prednjačijo Turki. Njihov program obsega poleg številnih drugih akcij celo – posebne pridege v džamijah.

O našem programu bomo še poročali.

FRDAMANE POLICE

STANE BELAK

D opoldanska služba je prava mora, ko v soboto štejem ure in preiščim, kako prijatelji, ki imajo proste sobote, že sestopajo po opravljenih turah. V neznosni vročini zevam kot kapelj in pogledujem na uro. Končno vendarle odzvoni zadnja neskončnih ur delovne sobote. V žile plane življenje. Gremo!

Kar v društveni pisarni se na vrat na nos prelevim v plezalca in za las ujamem zadnji avtobus proti Kranjski gori. Ne pravijo mu zaman »lumpar« in tako z mojim spanjem do Martuljka ni nič. Nekaj čez polnoč je ura, ko na Jesenicah izstopajo zadnji veseljaki in zavlada mir. Končno Martuljek. Vstopim v hladno, vlažno gorsko noč.

Zavijem med hišami in preko rosnih travnikov proti Martuljskemu potoku. Od hotela Špika odmeva pijano rjovenje. Ti se ne dajo kar tako.

Ko se za železniškim nasipom potopim v temni gozd, me objame tišina. Debele kaplje zvenkljajo po gozdnih tleh. Tu se je pred kratkim zlilo. Megle se obešajo nizko po robih. Nekje za široko pečjo slutim ščip.

V Lipovčevi bajti ni nikogar. Torej se je Boro spravil prenočevati pod steno ali pa je zatajil. Že kujem načrte, kaj bom naredil z njim, če bi se zgodilo to zadnje. Torej Pod Srce!

Za spremembo skušam danes doseči krnico pod Špikovo steno kar na divje. Megle se vse bolj trgajo. Ščip skrivnostno posrebrni pokrajino. Po široki hudourniški strugi, ki se bela odraža med temnim gozdovjem, se zložno ženem nekam kvišku. Poglavito je, da bom do prve zore iztaknil Borota.

Struga postaja vse bolj strma, prizadevno »obplezavam« gladke skale in se obešam po grmovju. Grapa je čedalje bolj podobna soteski. Nekje pod snegom buči potok. Nazadnje se vse zapre, iz zagate ni več videti. Pač! Na levi praskam po odurno krušljivem žlebu. Za boljše razpoloženje mi zapre pot nekajmetrski previs. Sedaj že lezem kot na resni turi. »In poslali bodo po gospoda,« se spomnim stavka iz starega ljudskega berila. Ko pridiham preko, mi zapre pot gosto rušje. Fantastični užitek! Pa še namočeno je vse skupaj prav pošteno. Za nameček me je svet obrnil daleč v levo in knjica Pod Srcem je čisto na desni. Telovadim po vejevju proti Špiku. Če bi imel gramofon, bi si navil tisto »Mi smo lovci...« Tako je, če človek raziskuje v že raziskanem. Končno se me narava usmili in me izpusti na širna prodišča Pod Srcem. Za Karavankami se prikažejo prva znamenja novega dne. Zlepa si nisem tako zgodaj privoščil takih užitkov kot danes. Z glasnim vriskom zmotim nočni mir. Nobenega odgovora! Šele ko večkrat pozaukam, se visoko v meliščih zaslišijo glasovi in se posveti luč. Boro si je iskal nočišče pod prevesnim bolvanom. Snidenje je veselo. Iz jutranjega somraka se izvijajo stene. Upava, da bo vreme, ki je ponoči grozilo, pokazalo z dnevom kaj več dobre volje. Naglo nabaševa nahrbtnika in se odpraviva po snegu proti Frdamanim policam.

Prijatelj ima v severovzhodni steni neke še neporavnane račune iz preteklih let. Prav mika me vedeti, kje misli izsiliti prehod preko stene, ki kaže dokajšnjo previsnost. Majski izlet tole pač v nobenem primeru ne bo.

Med zelenečimi macesni, ki gledajo iz snega, se naglo bližava steni. Med hojo pomalem kinkam. Prve jutranje urice so prav mučne še za navadne državljane, ne pa za nas ponočnjake.

Ko že dokaj visoko pod steno zijava v previse in zajede, me boli vrat. Najbrž zaradi neprespance noči niti ne mignem, ko Boro razpleta svoje načrte o prvenstveni. Bova pač bingljala, pa če naju bo pri tem malo namočilo, tudi nič ne de, bova pa bolj sveža.

Pet je ura, ko prideva do vstopa v Schinkovo smer. Izza Karavank se širi poplava svetlobe, ki ima barvo močno zrelega paradižnika. Prav vzpodbudna ni. Kljub temu

Stena pokaže zobe že v prvem raztežaju. Belak pod previsnim tretjim raztežajem

Foto B. Krivic

se hrabro zalšava z raznimi plezalskimi pripomočki. Nekaj čez peto sva končno nared.

Da bi se čimprej dokončno prebudil, načnem prvi raztežaj kakih dvajset metrov desno od vstopa v Schinkovo smer in po lepih razčlembah dosežem polico, kjer zavije smer v desno. Poč bo poleti, ko pod steno ne bo toliko snega, najbrž nedostopna. Boro se zapraši za menoj, kot bi se utrgal z verige. Še vrvi ne utegnem povzemanj in že je pri meni. Nemudoma mi pokloni »kredenco«, ki je nastala po integraciji najinih nahrbtnikov.

Nad nama se sklanja stena s prevesnimi odlomi. Kolikor bolj iščem pametnih prehodov, toliko bolj vem, da bo danes še zabavno. Rahlo upam, da bodo oni zgoraj le odprli zatvornice. Potem bi imela lep vzrok, da bi šla malo mižat pod tisti balvan. Toda nič takega se ne zgodi. Namesto tega naju prične pražiti sonce, strahotno uživam pod čelado.

Boro že pleza nekam v desno, potem pa mi izgine za previsom. Nobenega klina ne slišim zabijati. Vrv naglo teče. »Tole pa najbrž ne more biti posebno težko,« ugotavljam. Boro pleza, kot bi se peljal s kolesom. Komaj mu še utegnem zatuliti, da bo vrvi konec. Toda zaradi terena se ne razumeva dobro in jutranji mir trgajo kričeča povelja. Končno sva zmenjena.

Že prvi metri pa mi povedo, da s kolesarsko stezo najbrž ne bo nič. Vsa zadeva diši že po lepi petici. Potem pride na vrsto prečnica in z nahrbtnikom imava ostro debato. Če bi se mu res zgodilo vse, kar sem mu tedaj namenil, bi ne bil najbrž dober niti za pomivalko. Vendar me ta pokora več ali manj vztrajno vleče navzdol. Nazadnje le pripravkam do nekakšne police, kjer Boro lepo v horizontali varuje. Tu, da je že bil, pove in méni, da bo nadaljevanje bolj kot ne čudno. Komaj ga poslušam. Treščim kredenco na tla in hlipam za zrakom.

Potem se, ovešen kot novoletna jelka, odpravim navzgor. Preko gladkih izlizanih plošč se pregoljufam pod previs, kjer postane rebus nerešljiv. Grem nekaj metrov v levo, kjer mi uspe zabiti zanikrn klin. To pa je tudi vse, kajti nad mano ni drugega

kot gladka in deloma previsna stena, domala brez razčlemb. Boro, kakih 15 m pod mano, se reži in pravi, da je tudi tu že bil. Moram se vrniti nazaj pod previs. Za navzdol visečo lusko zabijem »rahitčen« klin. Na desni preže odurne previsne luske, ki se jih ne upam niti dotakniti. Imam občutek, da bo vse skupaj zgmelo, če jih bom le grdo pogledal. Prijatelja pod sabo ne bi rad upokojil že kar v tretjem raztežaju. Nazadnje mi ne preostane drugega kot prav poizkus v teh luskah.

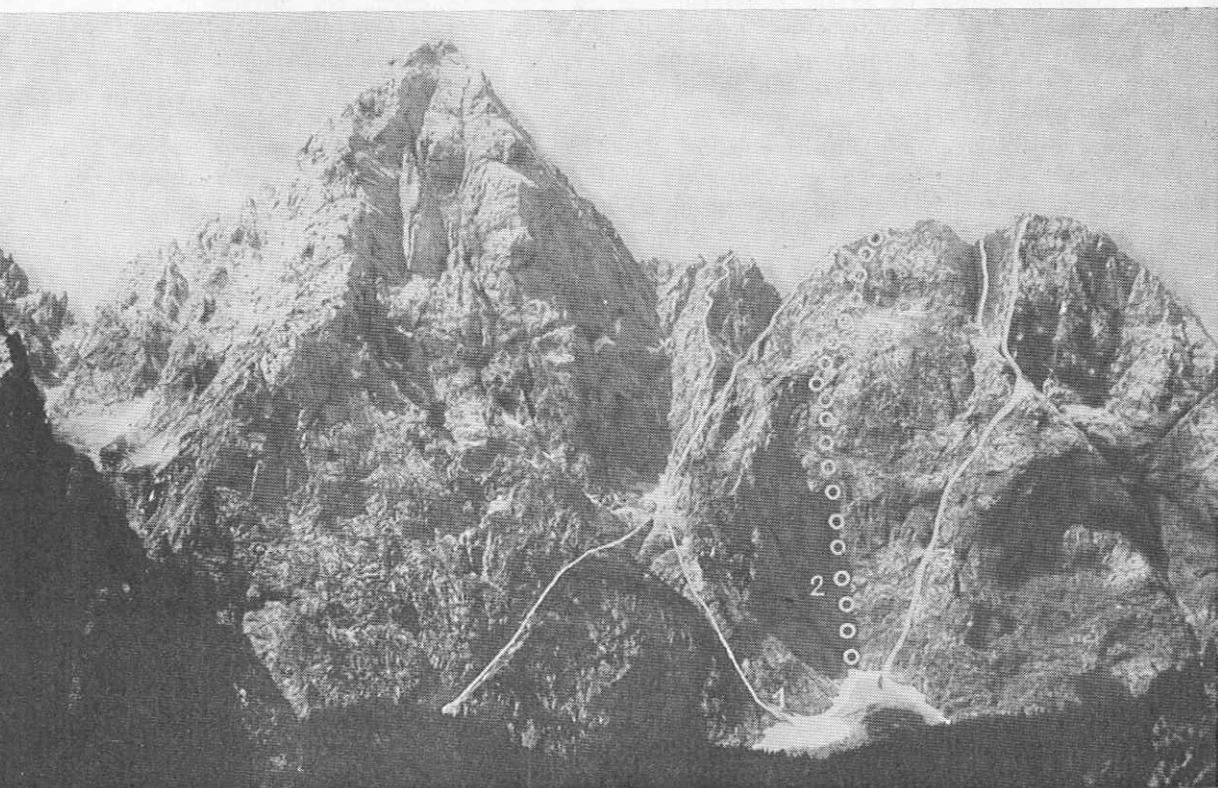
Ko končno tiči v razpoki dober klin in ostanejo luske lepo na svojem mestu, je stvar dokaj enostavnejša. Potem poziram v previsu, Boro pa kar v horizontali strelja po meni s svojo obtolčeno verro. Še nekaj klinov gre v bolj ali manj dobre špranje, da dosežem kót v nekakšni tópi zajedi. Vse češče se pojavlja tudi travica, ki je hvaležen artikel za poljedelce, tu v deloma previsni steni pa je takle klorofil popolnoma odveč.

Nato gre navzgor malo s klini, še več pa prosto, na koncu pa kar tako.

Ko mi že zmanjkuje vrvi, dosežem robnico pod previsnim nadaljevanjem zajede. Z veseljem počim v skalo dva varovalna klina in že je tudi Boro nared, da zapusti svoj ležalni stol. Ko je pri meni, izjavi, da je bilo tole bolj kot ne šest in da tukaj še ni bil. No, pa smo končno spet enkrat tam, kjer človek še ni bil.

Spet mi ljubeznivo pokloni nahrbtnik, verjetno sem videti tak, kot da ga komaj čakam. Potem se odpravi nekam za rob, kamor kaže udobna polička. Vrv naglo teče in spet imam občutek, da se prijatelj pelje s kolesom. Toda sedaj si ne delam več utvar z raznimi kolesarskimi stezami. Vem, da me je neprespana noč oropala naglih odzivov in tako pomalem kinkam, ko podajam vrv. Prav želim si, da bi se vsaj sonce skrilo za oblake. Na srečo vsaj na to ni treba posebno čakati. Boro tuleč naznanja svoj prihod v »šoder«.

Špik s Frdamanimi Policami (2273 m). Smeri: 1 — Pavla Jesih, Miha Potočnik, III, 2 — Poldarčeva (Krivic-Belak), V, VI, 3 — Schinkova z Župančičevo varianto (levo), V +

Ko prav »zverinsko« izbijem oba klina, se odpravim po polički za vrvjo, za mano pa ostane le majhen možic za ponavljalce. Po odlični skali dosežem Borota, ki res varuje na nekaj lažjem svetu. Sistem nadaljnjih razčlemb v obliki kaminov drži nekam v levo. Ta spet pravi, da to že pozna in ko le malo predebelo gledam, mi pove, da se da priti semkaj tudi iz Schinkove smeri. Malo moraš čarati, seveda! S tem je tudi zame stvar urejena.

Zopet bi malo mižal. Vse močnejše me grabi spanec. Še sreča, da je naslednji raztežaj moj, sicer bi že spustil »zaveso«. »Gremo dalje,« priganja Boro, ki verjetno ve, kaj naju še čaka. Z veseljem mu poklonim kredenco in splezam raztežaj po lažjem svetu do previsnega mesta. Tu se pričinja izrazita zajeda v sicer previsni steni.

Nekaj skal zgrmi v sneg pod steno, potem pa se udobno namestim v nastalo sedišče. Sedaj je vrsta na Borotu, da se izkaže v previsnem detajlu. Nad sabo opazim klin, ki priča o nekdanjih poizkusih.

Boro se kar preveč resno loti problema. Še bolj se čudim, ko mora kar večkrat poizkusiti, da končno z nekaj klini spravi zadevo v red. Ko mu sledim, z veseljem dovolim, da nekajkrat krepko potegne in olajša prijatelju izbijanje klinov. Tudi stojišče je steni primerno in prijatelj se pred stisko s prostorom zateče na nekakšen stebriček. Potem se lotiva malice. Ura gre proti enajstim. Nekje pod steno se oglašča kukavica. Čeprav se mi dremlje, me primamlja mogočen pogled v dolino. Hišice so kot igračke. Vsega Martuljka je za dobro pest.

Potem naju zopet pritegne stena. Zajeda nad nama se previsno poganja kvišku. Le v levi steni zajede poteka nekakšna poč, ki izginja z previsom. Boro me lepo prosi, če bi lahko še ta raztežaj splezal kot prvi. Neki neporavnani računi so to, menda. »To je moško, le pojdi!« Sicer se pa danes tako ali tako ne mislim puliti za raztežaje. Odpravi se nekam proti levi. Vrv počasi teče in preden je zabit klin, traja kar nekaj časa. Medtem kinkam in malo tudi resno spančkam. Potem pride izza previsa izjava, da so vsi klini bolj vzorci brez vrednosti. To me toliko zbudi, da trdneje poprimem vrvi. Pa saj Boro je kapelj in bo že ukrenil, kot je treba. Spet kinkam. Kukavica v hosti pod steno pa je kar pobesnela, tudi za minuto ne duška. Na cukanje podajam vrv. Boro ima samogovore. Pravi, da je »kákano« in da klini slabo drže. Lep čas se vrvi ne premaknejo. Potem naglo stečejo in kmalu zatem zaslišim nad previsom huronsko vpitje in ukanje. Izbijem stojiščni klin. Prav lepo sem predremal tale raztežaj.

Kredenca me zopet jaše. Zrasla mi je čez glavo. Plezam za vrvmi in na začetku še kar nekam gre, potem pa je vedno težje. S klini nimam težav. Enkrat ga malo močnejše potipam s kladivom, potem pa ga lepo z dvema prstoma iztaknem.

Prav poučno, če se spomnim na moje dremanje... Kar kmalu sem povsem buden. Vsa zadeva teče v redu, zlasti na koncu, ko s prijateljevo pomočjo neko čudno mesto kar izpustim. Potem sva zopet skupaj. Družno ugotoviva: »Tale stena didel dika, je pa taka, kot se šika«. Nadaljevanje ne obeta preveč lagodnosti. Tudi oblačje priganja k naglim ukrepom. Pravzaprav imava danes srečo, saj ura je že ravno pravšna za popoldanske nevihte.

Zajeda je v svojem nadaljevanju previsna in ne obeta nič dobrega. Zato poizkusim zopet v njenem levem delu, kjer po nekakšni rampi potekajo poč. Toda klini, s katerimi sem ves naježen, ne pridejo do veljave. Po dvajsetih metrih imam zabita komaj dva sumljive kvalitete. Zato pa je izpostavljenost odlična, saj odkruški brné 300 m globoko naravnost v sneg. Sedaj pa mi neprespana noč pomaga, da mi vse skupaj ne gre preveč na živce. Problem rešujem po metrih. Svet je kar spoštljivo zaguljen. Ko postane previsen, se lotim prečnice v levo, ki me po daljšem čaranju in žvenketanju s stremeni privede do novih razčlemb. Vendar tu stena takoj poskrbi za dodatno razvedrilol! Sedaj vlečem vrv okoli roba kot črna živina. Zdajci oprimka ne morem več izpustiti. Še tega je bilo treba. Teže bo, če me prime krč, ko bom hotel oprimek zgrabiti. Tole zna postati resno! Če ne bom nemudoma dosegel dobrega stopa, bomo kar švigali. To mi je jasno. Še 5 m! Zdi se mi, da sem na natezalnici. Potem je tudi vrvi konec. Stojišče ne bo najbolj udobno. V tri zasigane špranje zatolčem tri kline, kolikor pač gredo.

Pogled na zelene gozdove Martuljka spočije oči. Kar pozabim, da sem pravkar krepko garal. Glej! Na snežišču pod špikom nekdo smuča. Ta ve za skrite užitke. Kar zavidam mu. Na vriske se niti ne zmeni, ampak prizadevno riše pahljače po snegu. Kukavice imajo še vedno svoj pomladni koncert.

Boro tuli nekje v globini. Komaj se sporazumeva. Brzina plezanja se dokaj poleže. To pomeni, da bo raztežaj kar upoštevanja vreden pri ocenjevanju težav. Svitek vrvi pri nogah je vse večji. Že slišim Borotove hvalnice plezanju in odlični skali, kakršno je iskal. Potem pa me sunek trešči v steno, in namesto hvale zaslišim ropot zrušenih skal. To sodi zraven! Malo potegnem in prijatelj se pokaže izza robu. »Ar dobru je blu,« pravi in že pleza po črni izjedeni skali nekam v desno. Po 15 metrih slišim zabijati klin. Zopet sva v kotu zajede na povsem gladki polički iz žive skale. Boro je že zgradil možica. Zajeda nad nama je dokaj navpična, predvsem pa neskončna. Prijatelj odtelovadi po kotu navzgor. Z mešanimi občutki podajam vrv, ko tudi po dvajsetih metrih ne slišim zabijati klina. Potem le pride k pameti. Tudi klin je dober, kar sodim po zvenu. Ko pa mu sledim, imam kar dovolj opraviti, kajti klin je zabit daleč v levo in vrv me pošteno vleče iz zajede. Potem izbijam dolg U profil, ki je bil njega dni obroč Rogovega ponyja. Sedaj sva že oba sita vertikale, ura najavlja pozno popoldne. Še eno noč prekrokatl pa ne bo prijetno. In po vseh znamenjih bova imela tudi kaj piti. Zajeda je videti sedaj kar strašljiva. Za visečimi luskami tam zgoraj vidim le še meglo. To mi daje upanje, da je med previsom morda tudi kaj šodra.

Do pod previsnega nosu se spravim kar na naskok, potem pa v čudnem položaju čaram sem in tja. Nad sabo slutim lažji svet. Potem ljubeznivo objamem skalni nos, še prej pa Borota opomnim, naj poprime vrvi. Že sem v široki razpoki in se prebijam navzgor. Izplezam na sistem polic, kjer dobi stena drugačen videz. V ploščah, ki jih trgajo police, se izgublja nekam v nebo.

Trava daje svetu varljivo podobo.

Sedaj sva že dokaj visoko. Boro se prikaže izza robu kot divji lovec. Tistega uživača na snegu je pozna ura že nagnala v dolino. Kam pa naj greva midva? Samo navzgor nama kaže pot.

To pot je Boro nesrečnež, ker mu sledi lažji raztežaj. Varovališče pa si menda kar iz navade uredi na izpostavljeni polički, čeprav bi se našlo kaj primernejšega. Svet nad nama je videti kar v redu. Kako pa sem razočaran, ko mi potem niti tehnika ne pomaga preko sitnega mesta! Le nekaj metrov stran pa je svet kot nalašč za vrtičkarje. V dokaj čudnih okoliščinah se priplazim v nekakšno korito pod kaminom. Boro spodaj zabavlja, ko mora čakati na zeleno luč. Varujem pod vrhom kamina. Za udobnost poskrbi streme. Prav dobre volje sem, ko se tudi prijatelju upre tisto mesto. V takih primerih se kar sam rehabilitiram.

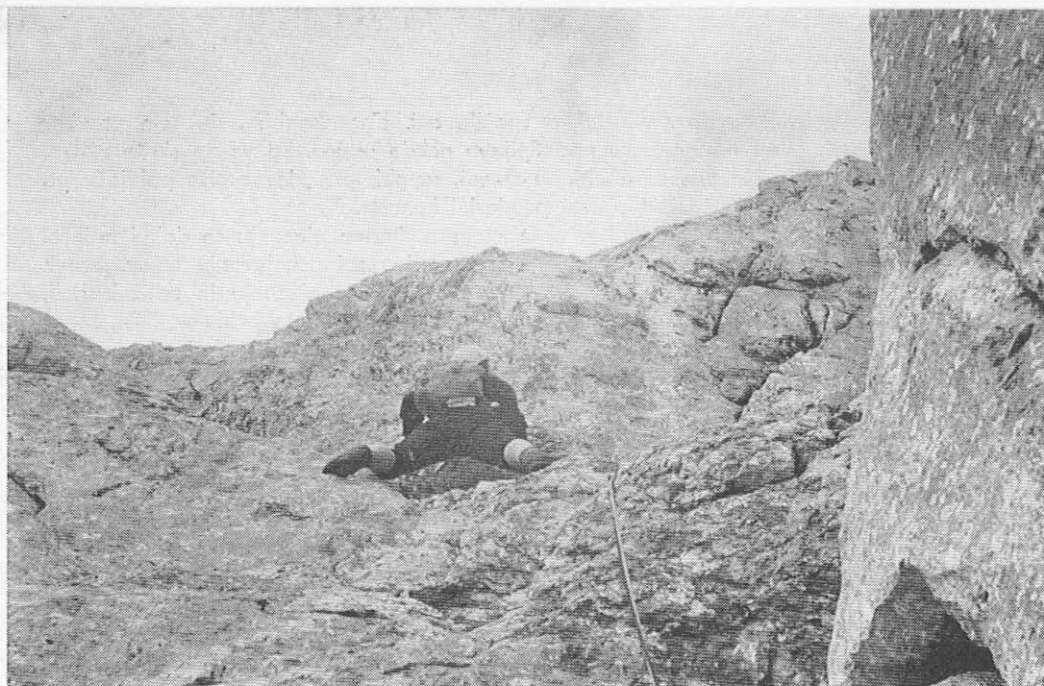
Nekaj metrov nad nama se končuje kamin in Boro, ki pogleda čez rob, glasno ugotavlja, da bo prihodnjič pripeljal semkaj dekle. Baje je svet tam zgoraj čisti paradiz. Komaj čakam, da si ga ogledam. Potem sem malo razočaran, vendar stene je res več ali manj le še za vzorec. Da bi pred nočjo ušla na varno, jo ureževa po nekakšnih policah levo gor in v dveh raztežajih, katerih zadnji se zopet izkaže s težavami, izplezava na veliko gredino v vrhnjem delu stene.

Ob veliki skali otepava ostanke hrane in močno se nama zdi, da nama je uspela, takole napol prištevnik, kar dostojna plezarija. Po grebenu se privlečeva ob sedmih zvečer na vzhodni vrh Frdamanih polic. Megle nama ne dovoljujejo, da bi polenarila. Tudi nama ni do tega. Zadrigneva nahrbtnika in se podiva v dolino. Frdamane police so bile res »frdamane«.

Opis smeri: Severovzhodna stena Frdamanih polic.

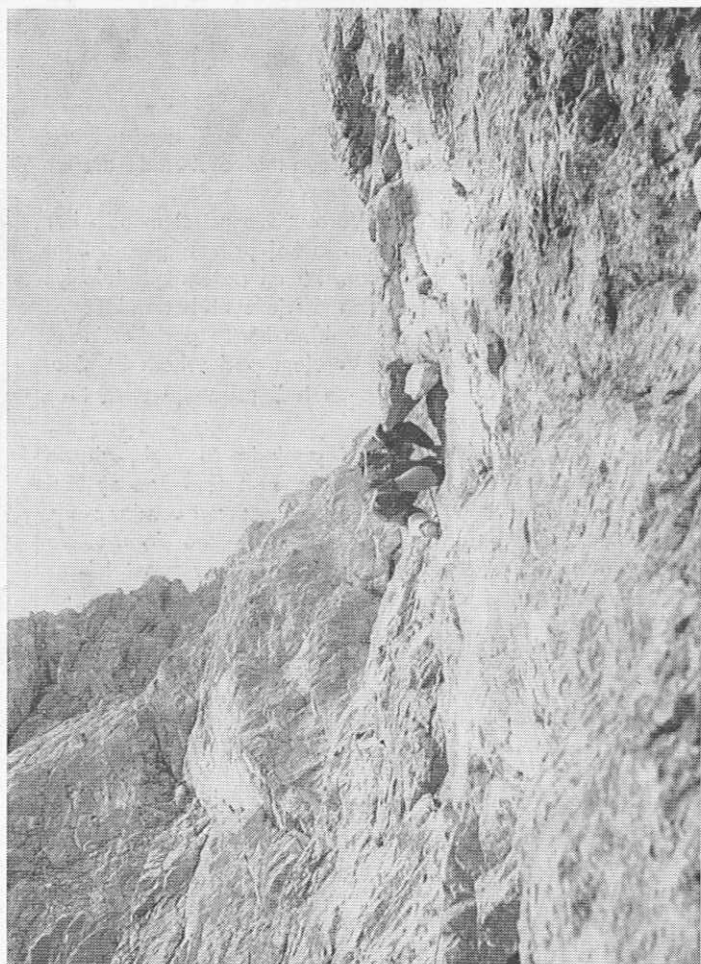
Dostop iz Martuljka v Pod Srce in desno pod steno 2 uri.

Vstop kot za Schinkovo smer. Po počl z dobrimi oprimki raztežaj navzgor na poličke, kjer zavije Schinkova smer na desno. Varovališče na udobni glavici pod previsom. Po ploščah desno navzgor, nato prečnica po navpični steni v loku na levo. Varuješ na gredinici pod zajedo, ki jo v prvi tretjini pretrga previs. S stojišča 15 m levo navzgor preko plošč pod luskast previs. Na desni preko in s pomočjo klinov levo

Včasih je rebus komaj rešljiv

Foto B. Krivic

Telovadba v luskastem previsu

Foto B. Krivic

Prosto plezanje v najtežjih mestih

Foto S. Belak

navzgor v slabo nakazano zajedo. Po njej navzgor (travnate ruše) na stojišče pod previsom (možic). S stojišča desno po udobni polički (10 m), nato navzgor in levo v lažji svet (police).

Raztežaj lažje, levo navzgor po razčlembah do pod previsnega mesta v začetku velike markantne zajede.

20 m navzgor preko previsa na stojišče ob stebričku v zajedi. Sedaj v levi steni zajede po počeh levo navzgor okoli previsa in preko gladkih zlizanih plošč na stojišče v zajedi. (Klini slabo prijemljejo). S stojišča zopet v levi steni zajede po razčlembah levo gor. Prečnica levo okoli dveh vogalov in navzgor levo na izpostavljeno stojišče (deloma krušljivo). S stojišča desno navzgor po odlični skali v dno zajede na monolitno poličko (možic). 20 m prosto navzgor po zajedi, nato levo in prečnica desno nazaj v zajedo.

Po zajedi 15 m navzgor prosto pod izrazit od stene oddvojen nos, desno okoli nosu in po počki za lusko levo gor na sistem polic. S police desno navzgor (lažje) pod sistem nekakšnih zajed. Po razčlembah desno navzgor.

Težaven dostop desno iz zajede v lažji svet pod črnim kaminčkom. Varovališče v kaminu. Po kaminu nekaj metrov navzgor in levo okoli praga na police. Od tu je več možnosti izstopa na gredino. Po gredini desno gor pod vršnjo steno in po enem izmed kaminov oziroma žlebov naravnost navzgor, zelo krušljivo. Nekaj raztežajev na greben tik pod vzhodnim vrhom Frdamanih polic.

Sestop po grebenu levo v škrbino med Špikom in Frdamanimi policami, po meliščih levo na južna pobočja Špika in po markirani poti v Kranjsko goro.

Ocena V, mestoma VI A₂. Plezala 12 ur Boris Krivic in Stane Belak, AO Lj. Matica, 1. junija 1969. V smeri je ostalo 12 klinov. Skala odlična. V glavnem prosto plezanje. Smer naj se imenuje »Poldaćeva« v spomin na ing. Poldeta Potočnika, ki se je ponesrečil v Prevčevem stolpu v Planji.

STRAH

BORO KRIVIC

ekaj metrov nad menoj se skalni rogelj srebrni v mesečini. Vrh! Kri živahneje zakroži, pogled se zbistri. Končno! »Previdno, previdno,« si šepetam, ko se po majavih skalah grizem čez zadnje metre. Pogledam podse – svetli pramen čelne svetilke zdrsi po vrveh. Nato se vrvi potopijo v senco temačne grape – tam nekje ždi pod previsom Marjan in čaka, čaka na vrisk z vrha. »Previdno, meter pod robom stene si še vedno bliže vznožju kot pa vrhu,« in roka hlasne za srebrnim rogljem. Še en prepirjem in iz srhljive črnine tisočkrat preklete krušljive grape se potegnem na greben, v svet svetlobe, svet za ljudi. Noge mi še bingljajo v prepad, ko zarjovem bojni klic naše plezalske bratovščine. Prekobalim se čez rob, lovim sapo in tulim, vriskam, pojem. V nekaj trenutkih hočem izkričati strah in negotovost, kar se mi je v urah in urah nočne more vtihotapljal v srce. Počil je ledeni oklep malodušja in zdaj vriskam v svetlo, prijazno pokrajino.

Klic iz globine me spomni, da nisem sam, da bi se tudi Marjan že rad rešil iz odurnega sveta. Vržem zanko okoli roglja – tank me ne bi potegnil čez rob, kaj šele Marjanovih sedemdeset kilogramov – in potegnem vrvi.

Medtem ko Marjan izbija kline, pogledam na uro in ne morem verjeti – tri je, tri ure čez polnoč. Odkar se je stemnilo, naju je napeto plezanje tako uklenilo, da sva povsem izgubila občutek za čas. Medtem ko povzemam vrvi, se mi pred očmi zavrti pisan vrtiljak spominov iz stene. Kako je sploh prišlo do tega, da sva se znašla ob treh zjutraj na vrhu do sedaj še nepreplezane stene, samotne severozahodne stene Mont Dolenta?

Zgodba se je začela tistega popoldneva, ko sva s Šraufom korakala po ledeniku Argentière proti koči. Na najini desni se je strmo dvigala silna severna stena Les Droites. Tja sva bila namenjena naslednjega dne. Pred takimi težkimi vzponi je

bolje, da si stene ne ogleduješ kaj preveč, kajti čim dlje jo gledaš, tembolj nemogoče se ti zdi in pogum začne plahneti. Tudi naju je objela vznemirjenost, kaj, recimo kar strah, ko sva videla steno Les Droites, in tako sva gledala vse naokoli, le tja ne. In tako je med takim ogledovanjem Šraufu »padla v srce iskra ognjena« v podobi strme skalne stene, ki je žarela v večernem soncu prav na koncu ledenika.

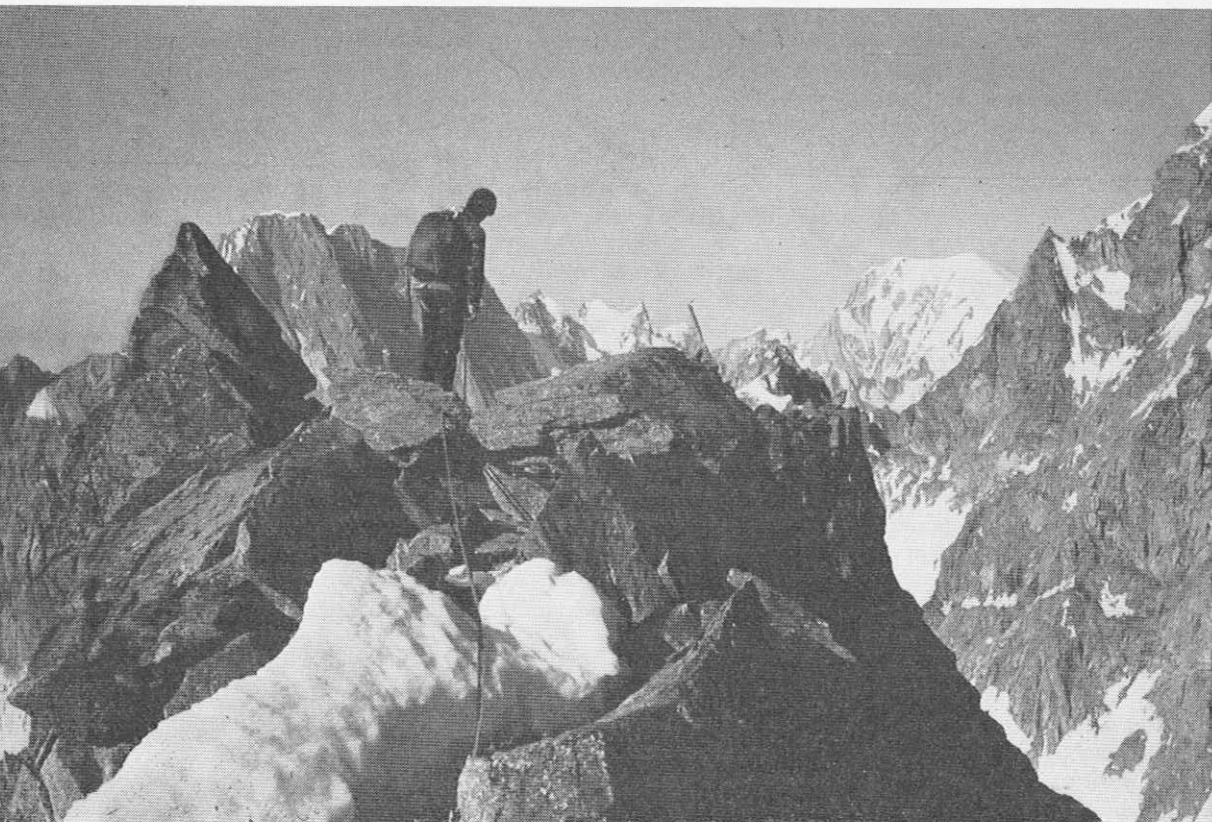
»Boro, jaz pa nekaj vidim,« je že kazal na samotno steno. »Mont Dolent je gora-mejnica med Švico, Francijo in Italijo. Menda ima čez tri tisoč osemsto metrov.«

Prejšnji dan sem prelistaval plezalni vodnik tistega konca in zdelo se mi je, da nisem v tej steni opazil vrisane nobene smeri. »Torej bo prvenstvena!« Skoraj neverjetno se je slišalo, da bi lahko našel še nepreplezano steno tam nad Chamonixom, ki je tako rekoč svetovna prestolnica alpinizma. Pa vendar! Zbudila se je želja, da bi tudi v tujih gorah preplezali prvenstveno smer, da bi bila tudi v gorah nad Chamonixom slovenska smer, in vstalo je tiho upanje, da je stena le še deviška. »Morebiti je pa le še prosta – le poglej, kako od rok je! Kdo bi le hodil tja?«

Potem ko sva preplezala Les Droites, sva si našla med dnevi proslavljanja tudi toliko časa, da sva skočila v bogato založeno knjižnico ENSA, Državne šole za smučanje in alpinizem, in tam pregledala vso literaturo o Mont Dolentu. Nisva mogla verjeti, vendar je vse kazalo, da najina lepa stena še ni bila preplezana. Lahko bi še za vsak primer povprašala pri profesorjih ENSA, pa tega nisva storila iz dveh razlogov. Prvič, zamisli novih smeri alpinisti ljubosumno skrivamo. Če bi nekoga, ki ni iz tvoje družčine, opozoril na še nepreplezano steno, je to huje, kot če bi izdal vojno skrivnost. Drugič pa, bala sva se posmeha, če nam morebiti vzpon ne bi uspel. Potem bi dobila pod nos na fin, vzvišen francoski način: »Močvirniki balkanski, kaj se le silite v naše gore, če pa ne morete!«

Jutro na vrhu Mt. Dolenta. V ozadju Grandes Jorasses in Mt. Blanc

Foto B. Krivic

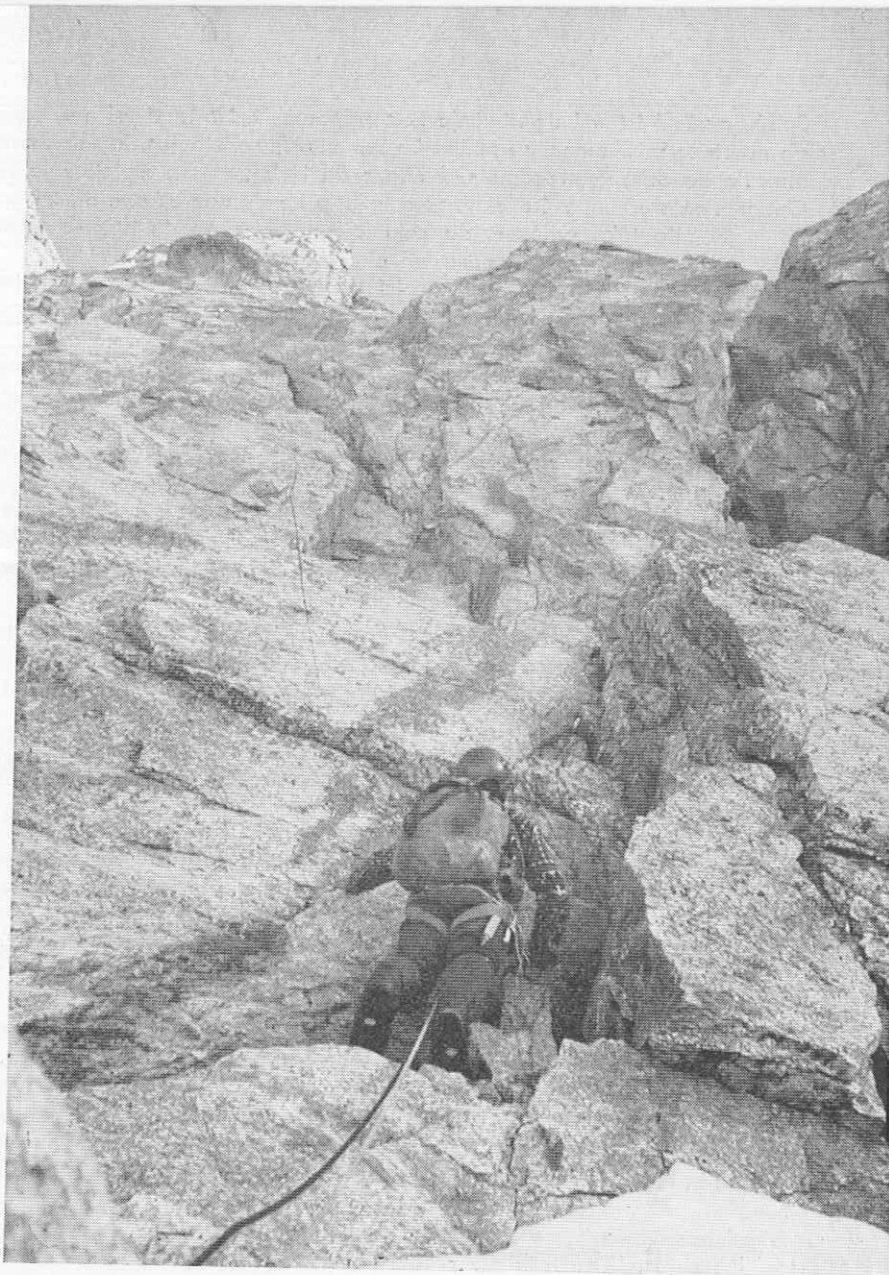
Severovzhodna stena Mt. Dolenta

Foto B. Krivic

Tako sva bila raje tiho in sva le klepala načrt, kako bo lepo plezati v strmi skalni steni iz čvrstega granita. »Brez grozečih ledenih odlomov nad glavo, brez nevarnosti padajočega kamenja.« Po treh napetih, tveganih vzponih sva imela nevarnosti res že čez glavo. To prvenstveno sva si zamislila bolj kot razvedrilo, kot rekreacijo. Saj stena je za centralnoalpske pojme kratka – 500 metrov. Sicer je strma – kaj bi to, klinov imava tako kopico s seboj.

Pa je bilo kar čez noč konec mednarodnega zbora alpinistov v okrilju ENSA, iztekel se je tudi Šrafov in Mitjin dopust in tako smo nekega jutra spremenili sestavo naših navez. Naveza Šrauf-Mitja je šla na vlak in domov, midva z Marjanom pa kar plezat. Omahovala sva med Walkerjevim stebrom v severni steni Grandes Jorasses in našo prvenstveno, no, končno je le obveljalo za prvenstveno. Po eni strani zaradi neznošnega navala, ki je tiste dni vladal v Walkerjevem stebri. To je ena najtežjih in

Še vedno upava, da bova do mraka na vrhu

Foto B. Krivic

najbolj spoštovanih smeri v Alpah sploh, pa se je naenkrat gnetlo v njej tudi po petnajst navez.

Po drugi strani pa – Walkerjev steber bo počakal, prvenstveno ti pa lahko kdo odnese izpred nosa. Predvsem pa sva si vzela k srcu Šraufovo naročilo, ko nama je ob odhodu kot najin načelnik uradno zabičal: »Brez tiste prvenstvene pa nika ne hodita domov!« Ob slovesu smo drug drugemu zavidali: Midva njima, da bosta že naslednji dan izpraznila kakšen vrček piva pri Mraku, ko bova midva trpela žejo kje v previsih, onadva pa nama, da se bova še lahko preganjala po hribih, ko se bosta onadva že znojila v službi.

Kaj bi, prijatelja sva spremila na vlak, potem pa se postavila ob cesto, ki pelje v vas Argentière in si s stegnjenim palcem priskrbela prevoz. Nahrbtnika sta bila celo za tamkajšnje pojme gromozanska, pa vendar ni bilo težav z avtostopom.

Sploh je zunaj ta način potovanja zelo priporočljiv. Ne tako pri nas, saj sva recimo ob povratku iz Chamonixa, potem ko sva uspešno zastopkarila čez Švico in Italijo, obtičala na domačem pragu. Od Kopra do Ljubljane sva moledovala celih 10 ur! Chmonix na srečo ni v Sloveniji, zato naju je kmalu dobrodušen možak vzel v žabo. Bil je še celo tako prijazen, da naju je zapeljal prav do postaje žičnice, kar je pomenilo zanj dodaten kilometer ali dva vožnje.

S težkim srcem sva odštela na žičnici za Grands Montets vsak štiri franke in se zapeljala do srednje postaje. Kljub vsej skoposti sva izračunala, da se za osemsto višinskih metrov že izplača dati jurja, še zlasti s takima nahrbtnikoma.

Na Lognanu, kjer sva bila spet prepuščena lastnim pogonskim sredstvom, sva drug drugemu zadegala nahrbtnik na pleča in odrinila po stezi proti ledeniku Argentière. Sprva sva se pod težo malo opotekala, pa saj poznate tisto: »Prvih dvajset let je hudo, potlej se pa človek navadi.« Midva sva se bremena navadila že malo prej in ko naju je stena z ledeniške groblje pripeljala na bleščeči ledenik, sva že živahno preskakovala razpoke, kot da bi bila le v športnem dresu in šprinterica.

Izza obronka se je prikazala najina stena. Obstala sva in jo molče požirala z očmi. Gladka skalna stena z navpičnimi stebri. Videti je bilo, da je čvrsta, ker v snegu pod steno ni bilo videti západnega kamenja.

Pogledala sva Les Droites, kjer sva še pred nekaj dnevi trepetala – Marjan v stebri, jaz v direktni smeri – in se spomnila, kako je bilo. Vesela sva bila, da je mora minila in da greva sedaj v steno, kjer se nama ni treba bati, da bi bila na milost in nemilost izročena naključju.

Dalje sva šla po gladkem, blago se vzpenjajočem ledeniku. Sredi slepeče beline novega snega je v sončnem dnevu migotala temna podoba stene. Počasi se je večala, razločila sva že posamezne stebre in zajede.

Šla sva mimo kočice – dvanajst frankov za noč je preveliko razkošje za pet ur spanja – dalje in dalje, prav do konca ledenika. V zaključni krnici, tik po steno sva se po štirih urah hoje ustavila. Velik leden serak nama je ponudil zavetje pred morebitnim kamenjem. Vrgla sva oprtnika na led, gledala steno in bila kar malo razočarana. »Tako lahko je videti.« Hitro sva se sporazumela, kje bo verjetno najlažji prehod. Spodnja polovica je bila videti lahka, čez vršno pregrado se bova pa že prebila po eni izmed zajed.

»Kdaj pa začneva?« Pričakoval bi, da bova prespala pod steno in vstopila zjutraj. Toda pred nama je bilo še popoldne in zeblo bi naju, če bi spala pod steno ali pa v njej. Tako sva se odločila, da bova začela kar takoj, spala bova pa v steni, kjer naju bo pač ujela noč. Privoščila sva si še bogato pojedino. Po tihem sva računala, da bova morebiti do večera že čez. »Prav kratka se mi zdi,« se je oglasil Marjan in takoj dodal: »Ampak še vedno, kadar sem imel tak občutek, je bilo potem hudo!«

Precej opreme in hrane sva pustila pod steno, tako da sta se nahrbtnika osula na spodobno težo. Ob dveh sva začela plezati. Spodnji del stene je res lahek in hitro sva napredovala. Vendar pa so naju majavi bloki opozorili, da skala še zdaleč ni tako trdna, kot sva računala.

»Tu je krušljivo zato, ker je položno. Zgoraj v strmeh je gotovo odlična skala,« sva se tolažila. Plezanje nama je šlo hitro od rok in prav z veseljem sva gledala, kako je globina naglo rasla pod nama. Zmeraj bolj sva upala, da bova do noči na vrhu. Marjan je priplezal pod prvo bolj strmo stopnjo. Ugnezdil se je na poličko in zabil dva klina. Čez strmi odstavek naju bo peljala poševna poč. Videti je bilo, kot da je skala trdna, dobro razčlenjena ter da bo šlo kar prosto.

Prav. Lotil sem se poč. Sprva je šlo dobro in trdna skala me je kar uspavala. Potem se mi je ustavilo.

»Klin zabij,« sem si mislil.

»Ah, ta dva metra bom že skobacal brez njega, saj so dobri oprimki.«

Razkoračil sem se, levo roko porinil v poč, z desno pa se stegoval za lusko. Še pol metra, pa sem čez, sem poročal Marjanu, ko me je spomnil, da nosiva kline s seboj zato, da bi jih zabijala.

Potem pa – vžžnk! Spodneslo mi je desno nogo (potem sem videl, da se je odlomil stop), zavrtelo me je, levica, zagvozdena v poči, je še za trenutek zdržala, nato pa me je potegnilo ven. Zarjul sem še: »Drrrž«, in že sem obvisel kakih sedem metrov nižje. Marjan je bil pripravljen; ko sem padal, je potegnil vrvi in tako skrajšal moj polet. Kline je imel res solidne in tako se je dobro končalo. Stal sem na polički pod njim, lizal odrgnjene členke na levisi in tumasto gledal tja, od koder sem prijadril. Začel sem se zmerjati, najprej potihem, potem pa še naglas. To namreč človeku vrne korajžo in jaz sem jo takrat kar precej rabil.

»Je kaj hudega? Grem jaz naprej?«

V meni se je zbudila trma. Še enkrat sem se ozmerjal, pozabil sem, da me boli roka in rekel:

»Bom že jaz.«

Povzpел sem se spet do tistega mesta, lepo zabil klin in se potegnil čez. Plezal sem naprej in vsakič, ko me je zbolela roka, preklel svojo nepremišljenost in lenobo. Ko je potem Marjan priplezal do mene, sem se že pomiril. Pokramljala sva, se pošalila in napetost zaradi padca je počasi izginila. Marjan je odrinil naprej. Čakal ga je težak raztežaj, pa je v previs zabil dober klin – padec je bil tudi njemu opomin – potem pa brez težav mirno preplezal gladko plat in izginil za rob. Vrvi mi je nato hitreje stekla skozi roke in kmalu sem moral za njim. Stena se je spet položila in dva raztežaja sva hitro pospravila. Že sva se začela ozirati za robom stene in ugibati, koliko raztežajev naju še čaka, vendar prekmalu. Znašla sva se pod strmim stebrom, ki nama ni nudil možnosti prehoda. Odločila sva se za prečnico proti levi v zajedo, ki sva jo slutila za robom.

»Prekleta!« Začelo se je. Čim bolj strmo, tem bolj krušljivo. Počasi se nama je začelo svitati, kaj naju čaka. Ko sva se čez strme plošče priplazila v vznožje odurne temačne grape z navpičnimi odstavki, sva si bila na jasnem: Kamnolom. Ena sama beseda in požene ti srh skozi kosti. Dan se je nagnil v večer. Prostora za bivak ni bilo, torej naprej.

»Menda ne bo več kot za tri raztežaje.«

Pridno bova zabijala, ko se bo stemnilo, bova plezala ob svetlobi čelnih svetilk in tako bova lepo počasi in previdno prišla na vrh.

Prvi raztežaj v grapi. Marjan je previdno plezal čez naložene bloke.

»Kot skladovnica opek; le kako morejo sploh obstati v tej strmini?«

Poskušal je zabiti levo in desno, pa nič. Končno mu je le uspelo. Počasi se je pomikal višje in kdaj pa kdaj zabil kak 'pridanič'. Kolikor je pazil, se mu je le včasih kak kamen odvalil izpod čevlja ali ga je oplazil z nahrbtnikom. Seveda sva pričakovala tako kanonado in sem se jaz spodaj na stojišču skrival pod nahrbtnikom. Sredi raztežaja ga je ujela noč. V strmini, vpet v slab klin, je iz nahrbtnika potegnil svetilko in si jo namestil na čelado. In šlo je naprej – kresnička, ki je plesala vedno višje v temačnem kotu, vedno bolj oddaljeno mrmanje kletvic, vmes pa ropot kamenja. Ko je šlo že toliko kamenja mimo tebe, začénjaš počasi verjeti, da se ti ne bo nič zgodilo. Srečo imaš in ta te ne bo zapustila.

Spet je zagrmelo gori v žlebu, tokrat huje. Prilepil sem se k steni, držal vrvi in upal, da ne bo med kamenjem priletel še Marjan.

»Je kaj narobe?«

»Z mano nič, le vrvi bo treba pregledati.«

Uredil si je stojišče in me potegnil do sebe. Nato sva pregledala vrvi. Ena je bila na štirih mestih presekana, na srečo pa je bila druga nepoškodovana.

Naprej sva se neskončno previdno in počasi prebijala po navpičnem kamnolomu. Eden je plezal naprej, s snopom svetlobe si je iskal pot, zabijal je kline, redkokdaj dobre, in se bal pri vsakem premiku, da ne pade, da ne sproži kamenja, ki bi utegnilo zadeti drugega ali presekat vrvi. Drugi pa je tačas čepel kot skovir v kakšni vdolbini in v črni temi z ugaslo svetilko čakal, čakal med žvižganjem kamenja ali včasih moreče tišine. Končno odrešilni klic: »Pojdi.« Pehal je v globino skale in plošče in stolpiče, ki sedaj niso mogli nikomur več škodovati; a njemu je le odleglo, da se je za napeto, mučno čakanje lahko nečemu maščeval. Priplezal do prijatelja, šel

naprej in ni vedel, ali je huje čakati na stojišču ali plezati naprej. Toda šla sva – meter za metrom, raztežaj za raztežajem, ura za uro. Nikjer ni bilo poličke, da bi vsaj udobno stal. Na stojiščih sva se prestopala na bornih stopih. Bivak? Nemogoče. Lotevala se naju je kot svinec težka utrujenost. Dremala sva na stojiščih, ko se je prijatelj mučil nekje visoko in se vrv dolgo, dolgo ni premaknila. Zbegane misli so se prelevile v blodnje in te v sanje – dremal si stoje na pol stopala, privezan na klin. Vrv se je napela, kamen je udaril v steno poleg tebe – trzil si iz omotice in nisi vedel, kaj je res in kaj so sanje.

Šest raztežajev, sedem ur začarane neresničnosti. Ždel si na stojišču in edino znamenje, da nisi sam v odurni puščavi, je bil odsev svetilke na robu in kamen, ki je prižvižgal iznad previsa. Grabil si kvišku in le vrvi so ti kazale v temo, kjer je čakal prijatelj. Včasih te je moreče stisnilo za grlo; poklical si ga in vesel si bil odgovora, glasu, človeka. Včasih, ko si se prestopil, te je vrv zadržala, ker je prijatelj zakinkal in ni podajal vrvi – vesel si bil, da ne visi prazna vrv v prepad, da je na koncu človek. Pogled navzdol – črna soteska je grezila v praznino. Navzgor – med stenami izsek zvezdnega neba. Zvezde so bežale, uro za uro, stene so naju še vedno zapirale. Potem, potem pa je bilo kar naenkrat vse drugače. Dosegel sem srebrni rogelj, mesec se mi je zasmejal v obraz, vrisk, in svinčeno ogrinjalo groze sem odvrigel s sebe.

Tako enostavno in samo po sebi razumljivo je sedaj sedeti na ravnem in povzemati vrvi. Mora je za mano. Le malo in tudi Marjan se je bo otresel. Že vidim svetli krog njegove luči, kako tipa po steni tik pod vrhom. Napnem vrvi in zdrvi še čez zadnje metre. Potem se objemava in tolčeva po plečih, dokler se nazadnje brez sape ne sesedeva. Smejiva se. Na vrhu sva. Na vrhu!

Tehnični del: Spominska smer, posvečena dr. Urošu Tršanju in dr. Branku Pretnarju.

Severozahodna stena med Mont Dolentom in Pointe Superieure de Pré de Bar nad ledenikom Argentière.

Marjan v poševni poči

Foto B. Krivic

Dostop: po ledeniku Argentière do zatrepa (od postaje žičnice Lognan 3 ure).
Sestop: po lahkem pečevju na ledenik Pré de Bar, nato prečiš ledenik proti zahodu in čez sedlo Col du Domino na ledenik Argentière.
Opis: Vstop raztežaj levo od najnižje točke stene. Preko krajne počī, nato po snežišču proti levi v pečevje. Po razbitem svetu kakih 200 metrov proti desni navzgor do grebena, nato po njem pod skok. Preko njega po poševni počī proti levi (2 raz., V). Dva razt. navzgor pod vrhnjo steno, nato prečnica proti levi v strmo grapo-zajedo. Po njej do vrha – 6 razt., V, skrajno krušljivo.
Ocena: V, mestoma V+.
Višina stene: 500 m.
V smeri ostalo 6 klinov.
Plezala 27.–28. 7. 1969 Marjan Manfreda, Boro Krivic (AO Lj. Matica) 12 ur (od tega sedem ur ponoči – s svetilkami).

POD BAVŠKIM GRINTOVCEM

TO NE STROJIN

Prišlo je poletje in odpravil sem se na visokogorsko pot. Avtobus me je odložil na Vršiču in transverzalna pot do Zavetišča pod Špičkom je bila pred mano. Skoraj vodoravno v senci macesnov me je vodila steza, visoko nad izvirom Soče. V ozadju Zadnje Trente se je kazal z značilno trapezasto obliko Bavški Grintavec, levo in desno še vrsta malo obiskanih vrhov, skupina Pelcev in Srebrnjak. Kako malo potov v naših gorah ima tako odlične poglede! To je še svet Kugyjevih časov, vanj sem bil namenjen. Do razpotja poti pod zavetiščem je poldrugo uro hoda. Obledela markacije so me napotile do vzhodnega skalnatnega grebena Pelca. Že od daleč je iskalo oko prehoda in šele od blizu ga je našlo. Mel je zasipala pot in šele na skali onkraj meli je zasvetila markacija. Oblačno nebo, ki je ves čas mirovalo, je odprlo svoje zapornice. Pričelo je rositi. Ker drži nadaljnja pot strmo po travnatem pobočju, sem vedril, kajti če bi zdrsnil na travi, bi lahko tragično končal na skalah pod seboj. Le za hip se je sprevedrilo in dvajset metrov strmine me je ločilo od grebena. Prvič hodim tod in vsaka markacija je važna. Pozna se, da malo ljudi zahaja v ta kraj. Stezo je zarastla trava in le markacije na kamnih so edino znamenje, da je tu bila steza. Megla pokriva okolico in strmemu pobočju ne vidim dna. Občutek praznine in osamelosti v gorah spodbode osebnost. V čem je draž samohodstva? Nekateri ga obsojajo, češ, kaj pa je osamelost v primeru nesreče. To je res. Vendar ima tudi svojo pozitivno stran. Samohodec si je sam vse. Išče si pot, sam sebi vodnik. Vadi se samostojnosti in pridobiva samozavest. Bolj kot v dvoje ali v troje razumsko ocenjuje svoja dejanja, ker ve, kaj ga čaka samega. Miselno živi aktivneje. V samohodstvu je odnos človeka do gora najodgovornejši, pa tudi najpristnejši. Megla je vse gostejša, da le meter za metrom odkrivam pot. Veter zastira in spet odkriva. In kakšne poglede sem si obetal tod! Po strmi grapi, ki jo pustim za seboj, pridem na travnato pobočje. Gamsi, ki se pasejo, niso prav nič plašni. Očividno človek tukaj ni čest gost. Za hip se odgrne Bavški Grintavec, Osolnik in na drugi strani doline Srebrnjak. Kljub meglenim oknom mi je kraj razodetje. V mislih si trasiram nadaljnjo pot in sam pri sebi računam razdaljo do Kanje, kamor sem namenjen. Uberem jo po travnikih navzdol do gozda, kjer prehoda ni. Moram nazaj. Tudi iskanje markacij naokrog je zaman. Staro pravilo orientacije veli iti do zadnje markacije. Iskanje poti je torej spoznavanje sveta, preizkus razumnosti. Zato tudi alpinizem ni samo zadeva mišic in zdravih živcev ampak tudi pametno premagovanje.

vanje naravnih ovir in svoje duševnosti. Zato citat »Sreča – to je biti z naravo, jo gledati in z njo govoriti!« (Tolstoj) ni le lep izrek, ampak literarno izražena vsebina gornišva.

Potem se steza vzpne nad grapo. Nič ne pomaga, moram čeznjo. Edina sled je utrgana žica na dnu grape. Peščenec na strmem spolzkem pobočju, zmeščan od dežja, se drobi pod kvedrovci. S težavo se prepraskam čez nerodne metre.

Onstran grape ni markacije. Očividno plazovi dobro opravljajo svoj posel. Naraven izhod, ki ga veleva razum, me privede na pravo pot. Od tu se steza spušča po travnatem pobočju na melišča pod Kanjo.

Ko pridem do snežišč večnega snega, se ulije ploha. Ves dan se je polagoma zbiralo in zdaj se je pričelo. Ura je pol štirih. Vrh Bavškega Grintavca je še daleč, sestop v Bavščico preko Kanje pa v tem dežju ni vablјiv.

Torej ostane sestop na planino Zapotok.

Pravljіčne opise in podobe sem že videl o tej planini. V plohi in nizki oblačnosti je sploh ne vidim. Veter mi jemlje pelerino, moram počepniti vanjo, če nočem, da se mi ne premočijo gojzerji z nogavicami vred.

Kljub dežju in slabi vidljivosti sem dobre volje. Zdaj me čaka samo sestop in v koči pri izviru Soče prenočišče.

V presledkih med dežjem sestopam po nemarkirani stezici navzdol. Že sem v grapi, kjer pada voda na desni v silnih lokih v globel. Zato sledim stezici v rušju in se nenadoma znajdem nad prepadom. Poizkušam po drugi strani, spet prepad. Megla ovije pobočje in spet se usuje ploha. Šele ko odkrijem, da je ura pet popoldne in da se pri oblačnem vremenu prej stemni, skrb veli: Sestop!

Spet poizkušam na starem mestu, saj v megleni globini vidim stezo. Skale se svetijo od mokrote!

Splezam navzdol, tri, štiri metre. Naprej je vsaj dva metra gladke skale, majhen previs, nejasna sled poti. Dež lije v curkih. Pelerino sem spravil v nahrbtnik, vetrovka je že premočena.

Goljufam skalo, a tista dva gladka metra navzdol me svarita. Le kaj se skriva za naslednjo skalo? Nazaj morda ne bom mogel več in sam sem. Oglemam si okolico. Na desnem robu globeli proti dolini slutim obrise gozdov. Tu je upanje, tu je pot. In človek je bogatejši za izkušnjo. Prijetno de zavest, da si premagal zapreko in sebe. Zato pojdimo v gore le duševno in telesno pripravljeni. Le tako bomo imeli nekaj od njih.

Zdaj pa sem res že pošteno moker. Ožemam vodo, tudi v gojzarjih cmoka voda. Potem so tu še moja nesrečna očala. Vendar me to ne potre.

Spet krenem v pobočje navzgor, pri skali z debelim napisom preskočim vodo in se prebijam skozi gozd. V gozdu naletim na stezo. Medlo upam, da drži na planino. Na travniku čemijo leseni stanovi. Planina Zapotok. Nikjer živega bitja. Le narasla voda dere prek travnika. Mrzla studenčnica miri razgreto telo. Oko išče strmino nad planino, a odkriva nejasne oblike v megli. V njih bi zdaj prav lahko tičala moja usoda.

Premočeni stanovi niso za prenočevanje. Postaja mračno in megle spet prekrivajo planino. Sledim markacijam v gozd. Gozdna steza levo in desno. Za trenutek sem premalo pozoren, ker hočem priti še za dne k Soči. Zagon me je zavedel na napačno pot.

Steza se vzpne in me privede v široko grapo. Koliko sem jih že ta dan prehodil? Ali se je danes res vse zarotilo proti meni? Ker pogled v dolino ne odkrije skalnih skokov, jo nagonsko uberem navzdol. Telovadim s skale na skalo vedno urneje. Bojim se le še kakšnih gladkih mest ali strmih skokov. Ko se sto metrov pred menoj v temino rušja zareže bela steza, odpade z mene vse, kar me je težilo. Zdaj me čaka le hoja po dolini, ki jo že poznam. Moja Zadnja Trenta.

Samotna je hoja v večernem mraku po tej dolini.

Prenehalo je deževati in le gozd šušti v večernem vetru. Iz dreves se utrinjajo deževne kaplje. Globok mir mi napolnjuje dušo. Vrhovi so pogledali iz megla. Mrzlo, oblačno nebo zre na dolino.

Brodim čez peske v strugi hudournika, zavijem skozi lesa, sprejme me nasuta cesta. Truden sem, a neizmerno srečen. Gorništvo ni le zadeva sončnih dni. Gorništvo je hoja za samim seboj, po poteh, ki so srcu najdražje. Ko greš prvič v gorski svet, se vprašaš zakaj, ko greš drugič, ne vprašuješ več. Gorništvo je zadeva duha. Na vsak tisti zakaj veš samo tisti svoj zato.

Ko pridem do koč, na pragu zvem, da se je danes mlad človek ubil v skalah. Iskal je planike nad izvirov Soče. Šel je iskat simbole gora v planine. Jaz sem iskal pota v dolino.

Ni našel svojih zvezd, našel je noč...

Še vedno je grmelo v noč. Tudi Bavški Grintavec se je utapljal v nebo. Pogledal sem gore in se odkril.

VEŽICI

(Pismo iz vojaške suknje)

BOJAN POLAK

Rako čudovito blešče naše gore...

Gozd je še ves tih, odet v zimsko spanje. Nemo stoje drevesa kot začarana vojska v svojem snu. Veje so se že zdavnaj otresle snega in sedaj spet štrle proti nebu. Gozd molči. Nobena veja se ne premakne. Vse je otrplo, vse miruje. Le tam s po-bočja, obsijanega s soncem, se kdaj pa kdaj zasliši zvok padajočega kamenja, ki ga je sončna toplota iztrgala iz ledenega objema, a neizprosna sila teže pahnila v globino. Tu pa je senca, zato je sneg trd in le kdaj pa kdaj se udre stopinja. Tam pa kipe v modro nebo vrhovi. Veličastni so v svojem zaletu, obsijani s soncem. Tako so daleč, tako so mogočni in nedosežni, tako visoko nad našimi skrbmi in veseljem, nad našo nečimrnostjo in ponosom, tako visoko nad vsakdanjostjo.

Vzdigujem nogo počasi, postavljam jo na sneg, prenesem težo in noga se udre. »Še malo, še malo,« si govorim. Srce čudno divje tolče. Sonce greje, snežni kristali se blešče, s stene kdaj pa kdaj kaj prileti.

Vežica se blešči v soncu. Še nikoli doslej me ni sprejela tako bleščeča, tako svetla. Zdi se mi kot nevesta, vsa v belem, vsa srečna in čudovita. Njene črne plošče so danes izgubile vso mračnost, vsa stena je prijazna, vabeča, vesela. Vabi me. Bolj ko se ji bližam, lepša je. In to, kar se blešči, to je stena, skala, saj za sneg v teh ploščah in previsih ni prostora.

Bolj in bolj me kličeš. Danes nimam časa, prišel sem te samo pozdravit. Le kdaj ti bom lahko spet šepetal čisto od blizu, da mora biti nekje še kakšen prehod in te nato prosil odpuščanja zaradi svedrovca...

Iti je treba sam v gore, ne samo takrat, ko si nesrečen in iščeš v njih pozabe, ko v naporih pozabiš na vse: Čim bolj strma je pot, čim težja je smer, tem laže pozabljaš na vse. Iti je treba sam v gore tudi takrat, ko si srečen, ko gore niso zato tu, da z njimi rešuješ svoje notranje probleme, ampak da z njimi, tako kot svojo nesrečo, deliš tudi svojo srečo.

Čas neusmiljeno beži. In v zavest se spet vrine misel, da je treba v dolino. Težko prehojeni metri se hitro izgube. In kmalu samo še vrhovi žare, malo za tem pa še ti ne več. Tam daleč doli se izpod smrek še enkrat ozrem nazaj. Ni še tema, mračni se prav počasi. Vsa belina in lesk sta izginila. Kot da bi steni bilo žal, da že grem, me pozdravlja vsa mrka in ponosna. Plošče so spet črne, previsi mračni in divji. Vem, to je samo zunanja podoba, podoba za tiste, ki te ne poznajo.

PLANINEC IN ZVONČAR IZ GORIJ

To je Lojze Jan, ki ga pozna skoraj vsa Slovenija, njegovo ime pa bi utegnilo odmevati tudi onstran meje. Pred 18 leti ga je v Slovenskem etnografu III/IV predstavil s člankom o zvončariji pokojni etnograf Boris Orel, videli smo ga tudi v TT, zanimiv kot oseba in kot zvončarski pojem je bil tudi za našo televizijo. Zvončarija menda seže pri nas v 18. stoletje, vsaj tako pravijo izročila in viri v Mevkušu, Podhomu in Višelnici, kjer žive in

lotajo zvonce Jani. S staro tehniko, ki je poleg sebe in starih ljudskih izročil ohranila tudi mnogo zanimivih pojmov, besed in navad v zvezi z domačo obrtjo, fužinarstvom in ogljarjenjem. Tu nastaja torej »materialna osnova« tistega zamolklega donenja, ki nas poleti spremlja po planinah, od Petrovega do malega šmarna in včasih še kak teden čez. Votlo, zamolklo sicer, pa vendarle milo za naše uho. Da bi se le »ta zvončastim« kravam ne redčile njihove črede, da bi še dolgo oživljale naše planšarije od Kanina do Pohorja!

Lojzeta Jana sem obiskal kot planinskega tajnika, ki to odgovorno funkcijo opravlja ves čas po vojni, in to za društvo v Gorjah, ki ima na svojih ramenih kar dve triglavski kočī: Na Doliču in Planiki. Triglavske »sezone« so za naše planinstvo iz leta v leto močnejše, razlogov dovolj, da nas mika vedeti, kaj mislijo naši triglavski društveniki.

»Kaj te neki tako drži pri planinstvu? Marsikdo spreže, ko je komaj dobro začel vleči.«

»Človek mora nekaj delati mimo svojega vsakdanjega opravka. Mene veseli planinstvo, zanj sem se vnel pred 40 leti, ko sem bil prvič na Triglavu. Delam tudi pri gasilcih pa še kje, vendar je tisto nekaj drugega, ne vabi tako kot gora. Pred vojno sem bil s kolesom na Grossglocknerju, prehodil sem Triglavsko kraljestvo, Karavanke, po vojni pa sem spoznal mar-

sikakšen vrh tudi na napol planinskih potih. Za SPD me je pridobil predvojni gorjanski predsednik Simon Zima. Petinštiridesetleten je padel kot talec.«

»Planinska tovarišija te veže s PVP, čeprav se večkrat obrača zoper ta fond planinske solidarnosti. Bi ga še enkrat predlagal?«

»Če bi ne imel drugega, boljšega izhoda, zakaj pa ne? Saj se spomniš, kakšen je bil Dolič, kakšna Aleksandrova po vojni. Zima l. 1951/52 je Dolič s plazom skoraj odnesla nekam proti Zadnjici. PZS je obljubljala, imela pa je prazno blagajno, na občini v Radovljici so se prijemali za glavo, češ, zdaj pa še planinstvo nekaj hoče, Gorjani pa smo imeli samo – 2 milijona dolga. Seve, Kredarica je dobila 8 milijonov. Prav, Triglavski dom, najvišja naša postojanka pa še ljubljanska povrhu! Kaj pa naj storimo Gorjani? In potrkali smo s predlogom o fondu za visokogorske postojanke. Pa se je predlog prijel, pognal in – doslej rodil kar blizu 100 milijonov sredstev za tiste kočē, ki sprejemajo triglavske častilce, in druge, ki so blizu toliko visoke. Nič ne zamerim Štajercem, če so bili proti. Pa naj tudi oni ne meni! Le kaj bi brez naših višav, veseli bodimo, da jih imamo in vsi skupaj skrbimo, da nas ne bo sram pred ljudmi.«

»Živ je ostal fond, živ tudi ti, Lojze, planinska solidarnost in samopomoč pa naj tudi živita. S planinskim gospodarstvom bodo kljub temu težave, vedno je slabih kosti. Tu v Gorjah najbolj čutite, kako bi se moralo planinstvo ravnati napram turizmu in narobe?«

»Pri nas smo oboje ‚personalno integrirali‘, saj je predsednik PD Matija Klinar – leta 1970 bo dopolnil 70 let – tudi predsednik turističnega društva. S tem še ni rečeno, da smo oboje rešili, čeprav se Matija na oboje dobro razume.«

Lojze Jan ima polno bero drobnih in velikih planinskih gospodarskih problemov. Molčimo o njih, saj se o njih pogovarjamo že več kot dvajset let: O cenah, o kontroli, o oskrbnikih, o prenočninah, o preskrbi z drvni, o vstopnini na kočah, o zakupu, o kategorizaciji koč, amortizaciji, o bilanci, o blokiranju, o nosačih, o skupni nabavi, o razglednicah in cigaretah in pa še o tem in onem. Pogovor sem pretrgal z vprašanjem, kaj bi Lojze investiral, če bi imel kakšne večje denarje, na svojem področju, od Gorij do Planike in Doliča. Malo je osupnil, najbrž zato, ker velikih denarjev za to še ni nikjer videti, potem pa sva nekako skupaj mdrovala:

»Najbolje bi bilo modernizirati ceste do Rudnega polja. Pa bodo spet zagnali hrup, da naj ostanejo take, kot so, ali pa naj jih zarase trava. Ali je Triglav in njegova sosesčina samo za toliko ljudi, kolikor jih danes lahko pride gor? Za manj? Za več? Planinska organizacija se že osmo desetletje napreza, da bi jih bilo

na planinskih stezah čedalje več. Tega menda ne bomo tajili. Cesta z Bleda na Rudno polje je stara, predvojna. Zdaj kaže svoja rebra in res ni prav nič mikavna, prav nič sodobna. Ali nismo dolžni, da jo vzdržujemo in da jo obnovimo, »posodobimo«? Če bomo to naredili, bodo vse koče okoli Triglava premajhne. Ali imamo kaj zoper to? Samote in tišine bo še vedno dovolj, saj ljudje se najraje drže steze in družbe. Ali pa recimo zapik in se požvižgajmo na tiste, ki kolnejo, ko se guncajo z Bleda in Bohinja tja pod Viševnik. Obrnimo kolo časa nazaj, če gre, mar ne?»

Pogovor z Janom se nujno suče o vsem, kar zadeva planinstvo, njegovo organizacijo in ljudi, ki se ubadajo z njo. Jan je z obema rokama pri njej. Zato je dobil lepa priznanja od PZS in PSJ. In veselje ga navdaja, ko vidi, da vendarle gre, da plenja. Gorjansko društvo v svetu pod Triglavom in na Triglavu res nekaj pomeni.

T. O.

PRI VESTALKI Z VELEGA POLJA

Angela Štros, pravzaprav Angela z Vodnikove koče nad Velim poljem, je doma na št. 84 na Stari Fužini, v senci mogočnega Studorja, ne daleč od graščine, ki je pomnik bohinskega fužinarstva, tam kjer se je okoli cerkvice zbralo le nekaj hiš te mične bohinske vasi. Svet se tu le malo razprostire, za vasjo pa se skozi drobne triglavskega podnožja prebija zelenkasto modra Mostnica mimo tisočero čudežev, ki jih je izvrtala, izdolbla, izbrusila in izlizala v dolgih geoloških tisočletjih.

Angelina »ispa« pod streho pri Černetu, kjer se pogovarjajo o starih časih stare dobre reči, — od kolovrata do skrinj iz davnega bališča — je pravzaprav samo njeno zasolino, »sekundarno« bivališče. Njen dom pa je najstarejša planinska koča, poldrugo uro hoda pod Triglavskim templjem, to je pod veličastnim prostora, ki ga oblikujejo južni boki in stebri našega troglavega božanstva.

Angela živi z gorami, s planinci, s smučarji, s planinstvom. »Ko pridem na Voje, še pred Drčnikom, sem podelala,« pravi. »Oskrbništvo na Vodnikovi je prva moja služba, l. 1946 sem jo nastopila po volji takratnega srenjanskega planinskega predsednika Tineta Arha. V nobenem tečaju nisem bila. Moja sestra Ivanka, ki mi pomaga, pa ima za seboj kar dva. Srečna sem, da sem tam gor.«

Angela je med našimi oskrbniki edinstvena. Zvesta je, pridna ko mravlja, poštena in priljudna pa naravna tako, da je za vse številne goste, ki romajo na Triglav, kakor nalašč. Planine, kakopak, je spoznala še kot otrok, vse tiste skrite in vselej mikavne bohinske planšarije: Ov-

čarijo, Laz, Grintajco, kaj bi naštevati! Planšarila pa ni, zato je pa zdaj naša majerca nad majercami.

Zanimalo me je, zakaj je tako zadovoljna, kaj ji je na tej nelahki službi tako všeč. »Bi težko povedala. Morebiti imajo pa tisti bolj prav, ki ne zdržijo. Ampak meni se zdi tam gori lepo. Pa ljudje so drugačni kot v dolini, veselje imam z njimi, boljši so. Se mi zdi, da je pravo prijateljstvo doma le v gorah.«

Kaj če bi Velo polje imeli odprto tudi pozimi, pobaram v imenu vseh tistih, ki si to žele. Pa še to: Ali bi prevzela kuhinjo na svoje?

»Jaz bi že ostala tam čez zimo, pa kaj ko ni ljudi, brez njih strpeti pa je težko. Seveda bi kuhinjo prevzela, zakaj pa ne. Za društvo bi bilo bolje, zame pa tudi, čeprav sem tudi tako zadovoljna. Še bolj bi skrbela za to, da bi vsak odhajal zadovoljen z mojega praga. Sicer pa sem tudi po tej pogodbi delala tako, da so bili zadovoljni gostje in društvo.«

»Kako pa se društvo kaj izkaže?«

»Saj menda veste. Plače imam 55.000 starih, pa procente od čistega. Pa pismene pohvale sem tudi dobila, dve srebrni znački, pa lani medaljo dela od maršala Tita.« Prav posebej ji je toplo pri srcu, če pomisli na pohvalo, ki so ji jo poslali — slepi planinci.

Angela je za srenjansko društvo in za vse naše planinstvo zlata vredna. Spričuje, da se s pridnostjo, pametjo in poštenostjo tudi v hribih lahko kaj prigrispodari. Ko so Srenjani zidali novo Vodnikovo kočo, je bila Angela tudi njihov

stavbni nadzornik. »Ta baba nam pa že ne bo pisala,« so godrnjali tisti, ki so prevzeli zidavo. Pa je pisala in dočakala nov dom. Prav ima, če ne pusti, da grajajo njegovo zunanost, češ da je kočja taka kakor našminkana baba. »Ja, katera pa danes ni našminkana, pa naj se še Vodnikova šminka.«

»Kaj pa cene?«

»Jaz sem za nižje, se pa več proda, množina naredi. Gostov je ja vsako leto več. Če bi bile ceste z Bleda in Bohinja na Rudno polje boljše, bi morali Vodnikovo spet povečati. Pa na mladino ne bi smeli pozabljati, in ne misliti samo na dobiček. Potem bi vsa planinska društva ljudje še bolj spoštovali pa čislali. Če bo pa streha na koči puščala, bom pa rada sama kaj zraven dala, me ne bo konec.«

Ah, ta Angela, mamica študentov in drugih smučarjev s kačo v žepu! Pa njene palačinke po 120.

Ko smo si segli v roke, je začelo rositi. Bil je tisti dežek, ki je samo za kratko spremembo pomračil to lansko zlato jesen, drugo nedeljo v novembru. V meni pa je bilo svetlo. In zavila sva z ženo proti Vojam, na pot, ki jo v vsakem vremenu, tudi v globokem snegu, brede in gazi Angela Štrosova iz Stare Fužine visoko tja pod Triglavski tempelj.

Upam, da je nisem samo s prazno besedo troštal, ko sem ji obetal, da bo na Velo polje kmalu lahko poletela z jekleno postovko – s prvim slovenskih helitaksijem za planinsko in reševalsko rabo. Čas bi že bil.

T. O.

OBISK PRI DR. JAKOBU PREŠERNU

Dr. Jakoba Prešerna slovenska planinska srenja dobro pozna, saj se je oglašal s svojimi tehtnimi, razboritimi članki v našem glasilu skoraj štiri desetletja, planinske znanice pa si je nabiral več kot pol stoletja. Za radovljiško podružnico SPD in za njen povojni poganjek ima izredne zasluge, za slovensko planinsko literaturo pa je njegovo delo zaradi svoje kritičnosti in razgledanosti zares dragoceno.

Lani je za 80-letnico življenja dobil visoko državno odlikovanje. Ni ga mogel osebno sprejeti. Tudi na večer, ki ga PZS prireja svojim jubilarantom, ga ni bilo. Malo so bila kriva leta, ki so se nabrala, še bolj pa okoliščine, v katerih zdaj živi. In tako sva se to jesen namenila iti k njemu v vas, predsednik dr. Miha Potočnik in urednik Vestnika, ki mu je bil jubilarant dolga leta zvest sotrudnik in je še zdaj zvest naročnik pa pozoren bralec. Na mizo sva mu položila težko bronasto plaketo PZS in nekaj »odpusitka«, saj sva z obiskom res preveč odlašala iz meseca v mesec. Trden je še in še ves dan pri tem ali onem delu. Vrt ima, sadovnjak, čebele in pota, kratka pa obvezna. Sam je zdaj ostal, vrstniki iz Begunj in od drugod so se poslovili ali pa ne morejo več na spregled.

»Kam bi se zdajle najraje prestavili?« se je zasukal pogovor.

»Če bi šlo, bi zares rad stal na Podih. Rad se spomnim, kako sem izbral mesto za Pogačnikov dom, kako smo ga potem postavili in kako se je hitro uveljavil med

Iz pisma dr. J. Prešerna po obisku

Nisem splotok pričakoval tako odličnega šti-
ka, plaketo sem si predstavljal kot običajen
„plot“, a je umetniško delo v bronu, darilo pa -
oh, starouporabljeno, tok reči ni več vajeno!
Nobene kajnosti tam ne razodene, če kam
pove, da poman whisky iz angleških po-
man, v svojem dolgem življenju sem ga
pa prvič pokušil te dni.

Visoka starost, prebržek način življenja
ga ta leta mi onemogućata vsako planinsko
delovanje.

planinci. Seveda Poljanec je tudi mož na mestu.«

»Na Begunjsčici sem pa letos še bil, to le zapišite. Pet ur sem se dajal s potjô, sam. Počasi se daleč pride. In nič me ni sapa zmagovala. Potem sem na koči posedel en dan, tretji dan sem bil pa spet doma.«

»Boste o tem ali čem drugem še pisali? Bi nam radi še kaj povedali?«

»Seveda bi. Mika me košnja in spravilo sena na Begunjsčici. To bi bilo nekaj. Malokdo ve, da je bilo tam gori dvajset kopišč (to so površinske enote za eno kopo sena), še manj pa, kako so nekoč seno vezali v brémena, pokojni Jalen je pisal o njih, pa ni vsega vedel. Marsikaj bi še rad naredil. Časi se spreminjajo, pa tudi stare stvari imajo v novih časih svoj pomen.«

Še bi pisal dr. Prešern, a moral bi med orumenele urbarje, v arhivski prah. Pisal

bi spomine na sodnijska leta, v katerih je prekriziral pol Slovenije od Novega mesta do Velikovca na Koroškem, pisal o rudniku na Begunjsčici, odkoder so rudo s konji vozili na Završnico in še o čem, kar mu je pri srcu od rane mladosti, predvsem pa deželica od Stola do Dobrče, pod katero stoji, potisnjena prav pod vznožje, njegova mična hišica z lesenim stropom, s starimi panjskimi kónčnicami, z božjo gajzlo iz pušpana, z družinskim dokumentom iz 18. stoletja, polna spominov na »jasne dneve mladosti, uspehov polna leta in na usodo, polno bridkosti«, kakor nam je zapisal ob svoji 75-letnici v PV dr. Jaka Prešern sam.

Prvi mrak je legal na Prešernovo deželico, ko smo si pred hišo segli v roke. Bil je tako lep novembrski večer, da se nam je res inako storilo.

T. O.

AFRIŠKI IZLET NA MT. MERU (4565 m)

ING. MIROSLAV ČRNIVEC

Komaj nekaj tednov me loči od dokončnega slovesa od Afrike. Več kot štiri leta tropske klime, sonca in plaž v Dar es Salaamu bi rad končal po planinsko nekje v gorah severne Tanzanije. Izbral sem Kilimandžaro ali Mt. Meru, ki sem oba že obiskal. Na Mt. Meruju sem bil samo nekaj mesecev prej, pa v tako slabem vremenu, da ni bilo nič z razgledom. Zato se kmalu odločim, da vzpon ponovim. Planinsko slovo od Afrike se tako skrči na navaden weekend, malo naporen glede na razdalje in višine, pa vendar privlačen, mikaven. Komaj sem ga pričakal.

V petek 18. julija 1969 sem kmalu po službi že na poti proti Moshiju. Z jugoslovanskimi prijatelji tudi tokrat ni sreče in tako sem v avtu brez spremljevalcev. Pred mano je nekaj manj kot 600 km novega asfalta. K sreči evropsko prometno geslo: »Na cesti nisi sam« še ni prišlo do Tanzanije. Tu sem na cesti res še sam in že pred večerom na cilju po dobrih šestih urah vožnje, ki je bila še pred nekaj leti dvodnevni safari.

Glavni štab za organizacijo izleta na Mt. Meru je pri prijatelju Johnu v Moshiju. Priprave trajajo ves večer in so precej svojevrstne. Po angleški navadi moram skočiti do kluba in se uvesti v družbo z nekaj igrami tenisa. Tam spoznam Walterja in Freda, ki sta namenjena z menoj na Mt. Meru, pa tudi opremo in spalno vrečo si lahko mimogrede izposlujem. Tenis štejem h kondicijskim pripravam za vzpon, planinsko ozadje pa je vrh Kilimandžara v večernem soncu. V soboto dopolde smo štirje pripravljeni za pot. Poleg obeh včerašnjih znancev iz kluba je z nami za nosača še Johnov vrtnar, domačin Misho, medtem ko se moj lanskoletni spremljevalec John tokrat odreče ponovitvi. Kmalu smo na vožnji proti zahodu do 80 km oddaljenega mesta Arushe na vznožju Mt. Meruja.

Arusha je turistična prestolnica severna Tanzanije. Moderni mestni center z nekaj prvovrstnimi hoteli, neštnevilne turistične poslovalnice, križišče modernih cest, sliko-

Avtor
ing. M. Črnivec
na vrhu
Mt. Mera

Zavetišče na višini 3300 m

Foto ing. M. Črnivec

Mt. Meru, s farme Nadungoro

Foto ing. M. Črnivec

Mt. Meru, pogled na vrh s severne strani, z višine 4300 m

Foto ing. M. Črnivec

vita lega in hladna klima dajejo temu mestu z okrog 50 000 prebivalci pečat zelo prijetnega izletniškega centra. Do najbližjih narodnih parkov Ngurdoto krater in novoustanovljenega Mt. Meru je samo 30 km, tu pa je tudi izhodišče za eno do dvodnevne ture do velikih parkov Manyara, Ngorongoro krater in Serengeti, kjer turistični prospekti garantirajo srečanja z levi, leopardi, nosorogi in sloni v ducatih. Turistične atrakcije dopolnjuje bližina Kilimandžara in Mt. Meruja in ob stalno naraščajočem zanimanju Američanov in Nemcev ima to področje res lepo prihodnost. V zadnjem času je Arusha dobila tudi politični pomen. Tu je predsednik Tanzanije dr. Julius Nyerere razglasil slovito »aruško deklaracijo«, ki naj bi postavila temelje za afriški socializem, lansko leto pa se je tu nastanil tudi sedež Vzhodnoafriške skupnosti, zametek bodoče združene Kenije, Ugande in Tanzanije. Žal je to prizadevanje po enotnosti še v povojih, na mnogih področjih je sodelovanje prav slabo. V turizmu je stanje skoraj podobno vojni: Kenija reklamira izlete do najvišjega vrha v Afriki, največjega narodnega parka na svetu itd., ki so najlažje dosegljivi iz Nairobija, ne da bi pri tem omenjala Tanzanijo, kaj šele da bi bila ta udeležena pri dobičku. Iz podobnih razlogov je bila pomembna avtomobilska dirka »Vzhodnoafriški safari« letos močno okrnjena in omejena le na Kenijo in Ugando. Zato so Tanzanijci pohiteli z izgradnjo moderne ceste do Dar es Salaama in z vso naglico grade mednarodno letališče Arusha na stepah med Mt. Merujem in Kilimandžarom. Nam štirim v avtu je to konkurenčno tekmovanje samo v prid: po gladkem asfaltu se hitro bližamo cilju in kmalu se iznad valovite ravnine prikaže naša gora. Mt. Meru je zaradi bližine svojega mogočnega soseda Kilimandžara kaj malo znan,

čprav mu je v marsičem podoben in po obliki svojega dokaj visokega vrha zelo zanimiv. Vzdiguje se iznad 1000 do 1500 m visoke planote in ima obliko stožca s premerom okrog 25 km. Enako kot na Kilimandžaru, so tudi tu vegetacijski pasovi kot kolobarji na pobočjih, ki pa so precej bolj strma kot na strehi Afrike, zato pa tu ni trajnih ledenikov in se sneg zadržuje na vrhu le krajši čas. Vulkanska preteklost je še danes zelo očitna. Na pobočjih je preko sto manjših in večjih kraterjev, medtem ko je ves vrhnji del kot izrezan iz lunine površine. Zunanji in najstarejši krater od kote 3800, preko kote 3960 in vrha do kote 3400 ima premer okrog 6 km in navznoter 500 do 1000 m globoke navpične stene. Samo njegov vzhodni rob je erozija zrušila, tako da ima glavni greben Mt. Meruja obliko podkve. V njeni sredini je mlajši, skoraj 200 m visoki vulkanski stožec z notranjim žrelom. Ta kotel, prisposodo Dantejevega pekla, sem poznal iz letalskih posnetkov in pripovedovanj predhodnikov, ko pa sem bil 20. oktobra lani na vrhu, mi je vzhodnik s Kilimandžara nagnetel vanj toliko megel, da sem bil prikrajšan za razgled. Tudi danes je oblačno tam zgoraj, toda po načrtu naj bi dosegli vrh jutri ob sončnem vzhodu in tako upamo v uspeh.

Po dobri uri vožnje iz Moshija dosežemo konec asfalta v trgu Olmotoni. Na obeh straneh ceste je dolga vrsta trgovinic in stojnic, z avtom pa se le s težavo prebijamo skozi gnečo. Okolica Arushe je središče pokrajine, kjer žive nomadski Masajci, zadnje pleme v Tanzaniji, ki se krčevito upira napredku našega stoletja. Čeprav maloštevilni, se raztezajo njihovi revni pašniki proti severu daleč v Kenijo in na jug v bližino Dar es Salaama. V zadnjem letu je tanzanijska vlada sprejela nekaj zelo ostrih ukrepov: Prepovedala je nekatere običaje, povezane s krajo živine, našnjo njihove preproste obleke in barvanje las z blatom. Seveda ti ukrepi še niso dosegli Olmotonija. Tu se med trgovinami gnetejo stotine vojščakov s sulicami in vsemi ostalimi plemenskimi znamenji in okraski. Prizor je tako slikovit, da je človeku za hip žal, ker je ta svet obsojen na izginotje, če pa se spomnim, da je komaj pred tremi tedni tu divjala epidemija kuge, potem moram dati vladi prav, ker ne more trpeti živega muzeja na svojem narodnem telesu. Tudi naš spremljevalec Misho je Masajec, vendar je skoraj meter dolgi nož pod evropskim sukničem njegov edini plemenski znak, pa še tega je vzel na našo prošnjo, da ne bomo na poti skozi pragozd povsem brez orožja.

Po nekaj minutah vožnje se slika popolnoma spremeni, ko ustavimo pri srednji gozdarski šoli Emaoi. Na gozdni jasi so najmodernejše učilnice in športna igrišča, na drugi strani gorskega potoka pa enodružinska stanovanjska poslopja s prostranimi in bogatimi vrtovi. Tu so že obveščeni o našem prihodu in dovoljenje za vzpon, uporabo gozdne ceste in zavetišča je pripravljeno. Upravniku se naš salonski voz ne zdi primeren za njihovo gozdno cesto in z afriško gostoljubnostjo nam ponudi šolski »landrower« s šoferjem, kar z največjim veseljem sprejmemo.

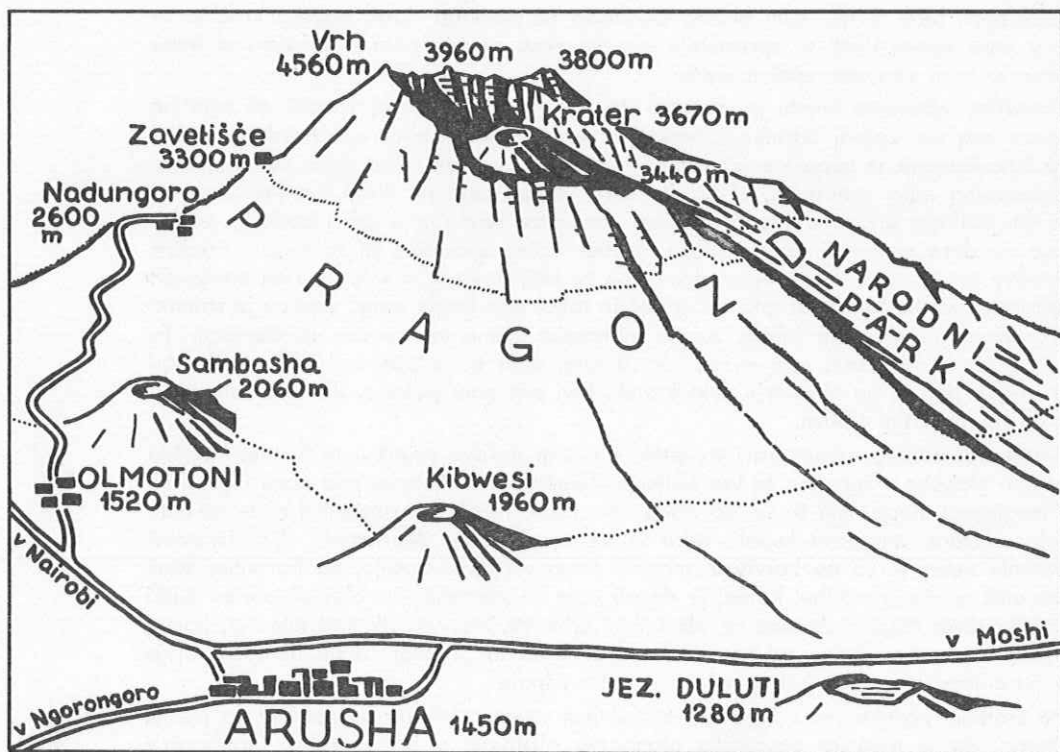
Do Nadungora je 15 km in dobrih tisoč metrov višinske razlike. Težko terensko vozilo prav neusmiljeno poskakuje po ozki cesti, vendar uspešno premaguje serpentine. Najprej več kilometrov vozimo skozi vzorne drevesnice. Na razglednih točkah šofer prijazno ustavi. Najhujša opoldanska vročina je za nami in vrh Mt. Meruja se že kaže iz kopastih oblakov, pod nami pa rumena stepa izginja v stokilometrsko oddaljenost. Planota Nadungoro spominja s svojimi iglastimi gozdovi na Pokljuko. Posebno imeniten je pogled proti vrhu iz malega kraterja, kjer je velika poljedelska farma. Tu se cesta prevesi navzdol po severnih pobočjih, šofer pa zavije desno v pragozd. Pod dvametrsko travo so baje kolesnice naših predhodnikov. Vozimo slalom med drevjem, vendar so sunki zaradi korenin in jam pod kolesi vse bolj nevzdržni. Kljub našim ugovorom vztraja voznik precej daleč in tako pravi vzpon začnemo šele v višini našega Triglava.

Ko ropot odhajajočega vozila utone v gozdovih pod nami, nas objame gorski mir in svež planinski zrak. Po ozkih stezah se prebijamo navzgor skozi gosto podrast. Jase slikovito obkrožajo skupine prastarih dreves, pokritih po deblih in vejah z raznobarnimi mahovi in rumenimi lišaji. Med drevjem je nekaj čudovitih rož, med njimi skoraj dva metra visoka, oranžnordeča kobuljnica, ki domuje po vzhodno-

afriških višavjih vse do Etiopije. Višje gori so posebno imenitne srebrne suholistne marjetice, ki prekrivajo cela pobočja. Čimbolj se približujemo gozdni meji, tem več je lišajev, ki nazadnje kot strnjena preproga pregrinjajo skrivenčeno nizko drevje. Včasih udari v nos oster duh po živalih, ki ga poznamo iz narodnih parkov. Tudi izmečki kažejo, da je kar nekaj življenja tu gori, posebno bivolov. Čeprav smo že blizu 3000 m visoko, to ni nič posebnega, saj zaidejo posamezne živali včasih mnogo više in so na Kilimandžaru našli zmrznjenega leoparda celo na višini preko 5500 m. Držimo se skupaj in upamo, da se bo zverjad raje potuhnila, kot tvegala napad. Samo dvakrat zaslišimo iz daljave smeh hijene in godrnjanje leoparda, ker povzroči nekaj razburjanja. Ko pa vidimo, da nosaču ni vredno niti ustaviti koraka, se počutimo spet varni. Po pripovedovanju so srečanja z zvermi na zahodnih pobočjih Mt. Meruja prav redka, menda zaradi gozdnih cest in farme Nadungoro. Povsem drugače pa je na vzhodni strani, ki je bila pred kratkim oklicana na narodni park. Tam so zlasti sloni in bivoli često ogrožali planince, ki so hoteli mimo kraterja na vrh in marsikdo je več ur presedel v drevesni krošnji. Sedaj tam gradijo cesto in kmalu bo notranjost kraterja dosegljiva z vozilom.

Nad višino 3000 m se strmina zelo poveča. Med zadnje jezike pragozda se zajedajo plazovi vulkanskega prahu, kjer je vzpon zelo neprijeten. Skoraj tristo metrov višine po tem terenu nam vzame dobro uro. Precej utrujeni šele ob sončnem zahodu dosežemo zgornji rob, kjer je tudi gozdna meja. Samo za streljaj smo zgrešili zaveetišče, zelo prostorno pločevinasto škatlo z okni in vrati, vendar brez poda in pohištva. Misho poskrbi za taborni ogenj, mi trije pa z daljnogledi ocenjujemo jutrišnjo pot. Vrh se zdi zelo blizu, pobočja pa so na prvi pogled obupna, saj so en sam tisočmetrski plaz vulkanskega kamenja in pepela, samo daleč zgoraj opazimo strnjeno skalovje. K sreči je tudi spodaj med plazovi nekaj redkih vzdolžnih skalnih grebenov, ki jih bo treba pri vzponu najti. Kmalu se znoči in temperatura zelo naglo

Narisal ing. M. Črnivec

Mt. Meru — notranji krater (3670 m) z vrha

Foto ing. M. Črnivec

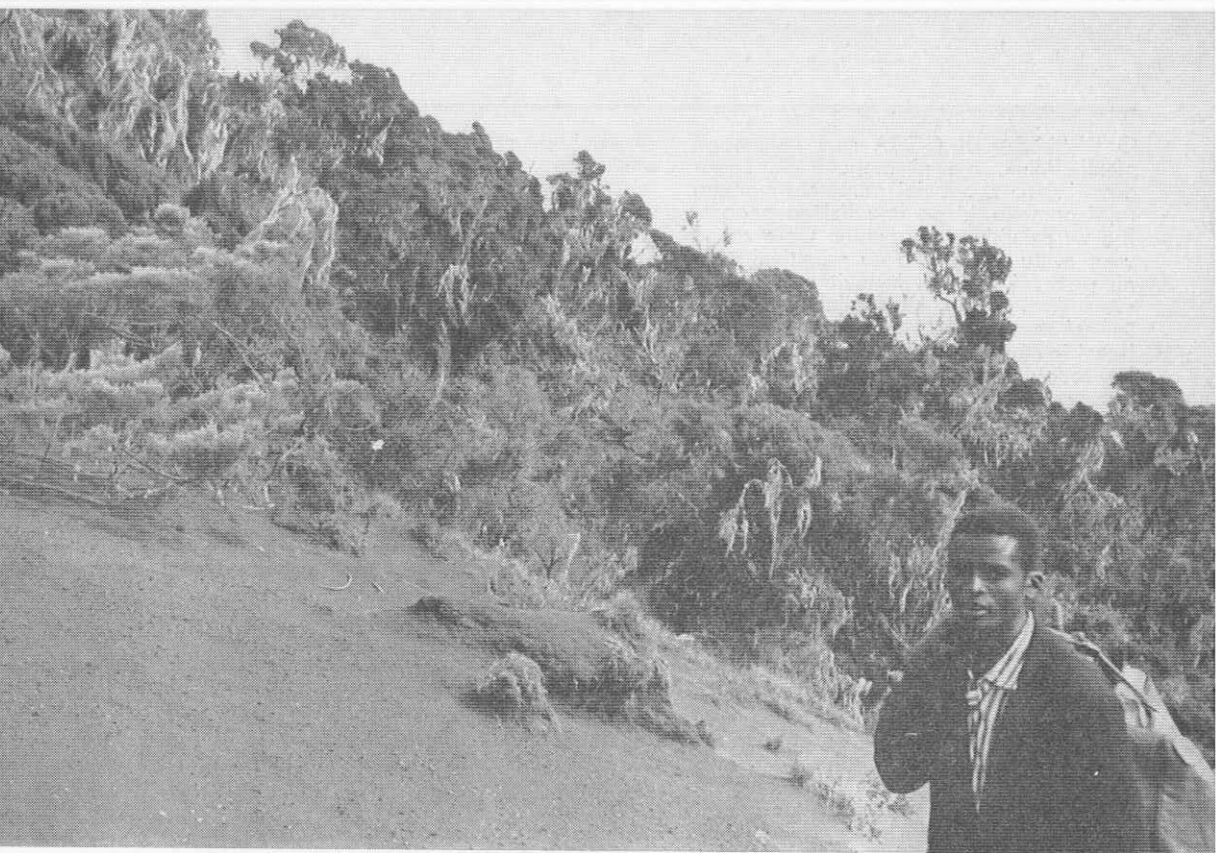
pade proti ničli. V tej višini bližina ekvatorja ne pomaga dosti, tropska vročina se je v času komaj dveh ur spremenila v našo zimo. V zavetišču si pripravimo kupe trave in vanj zarijemo spalne vreče.

V nedeljo vstanemo kmalu po polnoči. Misho ostane kot čuvaj v koči, mi trije pa okrog ene ure zjutraj odrinemo. Naš svet je zvezdnato nebo, luči Arushe v dolini ter črno kamenje in pepel v soju svetilk. Merilo za čas si ustvarimo sami: vsake pol ure menjavamo edini nahrbtnik, ki ga imamo s seboj. Šele pri tretji menjavi smo na prvem skalnem grebenu. Vzpon po njem naravnost navzgor je pravi počitek, vendar smo po dveh menjavah spet v plazju. Walter začne zaostajati in zato ga s Fredom izločiva kot nosača. V zgornjem plazju smo že bolj utrujeni in šele po treh menjavah dosežemo skalo. Vemo, da plazišč ni več in takoj smo boljše volje. Čeprav je strmina precejšnja, je plezanje lahko, saj je vulkanska kamenina močno razčlenjena. Ta razčlenjenost je včasih celo ovira, ker so tudi večje skale ponekod majave. Prehod iz noči v dan je na ekvatorju zelo kratek. Prvi svit nam pokaže, da smo zelo blizu grebena, na višini 4300 m.

Greben dosežemo ravno pravi trenutek, da nam narava pripravi doživetje, kakršno ostane globoko v spominu za vse življenje. Tisočmetrske stene se pod nami izgublajo v meglenem morju, kjer še vedno vlada noč. Iznad megle nam nasproti raste silhueta Kilimandžara, mogočna kupola Kiba in za njim greben Mawenzija. Oranžnordeči odtenki neba, ki so po barvitosti mogoči samo v tropih, kažejo, da bo sonce vsak trenutek vstalo izza Kiba. Komaj je dovolj časa za posnetek, ko bleščeči sončni žarki uničijo sliko. Pogled obstane na obsijanem vrhu Mt. Meruja. Tik nad nami je, komaj nekaj sto metrov južno od nas. Njegovi prepadi in grebeni so mi domači, saj je v jutranjem soncu tak, kot so vrhovi v naših Alpah.

Po kratkem počitku sva s Fredom na zadnjem vzponu. Walter ostane kar na mestu. Prizna, da je njegovo dosedanje planinstvo obstajalo v izletu na St. Gotthard z

Nosač Misha na plazišču vulkanskega prahu na obronkih pragozda

Foto ing. M. Črnivec

avtomobilom in da je z doseženimi štirimi tisočaki njegova ambicija izpolnjena. Tako lahko s Fredom pospešiva in ob sedmi uri zjutraj sva na vrhu.

Na novi beli tabli je označeno novo ime: Kilele cha ujamaa (Kilele ča udjamáa – Vrh socializma), kakor so ga tanzanijski mladinci preimenovali ob množičnem vzponu ob stoletnici »aruške deklaracije«. Imena namenoma nisem uporabljal, ker se še ni prijel in celo na vpisni knjigi je ostal Mt. Meru. Ko sva na vrhu, ime ni važno, važno je, da naju greje sonce in da so jutranji razgledi čisti. Videti je, kot da je vsa Afrika pod meglenim morjem, le naš vrh in Kilimandžaro sta zunaj. Pogledi v krater so res fantastični, saj pade stena takoj z vrha več kot tisoč metrov globoko. Izpod sten vro potoki ohlajene lave in se zlivajo s tistimi iz notranjega kraterskega stožca. Na njem skoraj ni sledov erozije, ker kaže, da je po nastanku precej mlajšega izvira. Nasprotno pa so stene glavnega grebena zelo divje, polne razov, stolpov in razpok. Najbolj privlači pogled črno brezno notranjega vulkanskega žrela, ki se odpira pod nami. V prekrasnem vremenu si s Fredom privoščiva na vrhu kar poldrugo uro počitka, ki ob razgledovanju in fotografiranju kaj hitro mine.

Navzdol gre s filmsko naglico: ob devetih sva pri Walterju, kjer se usmerimo naravnost po plazu proti bivaku, v slabi uri smo pri njem in opoldne že na cesti pri Nadungoru, kamor nas pride iskat »landrower«. Kmalu smo v dolini in ob treh popoldne že v Moshiju skupaj z Johnom obnavljamo doživetja z vzpona. Proti večeru se moram tudi tu posloviti, ker me čaka naslednji dan v Dar es Salaamu služba. Sedem ur samotne vožnje mi kar neverjetno hitro mine. Sončni prizori z vrha Mt. Meruja so še živi in zavest, da tako dolga pot ni bila zaman, je dovolj močna vzpodbuda, da sem kmalu po polnoči na varnem doma.

Vzpon na Mt. Meru, čeprav več kot 4500 m visok, je torej navaden planinski izlet, vendar dovolj privlačen, da bi ga rad ponovil, če bi me pot spet zanesla v ta del Afrike.

O DIVINIZACIJI GORA smo že mnogo pisali: Mimo nje ni mogoče iti, kadar govorimo o zgodovini gora. Ne moremo tajiti pomena, ki ga ima fizična geografija za primitivno verovanje. Gore so po vsem svetu za človeka na primitivni stopnji prikazni moči in rodovitnosti in zato svete (kratofanija, ierofanija). Navedimo še nekatere manj znane primere: Vahanci imenujejo dve gori tako, da je atribut rodovitnosti očitni. Ena je Kišmi Khan, kar pomeni Kraljevska vagina, druga pa Baba Tanghi, Oče vasi. Podobna imena, svetu bolj znana, najdemo v Tibetu in Nepal, Annapurna pomeni, na primer, obilico jedi. V indijski mitologiji je takih imen cela vrsta. Gora-bog naj bi onemogočala poplave in razdeljevala vodo enakomerno skozi celo leto. Mitologija daje vsej himalajski površini približno tako vlogo. In kaj je mitologija drugega kot »prva znanost«, s katero si človek razlaga polimorfnost sveta okoli sebe? Ni čudno, če je človek gore vključil v svoj mitološki koncept, jih posvetil in pobožanstvil. Gore marsikje postanejo elementi primitivne kozmične geografije, Axis Mundi, os sveta. Tako vloga ima Meru v Indiji, pri Kalmikih Sumur, pri Tatarih Abakan, na Altaju Altyn-Tu. Vse te gore imajo korenine do središča zemlje, vrh pa je vedno v siju meseca in zvezd. Nekaj podobnega je v Mezopotamiji sumerske dobe KurKurra, pri Hebrejcih Tabor, v Iranu pred Zoroastrom Haraberezaiti, primerjalno veroslovje pa je našlo inačico tudi pri Pigmejcih in v Južni Ameriki. Ni čudno, če se potem gora spremeni v »božji tron« ali pa v »nebeško lestvo« in to ne samo pri politeističnih verah z vsemi antropomorfnimi bogovi in atmosferskimi pojavi, ampak tudi pri monoteističnih. Hebrejski veri je gora kraj, kjer »bom gledal gospoda«. Indijski bog Šiva, stvarnik sveta, biva na Kailasi v Himalaji z vso svojo družino. Kafiri v Hindukušu verujejo, da na Tirič Miru bivajo bele vile. Altajski mit veruje v boga Bai-Ulgana, ki je ustvaril svet sedé na zlati gori. Jakuti v Sibiriji verujejo, da njihov bog biva na gori, beli kot mleko. V Centralni Aziji si razlagajo ljudstva, da je pred stvarjenjem sveta bila le »kozmična gora« s 33 bogovi, »izvirno« morje pa jo je oblikovalo okrog in okrog. Bogovi so z gore metali v morje pesek in prst, naredili zemeljsko skorjo, dva od njih, moški in ženska, pa sta potem sestopila z gore in na novem svetu spočela človeški rod. V tem mitu je ostanek ridateljske, stvariteljske funkcije gora. Ista funkcija je v sijajni obliki ohranjena v kozmogoničnem mitu o najvišjem bogu Višnu, ohranjen do današnjih dni. In »nebeška lestev«? V asirščini pomeni »umreti« povzpeti se na goro. Tudi v starem Egiptu je »smrt« sinonim za »vzpon«.

»Vnebohod« poznajo v taki ali drugačni obliki vse religije, vse človeku podaljšujejo bivanje, v nekem smislu je to glavni vir religioznih predstav (to so trdili že stari grški in rimski filozofi). V vsakem mitu je torej nekaj obrednega, v zvezi z rojstvom in smrtjo, to je poslednjo potjo v deželo večne Sence, nesmrtnosti. Na tej poti so gore večkrat velika ovira. Kdor jo zmaga, postane nesmrten, bogovom podoban. Kakšni simboli so nastali iz tega mitičnega pojmovanja gora! Ne nazadnje egiptovske piramide, frigijski grobovi v Mali Aziji, morda »naše« gomile, mongolske gore iz prsti, imenovane Obo, umetne gore v Benares, kar naj bi vse pomenilo odhod človeka v »stvariteljski uterus«, v osrčju umetne gore, simbola nad simboli.

ŠVICARJI NA ELBRUSU. Kakor Triglav ima tudi Elbrus svojo bajko. Elbrus je bil kralj, ki mu je bila sinova izvoljenka silno všeč. Da bi si snaho sam vzel za ženo, je sina poslal na vojsko. Sin pa se je vrnil in se nad očetom razsrdil. Vzel je meč in mu presekal glavo (kakor Roland v Pirenejih). Odtlej ima Elbrus dva vrhova 5633 m in 5622 m. Tako je švicarski kavkaški družini pripovedovala brhka turistična vodnica Gruzinka Zoja. Švicarjev je bilo za majhen avtobus (23). Ko so se peljali proti Itkalu, so videli polja sončnih rož, odkoder teče olje – tudi v Švico. Itkal je naredil nanje vtis ambicioznega razvijajočega se kraja. Bili so večji del iz Ženeve, pa so pohvalili komfortni hotel ter sproščeni in prijazni sprejem v njem. Zjutraj jih je presenetila lepa okolica in velikanski camping, razporejen na raznih krajih, pa kolone izletnikov, ki so se pomikale v raznih smereh. Sedežnica jih je dvignila na skalnat greben, pri čemer so so odkrili vzpenjačo v gradnji, ki bo vozila smučarje na višino 4000 m.

Potovanje je pripravil Constant Pernat iz sekcije Diablalets SAC na povabilo sovjetskih alpinistov in s pomočjo uglednih potovalnih birojev. Rusi so jih oficijelno sprejeli, pisec poročila E. Brique pa je bil z nastopom predsednika alpinističnega kluba zadovoljen, ker je bil preprost in odkrit. Ponudili so jim zdravnika, pa so Švicarji odklonili, sprejeli pa predlog, da krenejo ob enih ponoči – brez vodnika, kar se jim je zdelo taktno. Brašno za turo so dobili v hotelu – za vse skupaj, tako da so morali deliti sami: jajca, surovo maslo, mesne konzerve, kruh in kavjar za dva dni.

Naslednji dan so peš ubirali pot, po kateri so vozili jeepi, do 3800 m. Ob poti so videli več pensionov. V eni od koč so naleteli na dva študenta, ki sta proučevala življenje miši v višini nad 3000 m. Lepo sta jih pogostila, zato pa dobila značko SAC. Na Prijut 11 (zavetišče 11) so

šele zvedeli, da so tisti pensioni ob poti rezerva za planinski zavetišče. Če je to polno, oskrbnik javi aspirantom na Elbrus, naj počakajo dan, dva v niže stoječih kočah. Ko so videli vegetacijo 1000 m višje kot v Švici, so računali, da bo vzpon lažji. »Nismo pomislili, da ima vegetacija za seboj tisočletno aklimatizacijo.«

Pri zavetišču 11 jim ni bil všeč nered okoli stavbe. Čeprav imajo v kleti generator, luč ni bilo, ker v fistem času zaradi kopnečega snega mule niso nosile do zavetišča, torej bencina ni bilo. Presenetile so jih stotine parov kvedrovcev »tricorni«, ki si jih obiskovalci lahko sposodijo. Opazili so, da večina domačinov hodi v spsojeni, državni opremi na vrh Elbrusa. S prenočiščem in s snago so bili zelo zadovoljni pa tudi z ureditvijo in napravami v koči, ki ima celo neke vrste air condition, ki pa to pot ni delovala. »Najbrž je bilo to v zvezi z generatorjem brez bencina.« Kuhinja se jim je zdela iz prejšnjega stoletja. Njihov tolmač jim je takoj izjavil, da bo o tem poročal v Moskvo, pa je besedo umaknil, ko so hvalili svetlo jedilnico, kjer je zbranih cela vrsta znakov raznih planinskih klubov iz vsega sveta. Pri mizi so se sešli večji del študenti, ki so kazali veselje do potovanja po Evropi in tožili, da je težko dobiti vizo.

Ob polnoči so že odrinili proti vrhu. Edina težava je bil veter, tenak zrak in mraz, sicer pa lagodna strmina, nobenih tehničnih vprašanj. Ko so stopili na višino 5000 m, so bili zaradi višine vsi dokaj otopeli, tako da jih veličastni razgled ni vidno navduševal. Ob 9. uri so bili že na sedlu med obema vrhovoma. Mraz je tako pritiskal, da jim je zmrznil celo caramin. In zeblo jih je v noge, tako da so jih pošteno skrbele. Kljub vsemu jih je vzpon zdelal bolj, kot so pričakovali. Na vrhu so našli motorno kolo. Nekdo je stavil z nekom, da bo z njim prišel na vrh. Pripeljal se ni, pač pa ga v kosih znosil na vrh in stavo dobil. Elbrus je nekaka božja pot sovjetskih ljudi. Pred Švicarji se jih je vpisalo na vrhu 2000 – v treh dneh. Tudi piscu Briquu iz Ženeve se je pri odhodu z vrha storilo inako. Na jok in na smeh mu je šlo obenem, ko je občutil, da je uspel. Nato so še vsi isti dan prišli v Itkol, po poti do zavetišča 11 pa so srečavali kolone Elbrusovih obiskovalcev, uniformiranih od nog do glave. Za te gore to ni napačna oprema: »Tricorni pridejo prav namesto derez, rjavi anoraki in prav take hlače sicer niso švicarske kvalitete, vendar v redu. Kreme zoper sonce ne uporabljajo. Nekateri si z robcem pokrivajo obraze.« V Itkolu so jih povabili na banket, mize okrasili s kavkaškimi lilijami. Prebrali so bilanco vzpona: Od 23 Švicarjev jih je 18 doseglo zavetišče 11. Deset moških je

prišlo na vrh, dve dami in nekaj moških je odjenjalo na sedlu med vrhovoma v višini 5000 m.

Brique se na koncu vpraša: »Je bil to alpinizem?« »Bil,« odgovarja sam sebi, »pa tudi srečanje z velikim delom človeštva, z njegovimi problemi, smehom, uspehi, načrti in navadami...«

TENZING NORKAY ZNOVA NA EVEREST, tako poročajo iz Kathmanduja. Tenzing je pri nepalski vladi vložil prošnjo za ekspedicijo, sestavljeno iz samih šerp, na Everest. Šerpe imajo svojo organizacijo, ki je organizator te ekspedicije. Pri nepalski vladi je za l. 1970 sedem vlog za Everest. Med drugim japonska, Robertsova (James Roberts je bil član ekspedicije, ki jo je vodil Hunt l. 1953 s Tenzingom), nemška in kanadska. L. 1969 je nepalska vlada dovolila eni sami ekspediciji vzpon na vrh preko 8000 m in sicer DAV. Štiri leta so minila brez dovoljenj, čeprav je nepalsko ministrstvo za zunanje zadeve imelo v miznici avstrijsko, francosko, italijansko, angleško, ameriško in jugoslovansko vlogo. Nepalska vlada je objavila, da bodo imele prednost tiste vloge, ki jih bodo uradno oddale vlade posameznih držav ali njihovi ambasadorji (če so v Kathmanduju) in priporočile moštva oz. organizacije, ki jih zastopajo. Ponovno je Nepal poudaril, da so nekatere ekspedicije šle svoja pota in da so zašle tudi na kitajsko ozemlje ter spravile Nepal v nevarno situacijo. Meja med Nepalom in Kitajsko v gorah ni natanko določena, mejniki so zelo daleč vsak sebi. Tudi zvezni oficirji, ki spremljajo ekspedicijo, si glede meje s Kitajsko niso na jasnem. Nepal je zdaj preklical svojo prepoved in dovoljuje ekspedicijo v 38 gorskih skupin, do katerih so lahko speljali boljše steze in olajšali prevoz in transport. V teh skupinah je 200 neosvojenih vrhov (od 5500 do 8800 m). Prepoved pa še velja v nevarnem pasu, ki je slej ko prej kočljiv.

V zadnjih štirih letih je Nepal naredil nekaj novih letališč in izboljšal zdravstveno organizacijo v nekaterih himalajskih vaseh. Zdaj je možno s helikopterjem doseči Namče Bazar (letališče Lukla), s čimer se dostop do vznožja vrhov skrajša za 11 dni. Letališče Tukče je približalo Dhaulagiri, za katerega se ekspedicije zelo zanimajo. Vlada je poskrbela za dopolnilno izobrazbo zveznih oficirjev, županom vasi pod Himalajo pa naročila, naj gredo ekspedicijam na roko. Nepal je mnogo na tem, da se himalazem in ekspedicionizem razvijeta. Štiriletna prepoved je spravila v stisko mnoge znane šerpe, po zlu pa so šle tudi takse, ki jih za vzpon pobira nepalska država (royalties). Z novo uredbo o himalazizmu je vlada te takse ponovno zvišala.

HELIKOPTER KOT SREDSTVO ZA REŠEVANJE V GORAH

1. Francoski škranček

edavno smo v »Delu« čitali kritične besede na račun naših možnosti za reševanje, zlasti gorsko, s helikopterjem. V primerih obeh zadnjih nesreč: nad Martuljkom in na divjem grebenu Goličica-Kanceljni-Planja je naš helikopter dokazal svojo tehnično – ne pilotovo – nesposobnost, poklicni avstrijski pa ne mnogo več. Žalostno je bilo videti ognje v stenah in nemočno letanje nad Mlinarico tiste nesrečne nedelje zvečer. S strojem, ki bi bil nalogi kos, pa bi bili ob tedanjem prelepem jesenskem vremenu oba ponesrečenca z veliko gotovostjo lahko vzdignili v zrak kar z mesta nesreče in v nekaj minutah prepeljali v bolnico. Odpadlo bi bilo težavno in tako za reševalce kot za ponesrečenca nevarno prenašanje iz sten na klasični način. Tako bi bila mogoče preživela, saj je pri vsakem reševanju najvažnejša hitrost, varnost in obzirnost pri prenosu ponesrečenca do bolnice.

Imel sem priložnost spoznati tako visoko zmogljiv in specializiran helikopter pri delu že pred nekaj leti v Franciji, lani spomladi pa ga je praktično spoznala skupina osmih smučarjev amaterjev in treh vodilnih oseb konzorcija »Kaninske žičnice« hkrati s članom Izvršnega sveta SRS Joškom Štrukljem. Skupina si je na svoj račun hotela ogledati, kako grade najmodernejše smuške centre Francozi, narod, ki – kot vse kaže – edini razume, kako velja živeti na tem prismojenem svetu, pa se ta njihov »savoir vivre« mora odražati tudi na snegu. To nam je v polni meri omogočila prijaznost spoštovane grenobelske osebnosti, častnega predsednika francoske gorske reševalne službe prof. Félix Germaina, med drugim ostro opazujočega pisca znamenite knjige »La Yougoslavie« (Arthaud 1968). Znana francoska letalska firma »Sud Aviation«, ki je zgradila revolucionarno potniško Caravelle in sedaj gradi nadzvočno potniško Concorde skupaj z Angleži, nas je prijazno posadila v dva svoja turbo-reakcijska helikopterja »Alouette III« (»alouette« pomeni »škranček«). Ta škranček nas je v meglenem, težavnem poletu po šest naenkrat postavil pred neko kočico visoko v tamošnjih gorah, navidez komaj mogoče mesto in sredi snežnih vrtncev zopet odletel z njega. Sam pa sem imel priložnost pristajati z njim v višini 4000 m na izrednih mestih v snegu: škranček si je z »nogami« (smučke + kolesa) najprej previdno steptal sneg pod seboj, potem šele je sedel nanj. Na Chamrousse pa se je ustavil z nosom pri vrhu visoke smreke in jo ves čas obrnjen k njej célo obkrožil. Prikazali so mi tudi navpični pristanek brez motorja, z enostavnim aerodinamičnim manevrom. Vsa skupina pa je lahko gledala, kako vzdiguje in spušča reševalca, zdravnika, ponesrečenca ipd. z motornim vitlom. Za žrtev je bil sivolasi, a ne stari vodja GRS – Ljubljana Francé Zupan.

Razvoj helikopterjev gre danes samo v eno smer: proč od zastarelega eksplozijskega pogonskega motorja na bencin – na visoko zmogljivi in lahki turboreakcijski motor. Za zdaj so na obzorju naslednje tri tehnične možnosti:

1. turboreaktor poganja motor in repni propeler z reducirnim zobatim predležjem;
2. turboreaktor poganja kompresor, njegov stisnjeni zrak pa ga skozi gred in tangencialne šobe na koncih rotorjevih listov reakcijsko vrtil. Smerni repni propeler tako lahko odpade;
3. vroči izpušni plini iz turboreaktorja neposredno vrte rotor iz šob na koncih rotorjevih kril, podobno kot pri 2.

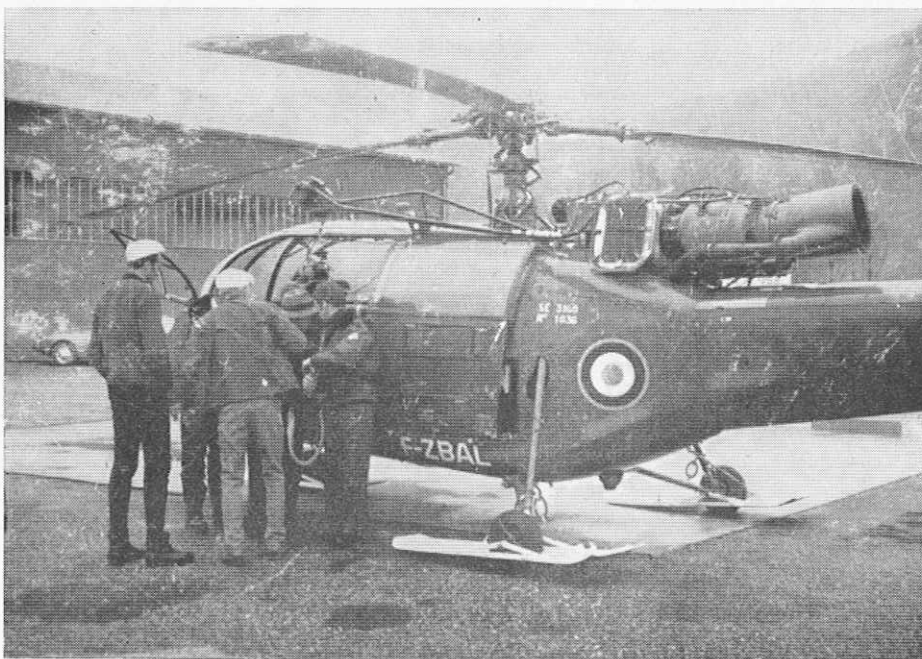
Prva konstrukcija ima največji izkoristek pogonskega goriva, ki je gorilno olje vrste »jet« (kerosen). Drugi dve, sicer zelo obetajoči konstrukciji (brez repnega rotorja!) sta za zdaj komaj v prvem razvoju.

Alouette III je izredno zmogljiv, gibčen in prilagodljiv, konstrukcijsko že dozoreli stroj prve vrste. S polnim bremenom šest ljudi ter opremo lahko sede, in je tudi sedel, na vrh Mt. Blanca ter se vzdigne z njega, ne da bi 900 konjskih moči njegovega

stroja za to potrebovalo še takoimenovani »reakcijski učinek tal«. Vrh Mt. Blanca bi torej lahko imel obliko popolnoma ošiljene ostrice. Stroji sam je stisnjen v valj premera in dolžine bore pol metra, pa so ga tako lahko posadili kar nad kabino (glej sliko »Gorska reševalca Zupan in Jeglič v razgovoru s pilotom Alouette III« – foto Franc Grm). Helikopter je opremljen tudi z motornim vitlom, ki prek konzole lahko vzdigne ponesrečenca z nosili in reševalcem vred tako, da se vse skupaj v zraku potegne v kabino, kjer je zadaj prostora za dve nosili. Leti lahko tudi v zelo vihar- nem vremenu, le megle v gorah ne prenese dobro, kot noben helikopter ne. V Fran- ciji ga ima po vseh departementih njihova »Protection civile – Civilno varstvo« za primer nesreč, bolezni, katastrof ipd. Z njim pa tudi oskrbujejo in grade v gorah planinske kočje, smuške centre, žičnice, daljnovode ipd. Vsi piloti francoskih reše- valnih helikopterjev so izurjeni tudi v prvi pomoči, v plezanju in smučanju. Ustrezno opremo imajo v aparatu vedno s seboj. Tako se ta sicer dolgi in tehnično zahtevni čudoviti stroj dobro obrestuje, saj često rešuje naloge, ki bi sicer bile komaj mogoče (npr. reševanje avtomobila, padlega v ozko, globoko sotesko, seveda po delih). Tudi sloviti pionir gorskega letalstva Herman Geiger (glej »Ledeniški pilot«, Mlad. knjiga 1966) si je za svoje znane drzne podvige poleg letala »Pilatus-Porter« izbral prav tega »škrjančka«. Sam ga je Germainu in meni ponosno razkazoval nekaj dni pred svojo prav banalno letalsko smrtjo na domačem letališču.

Da ta škrjanček res ni kar tako, kaže tudi dejstvo, da jih za reševalne namene rabi tudi nemška vojska. Pravijo, da zaradi okretosti tega helikopterja in zato, ker za gorivo uporablja petrolej, ki je manj nevaren, glede eksplozivnosti manj kočljiv. Tako ni odveč zamisel in zahteva, da si Alouette III za te in take naloge, zlasti pa za potrebe naše Gorske reševalne službe, nabavi tudi planinska Slovenija. Vso moralno pravico bi za to imela. »Sud Aviation« nam je pri predvajanju v Grenoblu izjavila, da nam bo šla na roke tako pri plačilnih pogojih kot pri servisih ter urjenju pilotov. V Beogradu ima itak svoje predstavništvo (Jugoimport, Knez Mihaj- lova 3). Tak škrjanček na devetsto konjskih moči bi prihranil prenekatero trpljenje in ohranil marsikatero življenje, zlasti v gorah. Sila koristen bi bil tudi pri gradnji

Levo ing. Tone Jeglič, desno od njega France Zupan, oba znana alpinista in gorska reševalca, v razgovoru s pilotom Alouette III

naših visokogorskih zimskošportnih centrov. »Škrjanček« je bil pred kratkim pri nas, da bi trasiral kaninske žičnice, a so ga takoj prikovali za 6 dni na Brnike, saj je Kanin vendar ob meji...! Šele sedmi dan se je rešil iz mreže naše važnosti. Ko smo že pri Kaninu, povejmo še to, da so nas tudi tamkaj temeljito prehiteli: že za letošnji božič odpro Italijani svoj kaninski smuški center na sedlu Neveji! Mi pa seveda še vedno le diskutiramo. Smučat za lire pa se bomo marljivo hodili čez mejo na severno stran Kanina. Bojim se, da z reševalnim škrjančkom ne bo kaj prida pametneje.

France Avčin

2. Na izbiro jih je več

Ianinska zveza Slovenije se je prvič soočila s problemom uporabe helikopterja za reševalne namene v času skopskega potresa, ko se je v Julijskih Alpah ponesrečil alpinist iz Beograda in si poškodoval hrbtenico.

Takrat smo iskali pomoč pri vojski ter ugotovili, da so helikopterji predaleč, da bi mogli poseči v reševalno akcijo. Tudi če bi bili pri roki, bi si z njimi ne mogli pomagati, saj so njihove sposobnosti zelo omejene, ker lahko pristanejo le do 1800 m visoko.

Pomagali so nam Avstrijci, čeprav zaradi vrste neugodnih okoliščin niso mogli aktivno poseči v transport ponesrečenca.

Kljub temu je bil led prebit in vzbujeno močno zanimanje za reševanje s helikopterjem, zato je GRS takoj pričela iskati podatke o različnih helikopterjih ter jih poslala različnim forumom v SRS. Obenem si je bila na jasnem, da niti GRS niti PZS nimata pogojev, da bi sami nabavili to drago sredstvo in ga vzdrževali. Pri tem je tudi ostalo, tega mnenja smo še danes, ko RSNZ že razpolaga s helikopterjem, ki je sodeloval v nekaj akcijah ter opravičil svoj obstoj tudi pri reševanju v gorah. Vsem pa je znano, da tudi novi helikopter ni opravičil pričakovanj: zaradi omenjenih zmogljivosti ne more pristati višje od 2000 m, pa tudi sicer ima prešibko moč, da bi lahko manevriral v težkih pogojih v gorah. Povrh nosi le majhen koristen tovor,

Tip	Koristno breme	Ura letenja	Cena
Bell Jet Ranger	5 oseb v sedečem položaju pilot in pomočnik, ležeč pacient	2907,00 N din	Šfr. 500 000
Alouette III	1000 kg	4275,00 N din	Šfr. 880 000
Bell 204 B Bell 205	3-4 reševalci, pilot 2 ponesrečenca reševalna oprema primeren za reševanje ob katastrofah	6840,00 N din	Šfr. 1 500 000
Bölkow Bo 105	Idealen za reševalne akcije, posebno za prevoz ponesrečencev Lahko leti slepo, zelo varen	še ne uporabljajo	Šfr. 700 000
Alouette 330	6400 kg! Nosi cela moštva in vso opremo	ni znano	Šfr. 4 000 000

ponesrečenca pravzaprav ni kam dati. Le za silo najde ležeč pacient prostor za pilotovim sedežem, pri tem pa je treba sneti vrata, kar poleta gotovo ne olajša. Zavaljo boljšega pregleda ob morebitni nabavi helikopterja smo prosili za nasvet šefa švicarske letalske reševalne službe (SRFW) F. Bühlerja iz Züricha, ki nam je v obširnem pismu podal nekaj nasvetov. Za naše potrebe pridejo v poštev helikopterji srednje in višje zmogljivosti, ki brez težav operirajo tudi v višini 2800 m.

Nisem strokovnjak, zato ne morem dati tovrstnih nasvetov, nedvomno pa je v gornjem izboru tudi helikopter za naše razmere. Druga stvar je seveda, kdo naj upravlja s helikopterjem in kdo naj ga vzdržuje. Kaže, da je trenutno kar v pravih rokah pri RSNZ SRS, razmisliti pa bo treba, kako bi k vzdrževanju pritegnili več potencialnih uporabnikov.

Švicarsko reševalno letalsko službo s skromnimi sredstvi podpirajo kantoni, medtem ko država ne daje nobene dotacije. Uslug ne obračunavajo samo v primerih, ko gre za revne uporabnike, ki ne zmorejo stroškov reševanja, v vseh drugih primerih je uslugo treba plačati. Nedavno je SRFW uvedla nekako podporno članarino. Posameznik plača šfr. 20.– na leto, družine po šfr. 50.– ter si tako pridobe pravico do popusta in brezplačnega reševanja, če stroški ne presegajo šfr. 2000. Od tega ukrepa si veliko obetajo, če se bodo pričakovanja izkazala za upravičena, bodo popust povečali na šfr. 5000 na leto.

To je le nekaj misli, vprašanj okrog helikopterja. Sicer pa se s tem vprašanjem zelo prizadevno ukvarja komisija za GRS, v kateri je za te naloge zadolžen tov. Emil Herlec iz Kranja. V tesnem sodelovanju s pilotom helikopterja in RSNZ SRS je bilo opravljenih že precej reševalnih poletov ter nekaj šolskih voženj, v katerih so se vadili gorski reševalci. Določili so že nekaj pristajališč (gl. tudi notico o interpelaciji v Skupščini SR Slovenije med »Alpinističnimi novicami«).

Za začetek vsekakor vzpodbudni rezultati, ki dajejo upanje na nagel napredek že v bližnji prihodnosti.

Pavle Šegula

Ludvik Zorzut

NOVOLETNA ROMANCA

Polnoči. Zvon v daljavi.

Na slemenu kres.

V svetlem dolu ples.

Razposájenost na slavi.

Vzvišenost besed, besed,

slávnostni vesel obred

tam na pristavi.

Polnoči. Kje v samoti?

Smreke v snu šumeče.

Zvezde, kam strmeče?

Sam na zasneženi poti.

Kdo mi srečo vošči?

Saj pod vrhom v gošči

ново leto me zaloti.

DRUŠTVENE NOVICE

REPUBLIŠKA RAZSTAVA PLANINSKIH FOTOGRAFIJ V KRANJU

Minilo je komaj leto dni, ko smo se odločili, da bomo resno zastavili svoje sile in sposobnosti v prid kvalitete naše planinske fotografije, ki je zadnja leta zašla v stisko. Prvo obletnico obstoja foto-kino kluba Planinske zveze Slovenije danes proslavljamo z radostjo in ponosom, saj smo dosegli več, kot smo načrtovali. Priprave za repubiško razstavo so nas združile v delovni kolektiv, ki je ukrepal naglo in z nenavadnim navdušenjem. V dokaj kratkem času se je kopičilo vedno več dobro posnetih filmov in mnogo ur smo preživeli v temnici, kjer smo izdelovali povečave. Največ preglavic je vsem pripravila retuša, ki je osnova za tehnično kvaliteto fotografije. Toda samo začetek je bil težak.

Na razpis, ki je bil objavljen v časopisju, je prispelo iz vse Slovenije 245 fotografij, od katerih je bilo za razstavo izbranih 99 del. Dela članov našega kluba so bila tako pestra in kvalitetna, da smo s 67 fotografijami razstavi dali največji delež. Zanimanje občinstva je bilo zares izredno, čeprav je skoro popolnoma izostalo obveščanje javnosti. Odločili smo se sestaviti kolekcijo, ki bo potovala po Sloveniji in bo na razpolago za razstave posameznim društvom. Večina članstva je sodelovala na postavitvi in opremi razstave, na kateri smo priredili tudi dve zanimivosti. Določitev treh najboljših fotografij smo z anketo prepuščili obiskovalcem. Pri obdelavi 511 anketnih lističev smo ugotovili, da zbujajo pozornost še vedno tehnično dobro izvedena fotografija, ki motivično predstavlja nenavadne dogodke in podobe. Na razstavi je tudi visela fotografija naše gore brez podpisa. Anketiranci naj bi uganili, katera je ta gora. Uganka je bil zares težka, kajti pravih odgovorov je bilo samo 92. Tako slabo znana gora je bila – Rjavina, posneta s poti od Staničeve kočice proti Kotu. Mnogi so posnetek pripisovali različnim vrhovom v tujem gorstvu ali pa so se odločili za Špik, Krn, Grintovec, Škrlatico ali Bogatin. Zmotil jih je pač zorni kot snemanja in večerna svetloba, ki sta ustvarila neobičajen videz. Večina pozna Rjavino kot dolg greben, ki pa s strani kaže videz stožca.

Vsekakor je 30 avtorjev, amaterjev planinske fotografije, prispevalo s svojimi stvaritvami velik delež k zanimanju za naše planine in marsikomu dalo vzpodbudo, da jih obišče in spozna njih lepoto. Delo v našem klubu je postalo živahnejše. Videli smo rezultat naših naporov in si pridobili dragocenih izkušenj pa tudi idej. Vsak član občuti zadovoljstvo, da je po

svoji moči nekaj prispeval k prvim uspehom kolektiva, ki dela v slabih razmerah in s skromnimi sredstvi. Večina še ni imela priložnosti, da javnosti predstavi svoje sposobnosti na področju črno-bele umetnosti. Skromnost in nesebično delo bosta gotovo omogočila nove uspehe, ki bodo v prid ugledu slovenske planinske fotografije.

Kdor fotografira, več vidi in ve tudi več povedati!

Vlastja Simončič

OB LETOŠNJEM SREČANJU TREH DEŽEL

V letošnji prelepi jeseni je med drugim minilo tudi srečanje planincev treh dežel, ki ga je tokrat v lepi, domači stari Gori organizirala goriška sekcija CAI. Sobotni večer je potekal v delovnem, a obenem prijateljskem vzdušju v dvorani Goriškega gradu.

Ton zborovanju so nedvomno dali tisti planinski tovariši iz Avstrije, Italije in Jugoslavije, ki so se v izredno toplih, skoro melanholičnih besedah spomnili nepozabnega pesnika Julijskih Alp, Julija Kugyja, planinca in alpinista pa glasbenika in pisatelja Kugyja, ki je resnično postal že simbol tega dela gorskega sveta. Ta izliv toplih čustev ni nikogar presenetil, saj so v likih pesnika Julijcev in njegovih vodnikov prav gotovo združene vse tiste čednosti, ki jih planinci vsepovsod tako zelo cenijo: pogum in trezna presoja, vztrajnost in ljubezen do narave, upornost in prava mera tveganja, zavzetost za odkrivanje nedoživetega, tovarištva. Ob vsem povedanem smo se sami spomnili svojih poti, bivakov, preživetih slasti in viharjev, garanja in vsega drugega, kar nam je nudila gorska narava kjerkoli na svetu. Vse izrečeno in v dušah obnovljeno se je stopilo v podobo tistega in takega planinca, kakršno bi radi posredovali tudi vsem mladim in najmlajšim častilcem gora, da bi kot močna zapoved in izročilo kalila njihove značaje in dela, da bi se vedno in vselej zavedali žlahtne duhovne bogatije, ki je pač ne nudi nobeno drugo delovanje v neokrnjeni naravi.

Spričo vseobsežne širine misli, ki so nas vse navdale z zavestjo, da so naša današnja snovanja spet novi kamni v zgradbi planinske dejavnosti in novi temelji za prihodnost, smo rade volje in polni podjetnosti prisluhnil besedam našega predsednika Mihe in dr. Dellischa iz Celovca. Oba sta obravnavala praktična vprašanja o nadaljnjem delu planinske združbe treh dežel in žela soglasno podporo svojim predlogom, da naj bodo naša srečanja

v bodoče tudi praktična. Sprejet je bil predlog o planinski transverzali treh dežel, ki bo planince Slovenije, Koroške in Julijske Benečije povezala z vzponi na najbolj značilne vrhove ob trojni meji. Kaže, da bodo predstavniki treh dežel že do prihodnjega srečanja pripravili vse potrebno za transverzalo, ki bo še tesneje povezala sorodne duše brez ozira na njihovo narodno in državno pripadnost.

Večer je bil kaj dolg in prijeten, da smo posamezni lahko poklepetali še o tem in onem, kar nas tare in kar bi radi izpopolnili, premaknili z mrtve točke in oplenitili.

To vzdušje z nočjo ni preminilo, bilo je z nami spet vso sončno nedeljo ob rojstni hiši dr. Julija Kugyja v Gorici pa v kraški jami in pod stenami plezalnega vrtca nad Tržaškim zalivom. Med sprehodom in razgledi smo se pomenili o marsikateri vsakdanji nalogi in nadlogi in našli prenekatero rešitev, koristno za vse prizadete.

Mimogrede se je iztekel dan in nanaglo je prišel trenutek slovesa. Prestali smo ga planinsko vedro, segali smo si v roke stari in novi prijatelji in si zaželeli veselo snidenje ob letu dni pri nas v Sloveniji.

Ing. Pavle Šegula

LAVRIČEV VEČER NA JANČAH

Dolgoletnemu tajniku PZS tov. Lavriču so ob odhodu najvišji planinski sodelavci GO PZS priredili prijateljski planinski večer v planinskem domu na Jančah.

V 25 letih tajništva, pri katerem sta bili dve roki premalo, je tov. Lavrič spoznal številne prijatelje in planinske delavce iz vseh planinskih društev v Sloveniji, ki so od blizu in daleč prihiteli na ta večer, da z njim obude spomine na prehojeno pot.

Bilo je cvetja in daril, saj je bila delovna in planinska pot tov. Lavriča v marsičem skupna pot vseh, ki so se odzvali vabilu. Zahvalne besede tov. Klojčnika, ki se je v imenu dolgoletnih sodelavcev spomnil tov. Lavriča kot planinskega delavca in človeka, je s preudarnimi besedami dopolnil tov. dr. Miha Potočnik. Oba govornika sta kljub odhodu tov. Lavriča iz delovnega razmerja v planinski organizaciji izrazila trdno prepričanje, da bo kot planinski amater še vedno ostal v planinski sredi kot član upravnega odbora PZS. Z bogatimi planinskimi izkušnjami bo svetoval in pomagal, kjer bo treba. Enako prepričanje so izrazili tudi člani delovne skupnosti PZS, ki so s tov. Lavričem dolga leta sodelovali.

Razumljivo je, da je v zahvali tov. Lavriča nanesla beseda na spomine izpred 24 let, ko je PZS gostovala v lesenem provizoriju na Likozarjevi ul. Večkrat je pozno v noč gorela luč na tajniški mizi, treba je bilo urediti še to in ono stvar, odgo-

voriti temu ali onemu PD, ki je že težko čakalo na nasvet, dotacijo ali drugačno pomoč, biti navzoč na tej ali oni seji, družinske nedelje pa žrtvovati za utrjevanje planinske organizacije na proslavah, slovesnostih, jubilejih.

V teh časih pa vse do danes je bila Lavričeva soba planinska sprejemnica, v kateri si dobil konkretne odgovore in informacije, v njih je bila vedno navzoča stvarnost dolgoletnih izkušenj, na katere si se lahko zanesel. Bil je o vsem informiran, vse je vedel o vseh področjih slovenskega planinstva.

Ob obujanju spominov na minule čase so se govorniki dokatnili tudi prihodnosti. Prehod na mlajše moči naj poteka v tovarškem duhu in razumevanju. Planinska organizacija nudi vsakomur dovolj možnosti za koristno delo. Planinstvo samo in delo v planinski organizaciji omogočata dejavnost do pozne starosti. Če že kot profesionalac po črki in duhu pokojninskega zavoda zadostiš paragrafom, ostaneš lahko tudi kot amater zvest svojemu konjičku še naprej.

To bo nedvomno v primeru tov. Lavriča, ki je obljubil, da bo še naprej s svojimi izkušnjami pomagal kot član upravnega odbora PZS in glavnega odbora PSJ.

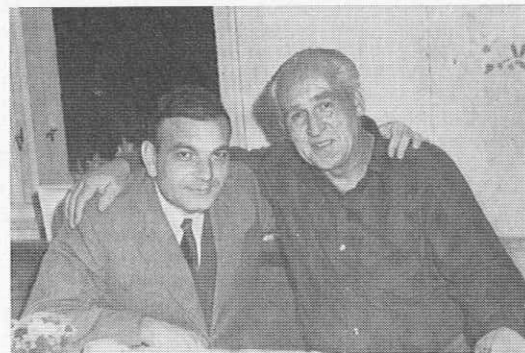
Ko tov. Lavriču kot dolgoletnemu sodelavcu Planinskega Vestnika in društvenemu kronistu tudi v imenu uredniškega odbora planinskega glasila izrekamo vso zahvalo, mu obenem želimo še mnogo zares prostih uric v naših gorah, ki jim je posvetil toliko svojega časa.

Tone Strojcin

FRANJO KLOJČNIK 60-LETNIK

31. oktobra lani je v Kranju na skromen način proslavil svoj šestdeseti rojstni dan, Franjo Klojčnik, direktor Dijaškega doma v Kranju, sicer pa član glavnega odbora naše zveze in predsednik koordinacijskega odbora planinskih društev za Gorenjsko.

Rado Lavrič (desno) in novi tajnik PZS Jože Rajar (levo)

Slavljenec se je rodil 31. okt. l. 1909 v Mariboru. Osnovno šolo je obiskoval v Ormožu, v Veliki Nedelji in v Mariboru. Tudi maturiral je na državni realki v Mariboru, študij pa je nadaljeval na filozofski fakulteti v Zagrebu.

Še kot učenec osnovne šole je aktivno sodeloval v naprednih organizacijah, postal pa je tudi član gozdovniške organizacije in član planinske podružnice Maribor. Zelo pomembne in odgovorne funkcije je opravljal že nekaj let pred vojno, od leta 1933 do 1939 je bil že vrhovni načelnik celotne gozdovniške organizacije v državi. Tako kot pred vojno je tudi med njo in po njej opravljal vrsto pomembnih in odgovornih funkcij. V Ljubljano se je preselil v aprilu l. 1941, po vojni v letu 1946 pa v Kranj, kjer še sedaj živi in dela.

Takoj po prihodu v Kranj se je Franček vključil v delo kranjskega planinskega društva. Prvo leto je opravljal dolžnost tajnika, naslednje leto t. j. v letu 1947 pa je bil izvoljen za predsednika. Kot predsednik je uspešno vodil društvo vse do leta 1966, po tem pa je bil izvoljen za častnega dosmrtnega predsednika društva. Pod njegovim vodstvom je društvo hitro napredovalo in se takoj uvrstilo med boljša društva v Sloveniji. V tem času je društvo zgradilo nov dom na Krvacu in Kočo ob žičnici, planinski dom na Kališču in hotel na Šmarjetni gori. Veliko se je posvečal tudi društvenim odsekom, predvsem mladinskemu, markacijskemu, propagandnemu, jamarskemu, alpinističnemu in gorski reševalni službi. Bil je tudi med iniciatorji in organizatorji gorenjske planinske partizanske poti. Tudi odseku za varstvo narave je posvečal dokajšnjo pozornost. Zelo rad je sodeloval pri odpravah v naša in tuja gorstva. Zaradi njegove organizacijske sposobnosti in iznajdljivosti so z njim radi sodelovali društveni funkcionarji in ostali člani. Aktivno in neposredno je sodeloval v vseh večjih in pomembnejših delovnih in drugih akcijah, ki pa jih spričo tako aktivne gradbene in druge društvene dejavnosti ni bilo ravno malo. Razen tega je kot predsednik koordinacijskega odbora planinskih društev za Gorenjsko aktivno spremljal tudi delo vseh 16 ostalih društev na Gorenjskem, zelo aktivno pa je pomagal tudi pri gradnji Prešernove koče na Štolu in pri gradnji prve slovenske planinske postojanke na Bleščeči planini pod Kepo na Koroškem.

Franjo Klojčnik deluje tudi na družbenopolitičnem področju. Je predsednik skupnosti dijaških domov Slovenije, podpredsednik zveze tabornikov Slovenije in še kaj. Kar petdeset let svojega življenja je posvetil aktivnemu delu v društvih in organizacijah, predvsem v tistih, ki so sorodne planinski organizaciji in v katerih je največ mladine. Za njegove posebne zasluge ga je predsednik republike Tito

že dvakrat odlikoval, prvokrat z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo in drugič z redom dela z zlatim vencem. Taborniška organizacija ga je prav tako dvakrat odlikovala. Najprej je prejel zlati znak Zveze tabornikov Slovenije, letos pa je prejel najvišje taborniško odlikovanje zlati javorjev list z žarki jugoslovanske taborniške zveze. Zlati znak pa mu je podelila tudi Zveza prijateljev mladine Slovenije. Naša planinska organizacija ga je odlikovala trikrat in sicer s srebrnim

in zlatim znakom Planinske zveze Slovenije in zlatim znakom Planinske zveze Jugoslavije. Ima pa še vrsto drugih pomembnih priznanj in odlikovanj. To je le skromno priznanje za vse to, kar je naredil za našo organizacijo in za splošni družbeni napredek. Tih in skromen, kot je vedno bil, ni nikdar terjal plačila za svoje delo. Nikdar ni imel časa zase. Ob tem pomembnem življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in mu želimo še veliko zdravih let in prijetnih doživetij v gorah prijatelji in planinci.

R. Čarman

Čestitkam se pridružuje tudi redakcija planinskega glasila. Zgodovina kranjskega planinskega društva, redakciji obljubljena za 70-letnico društva (okt. 1969), bo obširneje spregovorila o njegovem dolgoletnem predsedniku Frančku Klojčniku. Op. ured.

ZDRAVKO ŠTOLFA

V PV 1969/11, str. 528 smo počastili našega dolgoletnega člana Zdravka Štolfo iz Sežane, ki je letos dosegel pri najboljšem zdravju devetdeseto leto. Pri tem je tiskarski škrat popačil njegov priimek. Številni znanci in prijatelji so sicer vedeli, kdo se skriva za imenom, vendar se čutimo dolžni, da se za neljubo napako oprostimo in kraški korenini, pevcu in planincu Zdravku Štolfi zaželimo še enkrat – zdravje in srečo.

PLAMENICA NA ŽIGRTOVEM VRHU

Od letos dalje je druga nedelja v septembru oklicana za DAN PLANINCEV. Ruški planinci so si izbrali mikaven in za razgledanost po naši domovini pomemben pohorski vrh – Žigrtov vrh, 1345 m. Na tem pohorskem vrhu je konec prejšnjega stoletja dunajski geografski zavod postavil za vojaško zemljepisno merjenje Žigrtov turn. Dne 8. septembra 1903. leta je podravska podružnica Slovenskega planinskega društva s sedežem v Rušah postavila 36 m visoki razgledni stolp, višji od okolnih smrek, jelk in bukev. Z vrha razglednega stolpa so obiskovalci prvega planinskega tabora na Pohorju občudovali čudovit razgled na ves horizont.

Na Pohorju sta že stala dva razgledna stolpa: stolp na Bolfenku in stolp na Klopnem vrhu. Mariborski župan je že 1878. leta uredil v razpadajoči bolfenški cerkvi lovsko zavetišče in na cerkvenem stolpu leseno stopnišče in stojišče za ljudi, ki so iz vrh stolpa želeli občudovati severni horizont: Golico, Svinško planino, Zirbitzkogel, Visoke Ture, Grossglockner, Nizke Ture, Stubalpe, Hochschwab, Stuhleck (Semmering), Hochlantsch in pred njimi Lipniško polje, Vildonske gorice in Graški grad.

Falski grof je želel nuditi svojim lovskim gostom istotako uživanje razgleda s svojega Klopnega vrha. Tu je postavil 1888. leta svoj razgledni stolp.

Jugovzhodni, južni in jugozahodni horizont je s Pohorja viden iz 950 m visoko ležečega Skomarja, rojstne vasi pohorskega pesnika Jurja Vodovnika. Iz Skomarja je čudovit razgled vse do Prekmurja in Kapele, od Slovenskih goric, Dravskega polja in Dravinje do zasneženih vrhov Savinjskih Alp, od mogočne Raduhe do razglednega Plešivca.

Posebna značilnost Pohorja so njegovi mnogoštevilni, dolgi, široki obronki, razrastki in stranska pobočja. Vode so si izoblikovale v obsežnem pohorskem pobočju zanimive strme jarke in tesni, ki segajo v globoko jedro pogorja od prodornin do globočin. Pohorski potoki skačejo po kamenitih strugah strmo navzdol in oblikujejo slapove. Največji je slap Šumik v pragozdu ob Lobnici. Na širokih obronkih počivajo pohorske vasice in samotne pohorske kmetije sredi zelenih gozdov, ki so glavni temelj njihovega gospodarstva, poleg živinoreje in sadjarstva. Poljščin je malo na Pohorju. Pohorci so prijazni. Še danes vas sprejmejo z besedami: »Sedite za mizo in odrežite si kruha, da vam prinesem mošta iz kleti.« Slovenski planinci v podravske podružnici SPD so največjo pozornost posvečali Pohorju, ki so ga ogrožali številni nemški in germansko čuteči izletniki, katerim je bil pri srcu njihov »Drang nach Osten« in ponemčevanje slovenske Štajerske.

Ruški planinci so se odločili po prvem izletu k slapu Šumika l. 1902, da postavijo svoj razgledni stolp na Žigrtovem vrhu, ki bo višji od ostalih dveh in bo zajemal vse štiri strani širnega horizonta. Ob otvoritvi stolpa se je zbrala na Žigrtovem vrhu tisočglava množica planincev. Pohorci so imenovali Žigrtov razgledni stolp »kazalec pravilničnega pohorskega velikana«, ker je bil od daleč viden.

Ruški planinci, zbrani letos na Žigrtovem vrhu drugo nedeljo v septembru, ki je oklicana za Dan planincev, so sklenili postaviti na Žigrtovem vrhu, na mestu razglednega stolpa, ki ga je vihar podrl že v zimi 1902, znamenje v spomin številnih dogodkov; v granit bodo vklesane letnice: 1901 (ustanovitev podravske podružnice SPD), 1902 (prvi izlet planincev k Šumiku), 1903 (postavitev razglednega stolpa), 1943 (herojska borba Pohorskega bataljona pri Treh žeblih), 1969 (Dan planincev), 1971 (70-letnica PD Ruše). Vklasan bo tudi verz pesnika Janka Glazerja:

»Sem, prijatelj, se napoti,
kadar truden si in loti
se te zlost nižav...«

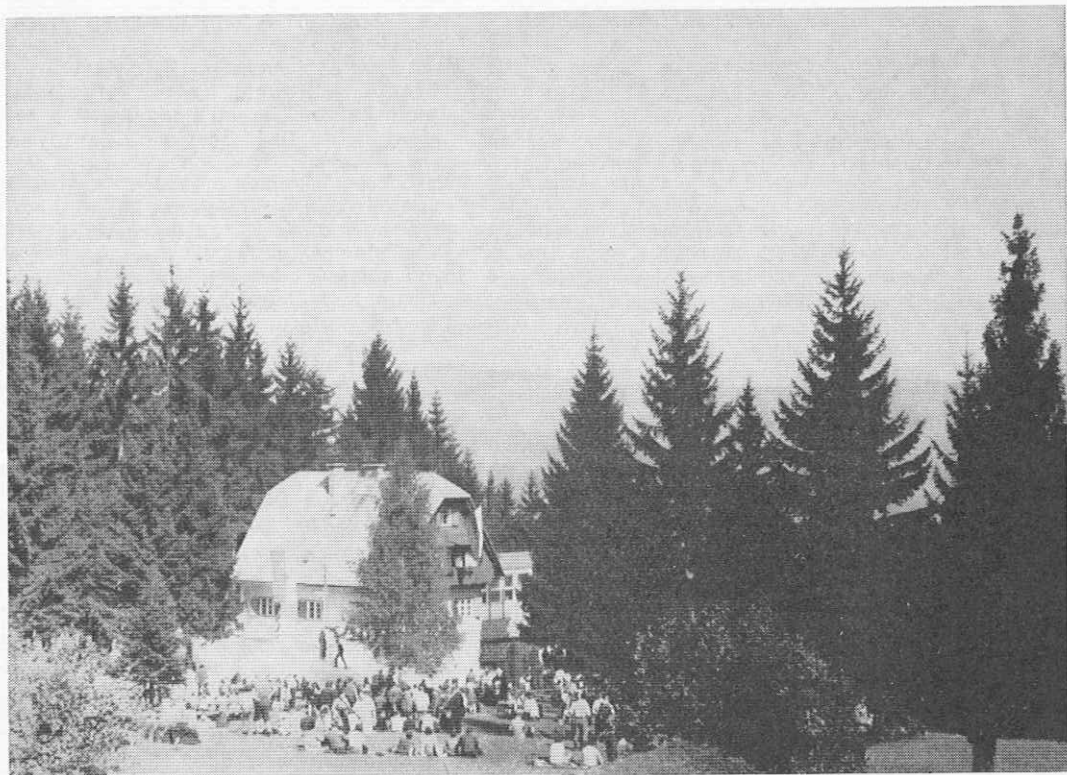
Na vrhu znamenja bo plamenica, prevlečena s fluorescenčno barvo, da bo vidna od daleč, po dnevi in po noči, kot kazalec pravilničnega pohorskega velikana, ki stoji na mrtvi straži.

Ing. Josip Teržan

NATEČAJ ZA NAJBOLJŠI MLADINSKI SPIS V MEDVODAH

UO PD Medvode je v počastitev Dneva planincev in Dneva pionirjev razpisalo nagrado za najboljši planinski spis. Tega tekmovanja se je udeležilo ca. 550 mladincev oz. pionirjev iz osnovnih šol Preska, Sora, Topol in Pirniče, ki spadajo v področje PD Medvode.

V mesecu septembru so učenci pisali za šolske naloge spise s planinsko tematiko ter pripravili obsežen kulturni program za končno prireditve, na kateri so razglasili tudi rezultate tekmovanja za najboljši planinski spis. Zaključna prireditve je bila na dan pionirjev 29. 9. t. l. pri planinskem domu v Tamarju, ki se je udeležilo 550 učencev ter zastopniki UO PD Medvode, zastopniki medvoških delovnih kolektivov, JLA, družbenih organizacij in drugi. Prireditve je obsegala proslavo in izlet udeležencev čez Sleme na Vršič. Udeležence proslave je najprej pozdravil zastopnik PD Medvode, nato je sledila razglasitev rezultatov tekmovanja in podelitev nagrad, zatem pa kulturni program, v katerem je poleg učencev osnovnih šol sodelovala tudi glasbena šola Medvode. Po proslavi je bilo na prostem za učence in druge udeležence »partizansko kosilo«. Po kosilu so vsi udeleženci, razen tistih,

Planinci poštarji na II. zboru pri Poštarski koči pod Plešivcem

Foto J. Dobnikar

ki turi niso bili kos, odšli na Sleme in od tu na Vršič.

Priveditev je snemala tudi televizija in radio. Prispevki so že bili na programu. Daljši članek pa je objavil tudi Pionirski list, katerega dopisnik je spremljal priveditev.

Za najboljši spis je žirija razglasila nalogo Tatjane Lejko.

Vsekakor je UO PD Medvode opomnil osrednjo planinsko organizacijo, naj tudi ona na ta način vzpodbuja mlade ljudi, da zapišejo svoja doživetja v gorah. Zdaj je preteklo že poldrugo desetletje, odkar je PZS zadnjič razpisala tak natečaj za vso Slovenijo.

T. O.

II. ZBOR PLANINCEV PTT SLOVENIJE

21. septembra 1969 je bil pri obnovljeni Poštarski koči pod Plešivcem II. zbor planincev PTT Slovenije. Udeležilo se ga je okrog 600 planincev iz obeh planinskih društev PTT v Sloveniji iz Ljubljane in Maribora ter več uglednih predstavnikov Planinske zveze Slovenije, okoliških planinskih društev, planincev PTT Hrvatske ter PTT podjetij Maribor in Celje.

Zbor je lepo pripravilo PD PTT Maribor. Obsegal je slavnostni del, v katerem se

je zvrstilo več govornikov, recitatorji in pevci Prosvetnega društva »Poštar« iz Maribora. Predsednika PD PTT Maribor in Ljubljana sta v svojih govorih nanizala uspehe in probleme poštarskih planinskih društev ter nakazala naloge obeh društev v prihodnjem letu. Tajnik PZS Jože Rajer je udeležence zbora pozdravil v imenu zveze. Delegacija planincev PD PTT Maribor je odnesla venec k spomeniku bivšega upravnika pošte Slovenj Gradec Franca Eileta, ki se je smrtno ponesrečil na Plešivcu.

Po slavnostnem delu se je razvilo pravo planinsko veselje ob zvokih domače godbe in dobro založenih stojnicah. Toplo jesensko sonce pa je prijetno ogrelo vse tiste, ki so na travniku zraven kočice počivali počitek v lepi planinski naravi.

J. Dobnikar

I. DIMEKOV MEMORIAL

Mladi planinci iz Beltincev (Pododbor planinskega društva Murska Sobota) so organizirali srečanje mladih planincev pod naslovom

Tako se je v soboto, 11. oktobra 1969 zbralo v gozdičku blizu Beltincev okrog 80 starejših in mlajših planincev, med

katerimi so bili mladi planinci iz Maribora, Ruš, Poljčan in Ljubljane.

Ob ognju so s petjem obujali spomin na svojega planinskega tovariša Mirka Baligača-Dimeka, ki so ga lansko leto v maju pogoltnili zahrbtni valovi Mure. Na vesel način so se spomnili nanj, saj je tudi Dimek bil vedno vesel in pripravljen za petje.

V nedeljo zjutraj pa so se mladi planinci s kolesi odpeljali do Bukovniškega jezera, kjer je bila pred dvema letoma otvoritev Pomurske planinske poti. Eden glavnih pobudnikov in organizatorjev te poti je bil ravno Dimek. Z avtobusom se je k Bukovniškemu jezeru pripeljalo še 30 pionirjev-planincev iz Maribora. Nato so mladi planinci iz Beltincev priredili krajši kulturni program.

Zatem so se vsi skupaj v lepem sončnem vremenu in prijetnem vzdušju vrnili v Beltince, kjer so počastili spomin na planinca Dimka ob njegovem grobu.

Organizatorjem I. Dimkovega memoriala – mladih planincev iz Beltincev – gre vse priznanje za res lepo organizacijo in še posebno za njihovo gostoljubnost.

Prihodnje leto – odslej bo »Dimkov memorial« tradicionalen – bodo mladi planinci radi prišli v gostoljubno Pomurje.

Matko Filip-Filutek

ZA POKAL KOKRSKEGA ODREDA

Lansko orientacijsko tekmovanje za pokal Kokrskega odreda, ki ga organizira planinsko društvo Kranj v povezavi z organizacijo ZB in taborniki, je bilo tretje po vrsti. Različne pomladne prireditve, ki so si letos precej na tesno sledile, so premaknile pohod na jesenski čas.

Oktober je bil lani vsem ljubiteljem narave izredno naklonjen. Taka je bila tudi tretja nedelja v tem mesecu. Megleno jutro na kranjski avtobusni postaji je oživiljala mladina, ki se je živahno zbirala okoli preddvorskega avtobusa. Ko smo se peljali goram naproti, so se sive meglice razpršile. Storžičevo vznožje nas je sprejelo v soncu in mladostni prešernosti. Na dvorišču osemletke v Preddvoru je bilo že vse pripravljeno za štart. Dolgo vrsto mladih tekmovalcev so pozdravili načelnik mladinskega odseka Franc Benedik, tehnični vodja pohoda Tončka Vodnik, člani komisije Miloš Pelko in zastopnik upravnega odbora PD Kranj.

Skupno je prišlo 15 ekip: 12 mladinskih in 3 članske. Tri ekipe so zastopale mladinski odsek PD Kranj, druge so bile: planinska skupina iz gimnazije Škofja Loka, skupina iz Tekstilne šole in Kranju, zastopniki mladih planincev iz osnovne šole Preddvor, Lucijan Seljak, tri planinske ekipe iz osnovne šole Stane Žagar, dve taborniški ekipi iz odreda Stražnih ognjev in dve skupini tabornikov iz tovarne Sava. Izžrebali so vrstni red za odhode posa-

meznih tekmovalcev. Prva naloga je bilo reševanje testov: iz zgodovine Kokrskega partizanskega odreda, iz poznavanja planinskih postojank, vrhov in dostopov v gore, industrije na Gorenjskem, prve pomoči in varstva narave. Vprašan je bilo kar precej.

Sledil je orientacijski pohod. Komisija je pregledala opremo in dala vsaki ekipi naloge. Mlade glave so se sklonile nad kartami, roke so uravnale kompase in začrtale smer poti. Mladinci so med potjo morali najti pet kontrolnih točk, člani pa sedem. Okolje kontrolnih točk so morali tudi opisati ter dobiti podpis kontrolorja. Ni šlo vsem tako lahko. Pota so držala prek polja, travnikov, čez pottočke, ob robu jesenskega gozda, ki je žarel v najlepših barvah, skozi vasice, mimo spomenikov. Ves čas je vprašujoče gledal v dolino vrh Storžiča in vabil. Ne, letos nas ne boš sprejel v svoje skale, kompas kaže drugo smer. Neka skupina pa je le bila prepričana, da mora priti tja gor in se je že skoraj približala Kallišču. Ponovno izračunavanje je pokazalo pomoto. Treba se je bilo vrniti v nižjo lego.

Prej kot v treh urah pohoda je že prišla na cilj v Goričah prva ekipa: Mihela, Olga in Janez. Nato so počasi prihajali še ostali. Sledila je objava rezultatov in podelitev pokala. Ostal je v našem mladinskem odseku. Drugo mesto je zasedla ekipa iz tekstilne srednje šole, tretje pa planinska skupina iz škofjeloške gimnazije.

Članske ekipe niso zadostile pogojem, zato drugi pokal ni bil podeljen. Vse sodelujoče skupine so prejele diplome.

Marija Brudar

SPOMIN NA LOJZETA JELENA

23. decembra 1968 je bil Lojze Jelen zadnjič v planinah. Ta dan je močno pritiškalo mraz, Lojze, vnet planinec, se tudi zime ni ustrašil. Vsak prosti čas je posvetil naravi. Tisti dan je bil na Kumu. Proti večeru se je vračal po dolini skozi vas Završje, se pri znanjih nekoliko odpočil, nato pa krenil proti domu v Trbovlje. Dohitela ga je trda noč, ko je po ozki stezi otipaval skalo in pečino. Pot je tu nevarna, nepravilna stopinja te pahne v smrtonosen prepad. Težka, narporna služba Lojzetu ni ubila volje do naporov v naravi. Mnogokrat je pririmal na vrh Kuma ob treh zjutraj, saj je v koči zasedal upravni odbor PD Kum. Bil je res vdan naravi in v naravi je padel v smrt, ves napojen z gorsko svežino. Opravljal je markacijsko službo, bil v v odboru kot pomožni blagajnik. Ni se ustrašil dela, vedno pripravljen pomagati društvu. Bil je uspešen organizator ter vesten inkasant pri članih PD Kum.

Jože Jesih

ALPINISTIČNE NOVICE

ENSA 1969

Francoska planinska zveza (CAF) prireja vsaki dve leti v sodelovanju z ENSA (Nacionalna šola za smučanje in alpinizem) mednarodni tabor alpinistov v Chamonixu. Vodi jo Jean Franco. Sodelujejo pa znani alpinisti, ki so zaposleni v ustanovi kot profesorji.

Zgradba ENSA stoji v neposredni bližini spodnje postaje žičnice na Aig. du Midi. V njej je več kot sto postelj, velika telovadnica s prhami, igrišče za tenis, velika in lepo urejena kuhinja in jedilnica s kapaciteto 200 obrokov na dan ter dvorano za predvajanje filmov in drugih zahtevnejših prireditiv. Okrog pa je velik in lepo urejen park. Brez dvoma je počutje v takem okolju za vse udeležence lahko odlično.

Lani se je udeležilo mednarodnega zбора alpinistov 23 držav iz Evrope, Azije, Afrike ter obeh Amerik. Vse države udeležence se trudijo, da se predstavijo na ENSA z visoko kvalitetnim alpinizmom. Zato je bila tudi konkurenca na višini. Tabora so se udeležili tudi predstavniki držav, ki leže na področju Andov in Himalaje, torej držav, ki so alpinistično interesantne, vendar pa so bile le opazovalke brez posebnih ambicij.

V treh tednih, od 7. VII. do 25. VII. so udeleženci tabora opravili preko 80 vzponov, če štejemo po navezah. Prvi teden je kazalo, da bo tabor zaradi izredno slabega vremena popolnoma propadel. Več dni je snežilo na višini 1500 m tako, da vodstvo ENSA ni dovolilo nobenih vzponov.

15. julija pa se je vreme izboljšalo in ves preostali čas smo imeli odlično vreme za velike ture. Izkazali so se zlasti Avstrijci z navezo Lackner-Messner. Slednji je opravil 17. julija prvi solo vzpon prek severne stene Les Droites (četrti ponovitev). Ostale ture Avstrijcev so bile: severna stena Triolet, centralni Frênev in Mont Blancu, Petites Jorasses – smer Contamine, Walker in prvenstvena smer v Les Droites – steber Bergland.

Poljska naveza je očito prišla v Chamonix z enim samim ciljem – za prvenstveni vzpon, ki jim je tudi uspel. Pet bivakov so potrebovali za novo smer v Grand Pilier d'Angle. Smer je kopna in poteka levo od vseh dosedanjih (Bonatti-Gobbi). Ocenili so jo z zgornjo VI. Uspešna sta bila tudi Norvežana, ki sta preplezala Grand Capucin, Couturier in Walker, ter Čehi, ki so plezali severozapadno steno Aig. du Bionnassay, steber Boccalate v Mont Blanc du Tacul ter Walkerjev steber v Jorasses. (Ivan Dieška beleži med svoje ture tudi prvo ponovitev Linceula v Jorasses, 1968).

Nemci so plezali v Grand Capucinu, v Petites Jorasses Contaminovo smer, v Trioletu severno steno, Walkerjev steber, Contaminov ozebnik v Mt. Blanc du Tacul in v La Brioche Contaminovo smer. Bolgarom je v Druju dvakrat spodletelo, ko so poizkušali v slabih razmerah preplezati njegovo severno steno po Alainovi smeri, drugič pa so se morali vrniti po poizkusu nove smeri v severni steni Velikega Druja, levo od »smeri vodnikov«. Uspeli pa so v Contaminovi smeri v Mt. Blanc du Tacul in v centralnem stebru Frênev.

Tudi Angleži so pokazali precej, saj so med drugim preplezali severno steno v Trioletu, smer Major v Brenvi skupaj s Kanadčani in Američani ter južni steber Malega Druja.

Na taboru so sodelovali tudi Grki, ki so plezali le krajše smeri. Švedi in Južnoafričani so plezali v Chamonixkih iglah in prečili po grebenu Rochefort.

Med vidnejšimi navezami je bila tudi belgijska. Čeprav doma iz dežele brez gora, je njihova naveza preplezala Bonattijev steber v Druju in Walkerjev steber v Jorasses ter smer Major v Brenvi. Japoncem je med drugim uspela tura prek severne stene Malega Druja, Španci pa so preplezali steber Brenve in v Menihu Contaminovo smer.

Tudi profesorji v ENSA niso držali križem rok. Njihove ture pričajo, da niso profesorji le na papirju. Med drugim so preplezali tudi La Poire v Brenvi, Walkerjev steber v Jorasses in severno steno Aig. Verte-Nant Blanc.

Italijanska naveza je ponovila med drugim Walkerjev steber, Gervasutijev ozebnik v Mt. Blanc du Tacul in Tour Ronde s severa.

Jugoslavijo sva zastopala Boris Krivic in Stane Belak (AO Lj. Matica). V istem času sta prispela v Chamonix Mitja Košir (AO Jesenice) in Marjan Manfreda (AO Lj. Matica), ki nista bila v krogu ENSA, vendar smo delovali skupno, po doma začrtanem programu.

Ture, ki sva jih opravila s Krivcem, so bile: 9. VII. JZ greben Aig. du Midi v snežnem metežu. 12. VII. Contaminov ozebnik v Mt. Blanc du Tacul, ki ima mestoma naklon 60° in prečenje Mt. Blanc do Aig. du Goûter pri močnem vetru 120 km/h in -15° C.

14. VII. sva v pobočju Brenve preplezala smer La Poire. Istočasno sta Manfreda in Košir preplezala smer Major.

18. in 19. VII. sva preplezala v prvi ponovitvi steber Frênev-Dérobé (Harlin) VI, A₃, Košir in Manfreda pa centralni steber Frênev (VI, A₃).

22. in 23. VII. V severni steni Les Droites sva preplezala direktno smer po Aixtovi

varianti v prvi ponovitvi, oziroma šesti vzpon prek stene. Stena je znana po najtežjem lednem plezanju v Alpah, 75° v poprečju. V istem času sta Košir in Manfreda zmogla v III. ali IV. ponovitvi Couzyjev steber v Les Droites. V prihodnje bo treba misliti na propagiranje naših gora in vidnejših uspehov s prikazovanjem diapozitivov ali predvaja-

njem ekspedicijskih filmov. Udeleženci in profesorji na ENSA so bili presenečeni nad nivojem našega alpinizma ob dejstvu, da o Julijcih in Kamniških Alpah sploh niso slišali.

27. julija smo mednarodni zbor alpinistov zaključili s cocktailom, na katerem so sodelovali tudi voditelji CAF Lucien Devies in Jean Franco.

Stane Belak

V A R S T V O N A R A V E

VREME NA KREDARICI

v septembru 1969

Letošnji september je bil po vsej Sloveniji zelo topel in suh. Srednja mesečna temperatura Kredarice je znašala v septembru 4,2^o, kar je za 0,2^o nad povprečjem obdobja 1955–1967. Maksimalna temperatura je znašala 13,0^o (3. sept.), minimalna pa -2,0^o (21. sept.). Letošnja septembrska temperaturna ekstrema Kredarice sta bila v mejah doslej znanih abs. temp. ekstremov Kredarice v obdobju 1955–1967, ki znašata: maksimum 16,0^o (dne 26. sept. 1967), minimum -8,7^o (dne 25. sept. 1962).

V septembru je padlo na Kredarici v desetih padavinskih dneh samo 140 mm padavin, kar je le 65 % normalne vrednosti. Dnevni padavinski maksimum je znašal 50,3 mm (dne 15. sept. 1969), medtem ko je dnevni padavinski rekord Kredarice v mesecu septembru (v obdobju 1955–1967) znašal 113,1 mm. Izmerili so ga 8. sept. 1961.

Padavine so padale v pretežni meri v obliki dežja, le dvakrat je med dežjem tudi snežilo, vendar iz teh snežnih padavin ni nastala snežna odeja. Septembrska snežna odeja na Kredarici je nastala še v avgustu. Ležala je samo dva dneva, njena največja debelina pa je merila 8 cm.

Srednja mesečna oblačnost (6,3) se je napram prejšnjemu mesecu znižala. Heliograf na Kredarici je registriral 138 ur s sončnim sijem (= 37 % od možnega trajanja sončnega sija).

Iz navedenih klimatskih podatkov sklepamo, da je bilo vreme letošnjega septembra planincem zelo naklonjeno.

v oktobru 1969

Letošnji oktober je bil po vsej Sloveniji zelo suh, medtem ko so bile srednje mesečne temperature v nekaterih predelih Slovenije nad, drugod pa za malenkost celo pod dolgoletnimi poprečki.

Srednja mesečna temperatura Kredarice je znašala 2,3^o. Bila je za 1,7^o nad poprečkom obdobja 1955–1967. Maksimalna temperatura zraka je znašala 10,7^o (dne 6. okt.), minimalna pa -8,3^o (dne 31. okt.). Absolutna temperaturna ekstrema Kredarice v obdobju 1955–1967 pa sta: maksimum 11,8^o (dne 22. okt. 1967), minimum -12,2^o (dne 31. okt. 1966).

V oktobru pade na Kredarici poprečno 216 mm padavin v 11 padavinskih dneh. V letošnjem oktobru pa je padlo vsega skupaj samo 24 mm padavin v štirih padavinskih dneh. Potemtakem je prejela Kredarica v letošnjem oktobru samo 24 % od normalne količine padavin. Padavine so padale deloma kot dež, deloma kot sneg. Snežna odeja je ležala pet dni, njena največja debelina je merila 22 cm. Bolj suh (po letu 1955, t. j. po začetku rednih meteoroloških opazovanj na Kredarici) je bil samo oktober 1965. leta. Takrat namreč na Kredarici ves mesec ni padla kapljica dežja niti snežinka. Srednja mesečna oblačnost (2,7) je bila zelo nizka, zato je bilo število ur s sončnim sijem (222 ur ali 65 % od možnega trajanja) nenavadno veliko.

Kakor iz opisanih klimatskih podatkov razberemo, je bilo vreme letošnjega oktobra nenavadno naklonjeno planincem, medtem ko je toplo vreme in pomanjkanje padavin bilo katastrofalno za Triglavski ledenik.

F. Bernot

EVROPSKA DELOVNA KONFERENCA VARSTVA NARAVE

Konferenca se je vršila v prvih dneh maja 1969 v Stuttgartu, kamor so povabili mnoge ugledne strokovnjake za varstvo narave iz vsega sveta. V Stuttgartu je namreč sedež izredno delavne organizacije »Verein Naturschutzpark Stuttgart-Hamburg, ki vsake četrta leta izda evropski bilten z naslovom »Natur- und Nationalparke«. Delovne konference so se udeležili zastopniki 5 mednarodnih organizacij za varstvo narave in 70 zastopni-

kov iz 12 dežel. Glavni predmet razgovorov je bila organizacija »Evropskega leta varstva narave 1970«. Za Jugoslavijo je poročal dr. ing. Dušan Čolić.

Teze obravnava so bile: Obujanje zavesti, da je treba priti do mednarodnih ukrepov pri varstvu narave, vzgoja in informacije, pobude in predlogi; organizacijska vprašanja.

Programi posameznih držav vsebujejo predvsem slovesnosti, ki naj bi opozorile na varstvo narave, intenzivne informacije in okrepitev vzgoje v smislu varstva narave. 9. do 13. februarja bo delovna konferenca evropskega sveta, otvoritvena slovesnost bo v Švici, v Angliji bo tretja velika prireditve, ki jo bo vodil vojvoda Edinburški, na Švedskem bodo sklicali na konferenco 500 ljudi, Belgija bo priredila »Dan drevesa«, Nemčija »Zeleni teden«, zastopniki Jugoslavije in drugih

držav so obljubili »Teden varstva narave«. Vsi navzoči so govorili o intenzivni propagandi in vzgoji, jugoslovanski predstavnik celo o uvedbi varstva narave kot predmeta v srednjih in visokih šolah (N N Parke št. 27/1969, str. 98), o izdaji posebnega priročnika in znamk. Mnoge države so prijavile razširitev različnih rezervatov, ČSSR pa skupščino mladine iz 24 mladinskih organizacij 13 držav, ki naj bi mladino pridobila za stalno delavnost mladine za varstvo narave.

Jugoslavijo sta na konferenci zastopala dr. ing. Dušan Čolić, direktor zveznega inštituta za varstvo narave v Beogradu, in ing. Viktor Rženak, direktor Zavoda za spomeniško varstvo v Sarajevu. ČSSR je na konferenco poslala kar 12 zastopnikov iz Prage, Bratislave in iz Tatranske Lomnice.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

C. MACOR, GIULIO KUGY – LO SCOPRITORE DELLE ALPI GIULIE

Na tem mestu smo že pred časom poročali o članku Celsa Macorja »Ricordo di Giulio Kugy. Lo scopritore delle Alpi Giulie«, ki je izšel v goriški reviji »Iniziativa isontina« ob koncu leta 1966 ter nato v rahlo skrajšanem slovenskem prevodu v novogoriški reviji »Goriška srečanja« (Glej Planinski Vestnik, 4/1967, str. 187). Avtor je nato članek izdal v samostojni obliki, na 43 straneh v mali osmerki. Ob letošnjem srečanju planincev treh dežel (Furlanije-Julijske krajine, Koroške in Slovenije) v Gorici 25. in 26. oktobra pa je goriška sekcija CAI ponovno izdala Macorjevo delo v samostojni obliki, vendar sta to pot italijanskemu originalu priključena na istem mestu še prevoda v nemški in slovenski jezik. Publikacija je izšla pod naslovom »Giulio Kugy – Lo scopritore delle Alpi Giulie« v zelo bogati opremi – naslovna stran je opremljena tudi z grbi nacionalnih planinskih organizacij – na 64 straneh kvarta s slikovnim gradivom, ki smo ga srečali že pri poprejšnjih izdajah tega dela. Pomembno se zdi, da je sicer skromno in priložnostno Macorjevo delo izšlo tokrat v treh jezikih (v slovenskem jeziku to pot že drugič), s tem je želel organizator goriškega planinskega srečanja počastiti manifestacijo, ki je imela letos prav Kugyjevo podobo za svojo osnovno tematiko (»Želim, da bi se ta naša srečanja nadaljevala tudi v bodoče in da bi vedno med nami lebdel duh in nauk Juliusa Kugyja« piše v uvodu predsednik goriške sekcije CAI Lonzar).

Macor je za to priložnost svoj prejšnji tekst dopolnil, a vendar ne v toliki meri, da bi mogli o vsebini kaj več napisati, kot smo to storili že na tem mestu. Vprašanje imenoslovja gora še vedno ni rešeno na način, ki bi povsem zadovoljil natančnega bralca in poznavalca naših gora. Opomba, ki smo jo namenili prejšnji slovenski izdaji, je sedaj upoštevana. Prevod v slovenski jezik je za prejšnjo in to izdajo oskrbel Novogoričan Marijan Breclj, prevod v nemščino je delo Tržičana Johannes Neurneya; žal imeni prevajalcev nista navedeni.

Z letošnjim petim planinskim srečanjem so planinci treh mejnih alpskih dežel doprinesli k »mitteleuropskemu« ozračju, katerega pobudnik je prav mesto Gorica s svojimi občinskimi ustanovami. Niti ne mesec dni za planinci so se zbrali na svoje četrto srečanje v Gorici predstavniki nekaterih srednjeevropskih narodov in držav in na zasedanju v dneh od 15. do 18. novembra razpravljali o temi »mit in realnost Mitteleurope«. Predstavnik takega srednjeevropskega duha pa je bil tudi v Gorici rojeni dr. Julius Kugy, zato ni nikakor naključje, da so tudi krajevni predstavniki mesta Gorice dali srečanju planincev tolikšno veljavo. Pri tem seveda ne moremo prezreti pobud in rezultatov dela goriške sekcije CAI, ki si prizadeva, da odkriva italijanskemu svetu Kugyjevo podobo. Omeniti moramo, da je pripravila prevod Kugyjeve knjige »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (Dalla vita di un alpinista: dalle Carniche alla Savoia) leta 1967, nedavno pa je izšel prevod dela Arbeit, Musik, Berge: ein Leben«.

B. Marušič

RAZGLEDP OSVETU

LICE LEDENIKA, to je, njegovo površino določa tek ledu, pritiski in napetosti, ki nastajajo pri tem (seveda tudi padavine, kaméni in ledeni plazovi). Za ledenik so najbolj značilne razpoke v vseh smereh: počezne, robne, podolžne in navzkrižne. Razpoke se odpirajo in zapirajo, kakor se pač ledenik giblje oz. teče. Če se dno ledenika udre, se razpoke zapro, največkrat v bližini površine. Tako nastanejo razpoke A, ki so za alpinista nevarnejše od razpok V, ki se navznoter ožijo. K površini spadajo tudi seraki, kakor temu pravijo v Zpadnih Alpah. V serakih se ledenik lomi. Vse razpoke nastajajo zaradi oblikovitosti skalnatih tal: Skokov, pragov, grbin, grebenov, reber in drugih ovir, ki onemogočajo, da bi led tekél »gladko«. Vse to povzročá zevi, brazde in razpoke na ledenikovem licu, ki se na daleč sveti kot dragocena kovina, od blizu pa je te bleščeče beline kaj malo.

ZENSKI ALPINIZEM je bil l. 1969 stvar alpinistične diskusije, ki jo vsako leto prireja filmski festival v Trentu. Nekako istočasno je bila v Torinu 6. mednarodna planska razstava.

STEBER FRÉNEY se pne nad ledenikom Frény proti Mt. Blancu de Courmayeur (4748 m) in Aiguille Blanche (4109 m). Fréneyska stran Mt. Blanca ima vrsto slavnih smeri, v katere so l. 1969 posegli končno naši plezalci. Prav na levi je greben Innominata z variantami, nato sledi steber, ki sta ga leta 1963 preplezala J. Harlin in T. Frost. Njuna smer se proti vrhu združí z varianto v Innominati. Sledi centralni steber, ki ga je l. 1961 preplezal R. Desmaison s tovariši. Desni steber je Gervasuttijev, desno od njega pa je direktna smer v južni steni Frénya, ki sta jo l. 1961 speljala Bonatti in C. Zappelli. K velikim dejanjem v gorah, ki spadajo v to stran Mt. Blanca, lahko štejemo tudi Peutereyski greben. Fréneyska brezna, visoka 700 m, skrivajo v sebi najtežje pristope na Mt. Blanc. Vstop vanje je na Plateau Superieur de Frény med grebenoma Peuterey in Innominata. Prva sta prišla tu čez Giusto Gervasutti in P. Bollini della Predosa 13. avgusta 1940. Njuna smer se lepo v cik-caku zvija po napol zasneženem, napol kopnem desnem stebru in izstopa direktno na greben. Centralni steber je vsekakor bolj strm, bolj kopen. Desmaisonova smer izstopa na istem mestu kot Harlinova oz. ona z Innominati. Harlinov levi steber pa je v srednjem delu brez snega.

Že Gervasuttijevo smer ocenjujejo IV-V, z nekaj mesti VI. Doslej šteje komaj 10 ponovitev.

Eno od oporišč za Frény je privatna Monzinova kočá (2663 m), ki je odprta vse leto in ima 60 ležišč. V višini 3850 m je bivak, last CAAL s 5 ležišči, ki ima ime po Lampugnaniju. Iz Monzinove kočé je do bivaka 7 do 8 ur. Monzinova kočá je nastala pred nekaj leti. Dokler te ni bilo, je bilo edino oporišče kočá Gamba z 20 ležišči.

S KOLESI NA ZUGSPITZE, tako so poročali nemški dnevnik poleti 1969. Žičnica je dala biciklistom na razpolago posebno kabino, nato pa so se z vrha zapodili po snegu in s tuljenjem oznanjali, kam so namenjeni: Z vrha Zugspitze v dolino. Bilo jih je sedem, vsi iz Garmisch-Partenkirchena.

Veseljaki imajo svoje vzornike. Svetovni rekorder Hass je bil NSU na Nebelhornu. Neki Rus je bil z motorjem na Elbrusu. Neki avstrijski zobni zdravnik skače s padalom v brezna pod dolomitskimi stenami. Jugovzhodno steno Fleischbanka je avgusta 1969 preplezala nudistična naveza. Res je: Suum cuique, vsakomur svoje. Pa velja tudi: Sunt certi... so pa meje, ki se jih je treba držati, če ne bodo psihiatri imeli preveč gradiva.

ŠESTA STOPNJA NA SMUČEH najbrž ne bo imela veliko pristašev, se pa kljub vsemu širi v ozkem krogu najdržnejših smučarjev. Doslej spadajo sem navzdol presmučani strmi ozebnički in severne stene: Pallavicinijev žleb v Grossglocknerju, severozapadna stena Weisbachhorna, severna stena Hochfeilerja, Whymperjev ozebnik, v Aiguille Verte, Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blancu du Tacul, vzhodna stena Monte Rosa. Zadnje tri je presmučal gorski vodnik Silvain Saudan.

DR. HANS HANKE je bil pri nas dokaj znan kot večletni urednik znamenite planske revije »Der Bergsteiger«. Bil je predsednik sekcije ÖAV v Salzburgu, znan publicist in planinski zgodovinar. Mnogi poznajo njegov planinski koledar, nekateri naši predstavniki pa so ga srečali na raznih mednarodnih planinskih konferencah. Julija 1969 je dr. Hans Hanke umrl v starosti 61 let.

4380 DM stane izlet iz Münchena na Popocatepetl. Prvi tak izlet je oktobra 1969 priredila športna hiša Schuster in za to najela Air France. Popocatepetl ni bil edini cilj. Udeleženci so prišli tudi na Pico de Orizaba (5700 m) in na Mrtvo ženo - Ixtaccihuatl (5286 m). Poleg tega so lahko videli slavne mehiške kulturne spomenike. Schuster je od prijavitelncev terjal tri stvari: da so telesno zdravi (o

duševnem zdravju ni bilo govora), da imajo izkušnje v Zapadnih Alpah in da plačajo za vse stroške navedeno vsoto (4380 DM). Če natanko premislimo, za 21 dni, za take daljave in take višave to res ni veliko. Schuster je zdaj sploh velika agencija za najrazličnejša pota po gorah. Poleg makro-ture v Mexico prireja tudi skromne izlete, 30 km hoje na dan po alpskih predgorjih.

CORNA MARA je greben v Bergellu (Bregaglia). 7. febr. 1969 je bil v tem grebenu Alessandro Gogna in je s prijateljem Fernandom Ganesinijem opravil tu prvi zimski vzpon. Še so možnosti, tudi v Bergellu, a ne za vsakogar.

FRANZ SCHMID, 65-letni zmagovalec severne stene Matterhorna, sedaj upokojeni policijski inšpektor v Neuhausu ob Schiersee, je nastopil v nemški televiziji. Predstavil ga je Harry Valérien in ga med drugim vprašal, če se je DAV ob svoji 100 letnici spomnil znamenitega vzpona bratov Schmidov v Matterhornu. Schmid je odgovoril z »ne«.

RENDEZ-VOUS HAUTES MONTAGNES. Tako je naslov novega planinskega biltena. Izdajala ga bo avtorica knjige »Od krinoline do VI. stopnje« Felicitas v. Reznicek na 16 straneh. Geslo biltena: Alpinistke vseh dežel združite se! Bilten bo objavljala nove vzpone alpinistk, prinašala bo imena vseh članic »rendez-vousa«, ki je pred dvema letoma tako lepo uspel. L. 1969 ga je v. Reznicek ponovno priredila v Zermattu.

ERICH VANIS, 41-letni Dunajčan, že dve desetletji aktiven alpinist in ekspedicionist, je bil aprila 1969 v Atlasu, kjer se je povzpela na 13 vrhov, med njimi na 8 štiritisočake. Izjvil je, da je v Atlasu mnogo lepega za plezalce in za smučarje.

JUGOZAPADNA STENA CIMA SCOTONI ima 4 dokaj slavne smeri. Prva na levi je smer v spomin Ivana Dibone (VI+, A₂, A₃), druga je smer cortinskih »veverice«, tretja je Constantinijeva iz l. 1945, četrta pa Pisonijeva iz l. 1943. Cortinske veverice Ghedina, Locedelli in Lorenzi so preplezali svojo smer l. 1952 in je doslej tu vpisanih vsega četrto ponovitev. L. 1955 sta bila tu Buflon in Piussi, isto leto še Zeni in Stenico, l. 1957 so jo ponovili v 12 urah Mayerl, Reinhold Messner, Heini Holzer in Renato Reali, 21. do 24. 3. 1969 pa v zimskih razmerah Janusz Kurczab in Andrej Mroz. Kaže, da se Poljaki nenavadno dobro znajdejo v Dolomitih. Njihova smer v Monte Agner (A₁, VI) je težja od smeri Messner-Holzer in od smeri Jori-Andreolotti ter Vinci-Bernasconi.

Smer v spomin Ivana Dibone (o njegovi nesreči smo poročali) so plezali Cortinci,

mlade veverice Vallaferrero, Menardi in Dallago. Plezali so 39 ur, višina stene je 630 m, v njej pa je za njimi ostalo 255 normalnih klinov in 33 svetrovcev ter ena zagozda.

250 KLINOV NA 350 M STENE. Kljub vsem debatam se naveze v iskanju novega neodkrita sveta zatekajo k »teh-nološkim« vzponom. Med nje moramo šteti tudi onega v južni steni Piccolo Vernel v skupini Marmolada, ki so jo julija 1968 preplezali v štirih dneh. Smer poteka naravnost po sredi rumenih plati in preko velikega previsa v gornjem delu stene. Nekaj pod vrhom je možno plezati prosto. To pomeni, da je gostota klinov v prvih štirih petinah stene, visoke 350 m, toliko večja. Prva plezalca sta rabila 47 ur čistega plezanja, zabila 150 normalnih klinov in 100 svetrovcev. Za ponavljalce seve ni bilo več tako hudo. Prišli so čez v 11 urah.

TROLLRYGGEN na Norveškem postaja za plezalce vedno vabljivejši. Njegov vzhodni steber s 1600 m visoko steno sta avgusta 1968 preplezali Wanda Blazkiewicz in Halina Krüger. Smer je ocenjena s V, z mesti V – in VI, torej za žensko navezo v resnici storitev, kakršnih je prav malo na svetu.

CAS (CLUB ALPIN SUISSE) ima 141 koč s 7165 ležišči. V letu 1968 je v kočah prenočevalo 141 728 članov CAS in 64 434 nečlanov. Ležišča so bila zasedena 29 dni na leto. Iz slednjega podatka je razvidno, da je gospodarjenje s planinskimi kočami povsod težko in da ne gre brez subvencij, predvsem pa ne brez javnih sredstev za obnavljanje koč, za investicije. Letna poročila CAS kažejo, da švicarskim planinskim gospodarjem zaradi investicij ne rastejo sivi lasje.

NAJVEČJA ZIČNICA V ALPAH povezuje Melanio z 2200 m visokim Crap Sognom: Dolga je 4167 m, premaguje 1133 m višinske razlike, ima pa dve gondoli za 125 potnikov. Stala je 5 milijonov frankov. Potegnili jo bodo še na višino 3300 m in opremili s sedežnicami in lifti, kar bo stalo nadaljnjih 13 milijonov frankov.

PLASTIČNI KVEDROVCI. Za zdaj še ne, verjetno pa ne bo dolgo, ko bomo kupovali sezonske gojzarice iz modernih materialov, ki so planincem v zadnjih letih že marsikdaj koristnega dali: boljše vrvi, lažje nahrbtnike idr. Kvedrovci pa so še vedno po starem. Producenti pravijo, da je glavni problem neprodušnost plastike, čevljev pa mora »dihati«, zato je dobro impregnirano usnje še najboljšo. Verjetno popolna plastika sploh ne bo prišla v poštev, ker je premalo prožna. Vendar spričo vedno novih materialov lahko pričakujemo tudi za gorski čevljev kak produkcijski preobrat.

**POČITNIŠKA
SKUPNOST
LJUBLJANA-MOSTE**

podjetje za oddih, rekreacijo in izletništvo
se priporoča za obisk v svojih domovih:

- Portorož
- Crikvenica
- Jadranovo
- Bohinj
- Novi Grad

**Z
A
V
A
R
O
V
A
L
N
I
C
A

S
A
V
A**

Poslovne enote:

CELJE
ČAKOVEC
JESENICE
KOPER
KOPRIVNICA
KRANJ
KRŠKO
LJUBLJANA
MARIBOR
MENGES
MURSKA SOBOTA
NOVA GORICA
NOVO MESTO
POSTOJNA
TRBOVLJE

Poslovalnici:

ZAGREB
RIJEKA

Planinci — gorniki

TUDI NA PLANINAH IN GORAH
NESREČA NE POČIVA

Brezskrbnejše boste uživali čudovite lepote gorskega sveta, če se boste popred zavarovali proti nezgodam pri

Zavarovalnici Sava

Ugodni pogoji
Nizke premije

ZAHTEVAJTE PONUDBE IN PROSPEKTE!

Na voljo tudi vse druge vrste zavarovanj oseb in premoženja

N**VELEBLAGOVNICA****n**

priporoča potrošnikom hiter, udoben
in cenen nakup vseh potrebščin za sebe,
za družino, za dom in za gospodinjstvo;
potrošnikom nudi blago na obročno odplačevanje;
za tuje kupce je v hiši menjalnica

a

Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

Trgovska hiša Ljubljana, Tomšičeva 2

Blagovnica s stanovanjsko opremo,

Ljubljana, Wolfova 1

m

Konfekcija ELITA, Ljubljana, Čopova 7

Blagovnica NAMA, Škofja Loka

Blagovnica NAMA, Kočevje

a**LJUBLJANA****NE HODI DOMOV BREZ****PIVLUVAN**